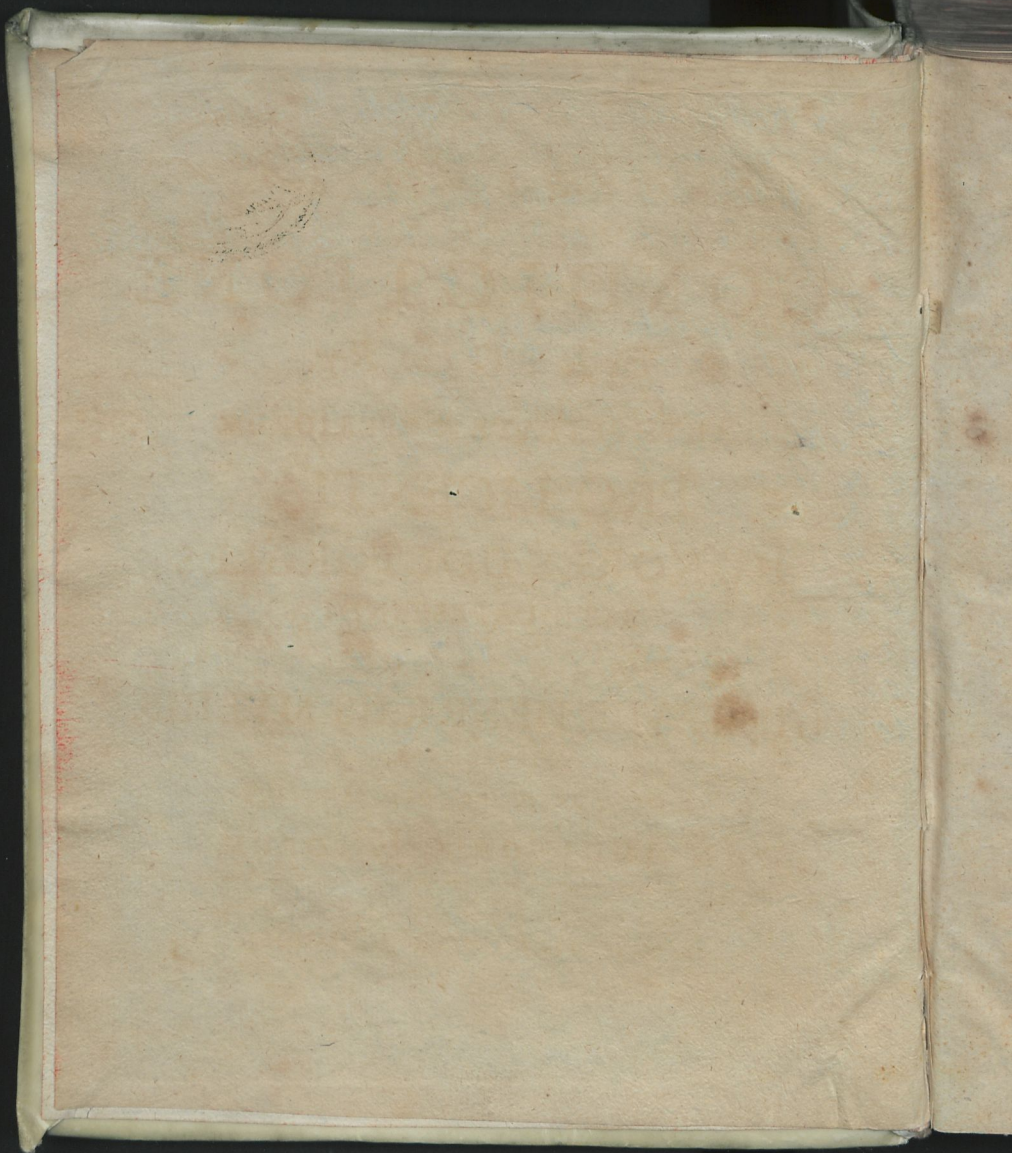

ex L. 4 C. fin. Reg.

1. De Conditione. Pr. Mylius.
2. De Novellarum glossatarum et non glossatarum auctoritate juris.
3. De Literis incarcerationis patentibus. Pr. Mencken
vulgo *Ad. Guffin*. Pr. Edsoldt.
4. De Sepultura et Sepulchris occasione L. 13. C. d. Relig. Pr. Bön.
5. Schwanmanni Tract. de Jure de tractionis et Emigrationis. it. de Censu.
6. De exheredatione liberorum sine parentum consensu sponsalia
nuptiarum contrahentium. Pr. Tritner.
7. De anno Juridico. R. Aylus.
8. De origine Juris Saxonici. Pr. Schreiter.
9. De Abusu mercaturae. Pr. Engelbertz de Burg.
10. De Vest. Antient Spectra, Magi, et Magi. Pr. Romanus.
11. De Praescriptione Incorporalium. Pr. Schwendendorfer.
12. De Jure Hospitii Mercetarii. Pr. Noebius.
13. De actione fidei jutoris a contrahente debitorem antequam solvit.
occasione. 4. 28. D. r. f. Mandatis. Pr. Thomasius.
14. De Hypotheca Legali in fodiis et partibus metallicis Pr. Horn.
15. De rebus infendari et subinfendari solitis Pr. D. r. f. Mandatis.
16. De recognitione Documentorum. Pr. Philippo.
17. De Stylo Curiae. Pr. Spröter.
18. De Arborcespalo Molinario Pr. Biber.
19. De Carceribus. Pr. D. r. f. Mandatis.
20. De Juramento actus puberum confirmante. Pr. Wildvogel.
21. Occasione L. X. C. pri testam. fac. pof. An Justitiam Imp. recte expaverit
titulos Germanici et Alemanni, ubi simul nova Declatio votis Germa-
norum proponit et deducit. Pr. Bruckberg.
22. De Fatalibus. Pr. Lyncker.
23. De Successionibus ab intestato. Pr. Luffner.

24. De Resistentia, quae fit Potestati. P. Lyncker.
25. De ~~Mysterio~~ ~~in~~ ~~hunc~~ ~~modum~~ ~~Beieri.~~
26. De Actionibus utilibus. P. Harting.
27. De Crimine laesae Maj. divinae et humanae. P. Martini.
28. L. Si et me et Titium xxxij f. de reb. credit. P. Zolf.
29. De Individuitate. P. Lyncker.
30. De Casibus omisis. P. Harting.
31. De amabili Compositione. P. Frisman.
32. De Pacto Commissorio. P. Dem.
33. De Commercio in partibus. P. Zolf.
34. De Tractatibus. P. ~~Simon~~
35. Dona Vacantia. P. Simone.
36. Oculatae fidei. P. eodem.
37. De Ablatione rei alienae in casu necessitatis. P. Simone.
38. L. Si mercor. xxv. P. Culpa. W. D. Locat. P. Simone.
39. Conjugium feudale occasione. L. F. 58. pr.
40. Curiosa Juris Feudalis. P. ~~Simon~~

Samuel Hel...

#0.

SCHEDIASMA, POLEMICUM,
EXPENDENS. QVÆSTIONEM.

AN.

DENTUR. SPECTRA.
MAGI. ET. SAGÆ.

VULGO.

Ob wahrhaft Gespenster / Zauberer
und Hexen seyn?

UNA. CUM.

RECENSIONE. HISTORICA.
PLURIMARUM. HAC. DE RE.
OPINIONUM.

AUCTORE.

CAROLO. FRIDERICO. ROMANO.

L I P S I Æ.

APUD. HÆRED. BRANDENBURG.

M DCC X.

10.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is mostly obscured by the paper's texture and color.

71

a
ft
E
o
ju
fo
qu
m
er
ri
re
ru
fi
ra
ne
fe
tal
fie
nu
ne
cep

§. 1.

Hic rebus a communi hominum sensu paulisper remotis, & quarum veritas ex obvia cuique experientia non statim percipitur, dubium semper & in utramque partem anceps vulgi juxta Doctorumque consuevit esse Judicium. Prout enim quisque Ingenii acumine, iudicandi prudentia, proprio rerum usu præstitit, & liber a præjudicatis persuasionibus, tum etiam levitate rejiciendi quæcunque, stultæ credulitatis prætextu, aut secus animo compositus fuit, vel rectum de re non omnium conspectui exposita formavit Judicium, vel omnia temere approbavit, vel præcipiti lapsu tanquam cum errore conjuncta, & ex Plebis stupore profecta, universim damnavit. Nullum fortassis unquam evidentius in ejusmodi Argumento exemplum extitit, quam Doctrina de Existentiâ Spectrorum. De qua tam variæ sunt hominum sententiæ, nostro in primis tempore, alijs hoc, alijs istud statuentibus, ut, quid tuto amplectendum, quidve rejiciendum sit, ne Veritatis vis inferatur, non minus hodie quam olim dilceperetur. Quam in rem §. fin. hujus schediasmatis longo ordine diversas diversorum Autorum sententiâs de Spectris dæmonumque operationibus commemorabit.

Difficile est, de rebus abditis, qualis est existentia Spectrorum, judicare.

§. 2. Non inutile proinde Operam nos impendisse existimabimus, si quid circa Spectrorum doctrinam statuendum, ac inde justum sit rationis ductu, a nobis explicetur, ne in dubium vocemus ea, quæ negari nequeunt, vel amplectamur ejusmodi opiniones, quibus ratio & sanus sensus contradicunt. Frustra vero de rei effectu aut operationibus disputabitur, nisi rem existere, prius doceatur. Contra si Veritas, quantum fieri potest, solide demonstretur, falso de hac concepta opinio hominum facilius emendabitur.

Utiliter ratio de illis disputatur.

§. 3. Ut recto justoque ordine procedamus in proposita questione, ne de Spectris, definiemus primum, quid intelligatur per Spectra, & deinceps probabimus Spectrorum Existentiâ. Apud alios, & quidem veteres

Questio, quid res sit? quæstioni, an

A res

res Philosophos, solet quaestio; quid res sit? quaestioni, an sit? postponenda est. ni. Verum Recentiores recte ostenderunt, quaeri plane non posse, an res existat, nisi prius aliquo modo constet, quid sit, de quo quaeratur, alioquin enim de re prorsus ignota absurde interrogaretur.

Definitio Spectrorum. § 4. Intelligimus igitur per *Spectra*, *Apparitiones* & *Terriones* *Diaboli* externas, quibus corpus, aut aliud quid in sensu incurrens sibi assumit, ut *Homines*, *animalia*, aut alias res quascunque infestet.

Non disputamus cum Adæmonistis, sed cum negantibus operationes in corpus. § 5. Nihil opinor necesse esse hoc loco, ut Diabolum existere probemus. Nobis enim in presenti non intercedit Disputatio cum Adæmonistis, qui nullum existere contendunt diabolum. Nam illos si impugnaremus, id demonstrare nostrarum foret partium. Verum adversa pars, quam mox producemus in aciem, partim largitur nobis, diabolum existere, partim ipsum etiam operari in improbis invisibiliter & intrinsece; sed negat, diabolum existentem assumere posse corpus, & proinde neque *Spectra*, externa sub specie apparentia, excitare posse. Hinc merito labori parcemus, forte tamen non ingratum fuerit cognitu, quod *Dn. Balduinus* de malis spiritibus naturæ Testimonio demonstrandis, *Cus. Consc. l. 3. c. c. qu. 1. p. 571.* allegavit.

Spectrorum nomen vulgo in malam partem accipitur. § 6. Porro *Spectrorum* Nomen, in sensu celebriori ex *Uso* loquendi, semper fere apud scriptores in malam partem accipi solet, ut per illud norentur Operationes malorum dæmonum externæ. Nam si quando Spiritus bonus se alicui videntem exhibuit, id quod Adversarii non impugnant penitus, haud obtinet loquendi mos, ut denominatio *Spectrorum* usurpetur. Verum appellatur ejusmodi quid vulgo *Visio* aut *Apparitio*, scilicet Spiritus boni. Hoc bene jam ante nos observavit *Beckerus*, in mundo fascini, *l. 2. c. 22. §. 1. p. 226.* & *Cornel. Gemma de div. char. acterism. l. 1. p. 25.* Proinde facile intelligitur, quando in definitione §. 4. *Spectra* a nobis definiuntur, quod denominatio ista ex usu loquendi restringenda sit, ita, ut denotetur per illa *Apparitio* aut *Operatio* externa mali cujusdam Spiritus.

si diabolus potest operari in corpore, & illud assumere, dantur Spectra. § 7. Atque cum in definitione allegati §. 4. dictum sit, quod *Spectra* sint *Apparitiones* aut *Operationes* externæ, quibus corpus aut spectrem aliquam *Diabolus* sibi assumit, ne quis de veritate definitionis dubitet, ostendendum nobis est, quod *Spiritus malus*, aut *diabolus*, operari possit in materiam aut corpus. Qua quaestione præjudiciali decisa, sponte consequetur, quod diabolus possit assumere corpus, non quidem illud generando ex sua *Essentia*, nec creando seu producendo ex nihilo, sed condensando

sando ex Elementis, aut animando, quia in illud operari potest, & quod idcirco Spectra dentur, uti infra utrumque demonstrabitur.

§. 8. Antequam autem ad firmandam sententiam nostram accedamus, necesse est, videamus, quibus argumentis a Viris Eruditis defensa constabilita sit sententia negans. Quod si enim a doctissimis Hominibus nihil solidi afferri potuit, quo Operatio in corpus diabolo aut spiritui male denegetur, profecto, licet nostram Thesin, quod tamen inferius faciemus, probare non possemus, probabilitatem saltem sententiæ affirmanti hoc ipso conciliabimus, quod omnibus ingenii nervis intentis, nullum argumentum inveniri potuerit, quo firmiter pars adversa niti queat. Suscipimus vero Tractationem hanc Veritatis & rei dignitatis causa, quod studium in nemine reprehendi jure, aut deteriorem in partem accipi debet. Quemadmodum enim, qui non accurate semper philosophatur, non statim Atheismi perniciosi principia in publicum emittere dicendus est; sic qui in alterius sententia, gravioribus Argumentis permotus, aliquid desiderat, minime omnium malitiosus animi aut obtreffationis accusandus est, si quidem rationibus solidioribus veriora aut meliora docere conetur.

§. 9. Ut alios omitamus, nemo nostra ætate majori opera evertere allaboravit Operationes dæmonum sive Spirituum malorum in corpora animosque, quam *Balth. Beckerus*, cujus consequens erat, ut in simul Pacta diabolica, Magicas artes, Incantationes dæmoniacas & Spectra negaret. Vid. ipsius Liber die bezauberte Welt/in primis L. 2. c. 10. L. 2. c. 32. L. 3. c. 2. & qui Historiarum veritatem de Spectris & Operationibus diabolicis refutat Liber 4. totus. Antagonistæ ejus, caractere Batavo, bene multi cum Polemici, tum Historici recensentur in *Boeck Zaal* van Europe, Anno 1692. p. 34. 52. 103. 123. 131. 156. quibusdem videri possunt, & sunt præterea post *Melchiorum Leydeckerum*, *Petr. Poirerum*, *Jo. a Marck*, *B. Falckium*, *Joseph. Glanvill*, in vernacula *Pfeifferus*, *Wincklerus*, *Beerens*, *Goldsmid*, *Zobelius* aliique, qui hoc nomine quoque innotuerunt. In compendio autem argumenta negantium Operationes dæmonum in corpus proposuisse videtur *Autor Dissertationis de Crimine Magia*, sic, ut Disputatio hæc Operis Beckeriani de mundo fascinato, in præcipuo Instituto de Operatione diaboli in corpora, (quam si non lisdem, idem tamen significantibus verbis negat, & negare cogitur, quousque negat assumi a diabolo corpus posse, & pactum ab eo cum hominibus iniri, & quæ hujus consequentia sunt, de Pactis &c. quasi Breviarium, quantum ad rem præsentem, dici mereatur. Nonnulla enim in ea tantum indicantur, quæ in

nominato Beckeri Libro uberius & latissime deducuntur, v.g. quæ in prædicta disp. §. 37. ad fin. de Orig. Crim. Magiæ recensentur, si excipiantur nonnulla Historica, Philosophica, & quæ ortum Processus cum Magis in Judiciis explicant, integro *Libro I.* conferendo *Libro IV. c. 24.* a Beckero tractantur. De Spectro Endoreo, Samuelis personam referente, agitur *Libro III. der bezauberten Welt. c. 6. §. 11. seqq.* de tentatione Christi apud Matthæum *Libro II. c. 21.* de prohibitione Magiæ, quæ in disputatione per Veneficium durch Gifftmifchen explicatur, *Libro III. c. 3. §. 2. seqq.* de Serpente in Paradiso, an diabolus fuerit? de quo alibi fit mentio a cit. Aut. *Libro II. c. 20.* Cujus quidem laboris finis, cum eo pertinere videatur, ut Veritas a præjudicatis seculorum opinionibus & vulgi corruptelis in argumento magni momenti vindicetur, operæ pretium facturi videmur, si in soliditatem horum Argumentorum inquiramus.

Quod hujus
excusatio in-
tempestiva
fit, & aliquarum
incommode
ab ipso dicta.

§. 10. Præmittitur in thesibus Inauguralibus §. 7. Excusatio plus æquo modesta, quod ob præjudicium Autoritatis, imbecillitatem ingenii, errorem occurrentium copiam, & temporis, quod elaborationi destinatum erat, brevitatem, nec applausus plurimorum expectari, neque dignum aliquid approbatione publica, vel assensu etiam paucorum veritatem sincere inquirentium proferri possit. Nam si quando res solide demonstratur, Philosophi non est suspensionem imperfectionis excitare Lectori excusatione, adeoque aut intempestiva est, aut talis, quæ defectum & diffidentiam arguit. Enimvero spes erat erudito Orbi, postquam semel Labori huic manus ad moveri cepta erat, quo tot innocentium hominum periculum arceri potest, ipso monente Autore statim initio disputationis, & toti generi humano interest, ut a stultissima superstitione liberetur, fore, ut exquisitissimo studio, licet breviter, omnia tractarentur. Alioquin metuendum erat, ne plus damni, quam emolumenti, tractatio superficialia & imperfecta generi humano afferret. Tumultuaria enim & festinans opera in argumento tanti momenti efficit, ut nec pauci veritatis sincere amantes in re ex dimidio & imperfecte tantum, si cum solida veritate compareretur, pertractata acquiescere possint, etiam si velint; pertinaces autem & præjudiciis occupati in errore in veritate confirmantur, ut putent, sententiam suam, licet falsam & absurdam, a nemine, ne doctissimo quidem, refutari solide posse, in primis cum animadvertant, multa ibidem exprimi, quæ neque Theologi cordatiores, neque prudentiores Philosophi admittere solent, v. g. cum dicitur §. 2. Papium torum esse fabulam ex Gentilismo & Judaismo constam, Nicodemus quidem Trisiblinus demonstrare voluit, torum

totum fere Papatum, cum omnibus ceremoniis suis ex Virgilio extitisse in Orat. quæ Tubingæ est habita, de præstantia ac dignitate *Æneid.* p. 16. Quantum autem memini, nunquam tam crude loqui amant veritatis corlestis gnari. Farendum potius, in ipso Papismo existere, & extitisse nonnulla optima, & doctrinas illas, quas ex Papismo accepimus, non penitus fuisse apud Papistas falsas, sed admixto fermento & erroribus valde corruptas & obscuratas. Alioquin non emendandæ hæc doctrinæ, sed penitus rejiciendæ fuissent a nostræ Religionis Repurgatoribus. Quod si ergo (ut Argumenti nostri rationem habeamus,) Papismus abusus est ad perniciem Innocentium & suæ utilitatis lucrum Processu contra Magos & Lamas; incommodè tamen dicitur, imò plane probari nequit, operationes diaboli in Papatu, & Magiam ibidem accusatam, totam esse fabulam & pro nihilo habendam. Separandus enim est Usus ab Abusu, & Verum ab admixto Falso.

§. 11. Admiscentur etiam in disputatione multa, quæ nescio, an ^{conferate} ^{dicte cau-} ^{tionem Crimi-} ^{nali.} ejusdem in Auctori ipsimet probari queant. Leve illud est, quod §. 4. dicitur, Cautio nem criminalem, sive de Processibus contra sagas Librum, ante septennium editam esse, nisi forte Editionem, si quæ est, recusam, (a quo tamen significatu vox edita differt,) indigitare vult. Liber enim iste, uti nostra habet Editio, jam altera vice, Anno 1632. Francof. sumatibus Joh. Gronæi in 8vo prodit, quod ipsum in præfatione collectionis unterschiedener *Schriften von Unfug des Heyen* process, Auctorem, simulque Disputationis de crimine Magiæ, latere videtur. Meminit enim Gronæus in præf. huic secundæ Editioni præfixa, primam Editionem, Nundinis antecessentibus, præhabita Approbatione Fac. Jur. Rintelensis, ab Academico Typographo Petro Lucio esse vulgatam, & exemplaria primæ Editionis adeo subito intra paucos menses distracta esse, ut nullum amplius haberi potuerit quantocunque pretio. Nec illud urgebimus magnopere, ipsam hunc Cautiois Criminalis Auctorem, licet plurima tradat, quæ circumspexam curam in Processibus contra sagas magistratibus suadent, quod faciendum esse nemo pius aut prudens negabit; dubio tamen VI. p. 12. afferre rationes, quibus probet, bene facere Principes Germaniæ, cum in crimèn sagarum procedant, & dubio XII. p. 58. probare iterum, non opus esse ut ab Inquisitione contra sagas cessandum sit, si Processus caute & circumspecte juxta præscriptum Legis & prudentes rationes instituantur. Ut proinde valde dubitari possit, an Liber hic laudem, quæ §. 4. *inf.* ab Auct. Disp. de Crim. Magi ipsi tribuitur, mereatur, quod scilicet sic omne tulerit

punctum, ut nemo amplius de iniquitate Processus contra sagas dubitare, & nemo ipsum absque insigni & eminenti honoris sui latione refutare possit. Dissentire enim hic Auctor ab ipso dissertationis Celeberrimo Præsidi, & refutari a se videtur, utpote qui svadet, nullum processum contra sagas esse institutum, in §. 5 6. qui ultimus est dissertationis de Crimine Magiæ, contra quos facit Auctor Cautionis Criminalis, d. dub. VI. XII, Resp. 1. j. §. 24. Sched. præf.

Idem falso
dicit, Becke-
rum negare
existentiam
Diaboli.

§. 12. Sed graviora sunt, & quæ Lectorem magis offendere aut diffidentem reddere possunt, uti, quod §. 8. dicitur, Beckerus diabolum negat, & §. 3. & 6. Beckerus prope ipsam Diaboli substantiam aperte negavit, §. 6. Beckerus diabolum, aut certe ejus Efficaciam ullam in Homines negavit. Et hanc ob rationem conceditur §. 6. quod Beckerus, & qui cum ipso faciunt, recte Admonistæ, male autem & per injuriam Atheistæ dicendi sint. Imo vero utrumque cum injuria conjunctum est, Nostra quidem nihil refert, istos homines defendi, si tamen dicendum id, quod res est, vel leviter titulos capitum Libri Beckeriani inspicenti patere potest, admittere Beckerum diabolum, & quod secundum substantiam suam existat. Atque habet Lecter fortasse, quod miretur non nihil, ab Auctore disputationis, qui hoc officium veritati & Beckero præstare debuisset, id factum non fuisse. Nam Beckerus, mundi fascino *Libr. 2.* expresse probat, Scripturam diserte testari de existentia spirituum; Titulus *c. 8. Libr. 2.* hic est: Was die Schrift betrifft/ die giebet uns von der Art und dem Ursprung der Engel nicht viel Nachricht. Capitis autem IX. lemma est: Von dem Herkommen und Zustande der bösen Geister giebet sie wenigen und dennoch deutlichen Bericht. Et §. 1. post adducta Testimonia lapsorum Angelorum dicit: Mit diesen zweyen Zeugnissen des HErrn Jesu selbst/ und seines liebsten Apostels/ die klar und deutlich reden/ daß der Teufel von dem Stande/ darinnen er von Gott geschaffen war/ abgefallen sey/ gebühret uns zu frieden zu seyn/ ob auch schon nichts darbey kommet. Allein es giebet der HErr noch von dieser Seiten zu erkennen/ daß eine Menge der Engel mit diesem einem/ den er den Teufel nennet/ gefallen sey re. Libro autem *II. c. 20. §. 26.* ubi de lapsu parentum disquirat, ait: Gewiß ist der Fall derer Menschen von dem Teufel/ ungewiß/ wie der Teufel den zu wege gebracht. Non est, cur plura loca cumulemus, quod Beckerus diabolorum existentiam non neget, quoniam præter loca citata hoc cuique ex medicis Libri inspectione facile constare potest.

§. 13. Ex hoc autem, quod Inauguralis dissertationis Autor sibi falso per-
 falso per-
 da observare licet in sæpe commemorata disputatione. *Primo*, quod non
 accurate potuerit dissensum suum a Beckero explicare, aut illum perpe-
 ram, & ex parte tantum, dum voluit explicare, expresserit. *Secundo*,
 quod statum Controversiæ itidem intricate admodum evolvat, nec satis
 dilucide proponere possit. *Prius* patet, nam *α*) dicit Autor dissert. §. 6.
 & 7. se dissentire a Beckero, qui diabolum existere neget, hinc consequens
 quoque ipsius esse, ut pactum cum diabolo neget, quia non Entis (diabo-
 li scilicet non existentis) nulla sint prædicata, (scilicet pactum.) Sed monstratum
 est §. præcedente, Beckerum admittere & ex Scriptura probare, dari
 diabolum, Ergo quoad existentiam diaboli nullus est dissensus inter Beke-
 rum & ipsum. Hinc si quis colligi potest dissensus, totus is erit de pacto,
 quale sit, quomodo fiat &c. Sed talia pacta, uti Beckerus, dari negat.
Disp. §. 6. & sic iterum nullus est dissensus. *β*) Si de operationibus diabo-
 li in corpus est quæstio, eas negat Beckerus, & negat Auctor dissertatio-
 nis. Nam si has concesserint, cogentur in victa consecutione ambo con-
 cedere, diabolum posse assumere corpus, uti supra est deductum. Ita-
 que ne heic quidem dissensus inter ipsum & Beckerum deprehendi potest.
 Quod si autem operationes diaboli in animam *solum* intelligit Vir Celeber-
 rimus, & in eo dissentire a Beckero voluit, illud distinctius proponen-
 dum erat, dum status controversiæ formabatur, quod tamen facere ne-
 glexit. In quo igitur dissentiunt? Hoc explicatum non est contra offi-
 cium accurati disputatoris; Lector ergo in suspensio relinquatur, in quo
 solum & præcipue dissentiat a Beckero. *Posterius*, quod scilicet status
 controversiæ accurate non potuerit formari, manifestum est ex priori.
 Nam dum sibi falso per-
 tiam diaboli, totam controversiam & rem, de qua quæritur, sic expressit
 §. 6. *Arbitramur diabolum ab extra, intrinsece tamen & invisibiliter, ope-
 rari in hominibus improbis, sed negamus, dari sagas & Magos pactum dia-
 bolo ineuntes, quin potius putamus, hanc fabulam ex Gentilismo & Papisimo
 constatam esse.* Hæc vero 1] obscura sunt, 2] sibi contradicunt, aut mini-
 mum non cohererent. 1] Obscura sunt, quia multo clarius voces: ab extra
 & intrinsece, debuissent exprimi, si sensum ipsis clariorem & qui ab omni-
 bus facile capi potest, inesse oportet, fortassis hunc in modum: Diabolus,
 in ipsa quidem anima, aut intra cogitationes hominis, operatur suggestio-
 nibus spiritualibus, sed tanquam Ens, non ad essentiam animæ pertinens,
 verum

verum exterius accedens, attamen animæ se insinuans. 2) Sibi contradicunt, aut saltem non cohærent. Nam ad pactum nihil requiritur, quam consensus plenus & deliberatus inter contrahentes sibi invicem notos super re in contractum deducta. Si ergo homo consentit in operationes diaboli venientis ab extra, ut stylo Auctoris utamur, & ipsum admittit intra se seu intrinsece, quod conceditur, eo ipso pactum tanquam cum amico sibi noto init. Quod enim homines ad pacta voce aut signis opus habent, illud fit, quia cogitata sua alias intelligere nequeunt. Quodsi illud fieri posset, quemadmodum cum spiritu, infinita pacta sine signis externis contraherentur, in o oculis & gestibus absque loquela non infrequenter etiam ab hominibus contrahuntur, in primis ubi colloquendi non datur copia, ipsi autem consentientes, vel ex oculorum nutu, vel alio quodam indicio se intelligunt. Nec sequitur, uti Burignonia in loco infra citato collegit, maximam partem hominum hæc ratione paciscentem cum diabolo constitui. Namque ut pactum cum Diabolo initum rite cognoscatur, accurate distingvendæ sunt operationes & suggestiones Diaboli ab operationibus & suggestionibus carnis & passionum naturalium corruptarum. Qui in priores consentit scienter & deliberato, pactum init cum ipso, tanquam cum amico, non item qui posteriores exequitur. Plurimi tamen hæc operationes confundunt, ex quo consequitur penes multos, ut, quid certo statuendum sit, ambigant.

Pactum diabolicum male negatur & utilis di-
sputari poterat, an de-
siquid pure
spirituale
corporaliter
puniendum
sit?

§. 14. Recte igitur dicimus, male statum controversiæ formatum fuisse. Nam si de operationibus diaboli sermo est, debebat clare extrinsecæ a Viro Celeberrimo, & a plerisque conceduntur. Hinc nulla de his est quæstio. Si de operationibus extrinsecis præcipue in corpus sermo est, tunc quidem dissensus est, sed hoc nihil ad rem & quæstionem facit, quoniam ad pacta cum diabolo in eunda extrinsecæ operationes, v. g. voces, gestus, sermo, figura &c. non sunt essentialiter necessariae, quia spiritus diabolus, & spiritus anima lamæ, se possunt intelligere, & conceptus & motus sibi invicem certos communicare, licet externa signa non accesserint; Ergo possunt inter se pacta Magi & Lamæ cum Sathana inire absque operationibus externis. Quocumque res vertatur, nihil solidi a Viro Celeberrimo pro excusandis aut defendendis Lamæ, aut evitendis pactis diabolicis cum ipsis, afferetur aut efficietur, quoniam anima cum spiritu malo pactum inire potest, licet diabolus non assumat corpus. Spiritus enim cum spiritu, qualis est anima, agere mente aut cogitatione

porum, immaterialis est, participat tamen de attractu materiae, & gaudium ac dolorem sentit, dependet intuitu operationum a mutationibus materiae in corpore humano, adhaeret quasi aliis corporibus terrenis, nec sine illis unionem suam cum corpore humano continuare potest. In Tractatu autem Germanico, qui Versuch vom Wesen des Geistes inscribitur, c. 4. §. 56. p. 70. hanc spiritus huius definitionem proponit: Der Geist ist eine Krafft/ das ist/ ein Ding/ welches ohne Zuthun der Materie bestehen kan/ in welchem alle materialische Dinge bewegt werden/ und welches auch diesen die Bewegung giebet/ sie ausspannet/ vereiniget/ zusammendrücket/ anziehet/ von sich stößet/ erleuchtet erwärmet/ kältet/ durchdringet/ und ihr die gehörige Gestalt giebet/ cui addi potest §. 26. p. 62. & c. 7. §. 14. p. 74. & sincerus veritatis indagator contra Dn. Hoffmannum anth. 16. 23. & 24. Jam vero ex hac definitione patet: 1) Spiritum hunc immaterialem operari in materiam. At qui hoc est, quod Philosophiae corpuscularis sectatores & Cartesiani quaerunt, quomodo id fieri, & Spiritus de attractu materiae participare possit. In definitionibus allatis huius rei nulla affertur causa aut probabilis ratio, quod tamen, quomodo scilicet id fieri possit, explicare conantur Cartesiani. Quare si ab ipsis hoc non mutuetur, sed negetur, negandum quoque erit, Spiritum hunc immaterialem operari posse in materiam; aut, si non negetur, [quod tamen necessarium esse dicit celeberrimus Autor, dum §. 7. superius allegati mens eo tendit, possibile non esse, ut affectae Philosophiae Corpuscularis & Mechanicae serio a Beckeri principii & conclusionibus dissentiant, nullam aliam, uti videtur, ob causam, quam quod modum operationum Spiritus in materiam illi aperire non valeant,] obscurissima & incertissima cuncta, prout antea, manebunt, nisi in una voce Spiritus omnia explicata credere velimus, quod Philosophorum nemo concedere potest. 2) Si Spiritus hic aequae reliquorum corporum immaterialis est, gaudium & dolorem sentit, sequetur, omnibus corporibus, quibus hic spiritus inest, sensum inesse, quod Campanella statuit, & secundum Buddaeum in Philosophia instrumentali c. 1. §. 74. p. 80. in eorum partes tendit, qui animam mundi asseruerunt; vel etiam sequetur, cognitionum & appetitum plantis & corporibus inanimatis concedendum esse, quod etiam statuere videtur Vir celeberrimus, qui in Versuch etc. c. 7. th. 26. p. 150. non modo aëri tres animae sensitivae facultates, sentire: loco moveri, desiderare, tribuit, verum etiam p. 152. d. 27. c. 7. & in scripto contra Dn. Hoffmannum anth. 38. & 40. Spiritui mundi universalium intellectum & voluntatem adscribit. Sed contra hos Joh. Claubergius

bergius *Op. Phil. p. 157.* disputat, & satis ostendit, ipsos, qui dicant, explicare non posse, & talibus involvi difficultatibus, unde se extricare nequeant. Nam 3) quomodo hi Spiritus quasi adhaereant aliis corporibus terrenis, & sine illis unionem suam cum corpore humano continuare non possint, intelligi nondum potest. Hoc enim si ita est, Spiritusque, qui dependent intuitu Operationum a mutationibus materiae in corpore, uti definitio loquitur, dicendum potius esse videtur, istos Spiritus esse materiales. Quia nondum adhuc ostensum est, quod ens immateriale nobilissimum dependentiam consequatur a mutatione materiae. Liquet autem e contrario, unam materiam ab altera dependere posse. Quod etiam monuit Eruditus Autor, licet in Programmate quodam Germanico non admodum magni habitus, in den kurzen Anmerkungen über den Versuch vom Wesen des Geistes *p. 16. §. 36. c. 4.* Denique 4) ex eo, quod Vir Celeberrimus in *Versuch etc. p. 78. §. 13. c. 5.* statuit, pulsionem aut pressionem esse non posse, nisi extremitates unius rei extremitates alterius tangant, concludi potest, Spiritum aut operari non posse in materiam; aut, si operetur in eandem, ipsum esse materialem. Nam recte ex hac hypothese colligitur hunc in modum: *Nulla pulsio aut pressio fieri potest, nisi duo extremitates sese mutuo attingant*; hæc Propositio est Viri Celeberrimi *l. c.* sed Spiritus nullam habent extremitatem, sunt enim immateriales; velle autem extremitates comminisci, ubi nulla est materia, tam absolum est, quam putare longitudinem & latitudinem, revera extra conceptum rationis existentem, esse posse sine crassitie aut profunditate. Quod licet Vir Celeberrimus statuere videatur in *Versuch etc. c. 4. §. 17. p. 97.* res tamen talis est, quam nemo comprehendere potest, nisi fingendo. Hinc ergo sequitur, quod Spiritus isti nullam materiam premere, pellere aut movere possint. Utraque præmissarum ex hypothese Viri Celeberrimi desumpta est, ac proinde, videlicet ipsius hypotheseos, Spiritus non operari poterunt in materiam, aut, si operentur & premant, aut propellant materiam, habebunt extremitates, addeoque erunt materiales, quod tamen non vult admittere. Accedit, quod *c. 7. §. 22. p. 137.* dicatur, Spiritus essentiam cognosci non posse, quia Spiritus sit in visibilis, & crassos sensus aut sensualitatem hominis sine materia immediate non tangat. In Germanico contextu legitur: *Weil der Geist unmittelbar ist und die grobe Sinnlichkeit des Menschen ohne Materie unmitelbar nicht berührt etc.* Itaque inter Spiritus hos immateriales intercedet adhuc materia, quæ, qualis sit, an sit, & utrum Spiritus in materialis in eam operari possit, iterum quaeretur? Ex quibus sua sponte patet.

ret, quam fluctuantes sint Philosophiæ Fluddio-Comenianæ, vel potius antiquissimæ spiritualis Mosaicæ, sectatorum opiniones, atque adeo non est, cur Cartesianis aliquid ex his opponant, qui præterea foras habent, quod Becker neganti operationem cogitationum in materiam respondeant, prout infra alio modo videbimus. *Leg. Ant. le Grand in Inst. Phil. p. 3. art. 5. p. 137.* ed. Lond. 1675. *Lud. de la Force de mente humana c. 13. § 16. Clauberg.* in tr. de corporis & animæ conjunctione, in Op. ejus Phil. anno 1691, p. 209. Amstelodami editis extante, c. 9. 10. 20. 25. cujus titulus est, aliam esse conjunctionem non mutuam, quam mens divina & angelica corpori nectatur. Annon vero Celeberr. Præses præterea quoque ex *Henr. Moro* multas de Spiritu doctrinas suas petierit, alii ex subsequenti- bus judicent. Scilicet laudatus modo *Morus*, in *Appendice antidoti adversus Atheismum*, Op. T. II. c. 3. p. 150. ait: Spiritum creatum definiti ab absolutis illis Potentiis se contrahendi, dilatandi, atque ab illis relativis facultatibus penetrandi, movendi, alterandi materiam. In Præf. generali *Tomii* p. 8. dicit: Spiritum naturæ, h. e. substantiam incorpoream, quæ se generalioribus mundi Phænomenis producendis intermiscet, credo me tam evidenter demonstrasse, ut nihil in universa Philosophia evidenti- us possit demonstrari. Definit autem Spiritum Naturæ c. 12. de *Immort. anima*, Op. Tom. 2. p. 430. Spiritus Naturæ est substantia incorporea, sensus ac animadversionis expertis, materiam universam totam pervadens, & vim plasticam in eam exercens, pro variis præparationibus occasio- nibusque partium earum, in quas agit, item ea excitans Phænomena in mundo, partes materiæ earumque motum dirigendo, quæ in potentias mechanicas solas resolveri nequeunt.

Hallucinati-
o ab eo in re-
centenda
Godelmanni
& Malebran-
chii senten-
tia committi-
ta?

§. 16. Quædam etiam de *Godelmanni* & *Malebranchii* sententia mo-
nenda sunt; Docetur §. 6. disput. *Godelmannum* concedere pactum *Magæ*
Godelmanni, negare autem pactum *Lamiarum*. Conferenti vero cum attentione
Godelmannum, hoc falsum esse deprehenditur. Duo enim agit *Godel-*
mannus: 1) ostendit differentiam pacti initi cum dæmone a *Lamiis*, & a
Magis, idque tribus rationibus, *Libr. 2. c. 2. Primæ* differentia legitur §. 1.
2. 3. 4. quia fœdus *Magorum* cum diabolo non est imaginarium, *La-*
miarum autem fœdus est præstigiosum. *Magi* ex proposito peccant,
Lamiæ autem a diabolo decipiuntur, & vi aut metu compelluntur ad fœ-
dus hoc præstigiosum. *Secunda* legitur §. 14. quia *Magi* cupide artem
addiscunt, *Lamiis* autem diabolus sese infinuat, cui obediunt ob creduli-
tatem, stuporem naturæ, melancholiam, paupertatem &c. *Tertia* legitur
§. 15.

§. 15. quia Magi proprio sanguine se obligant chirographo, de Lamiis autem nihil tale quid audiri docet. Ex quo liquet Godelmannum pactum diaboli etiam cum Lamiis concedere, sed alio respectu, quam cum Magis. Et licet ille *l. 2. c. 2. §. 10. & 13.* neget consensum lamiarum, item quod cum ipsis & diabolo nullus sit contractus; illud tamen ideo fecit, ut tanto facilius a pœna illas absolveret, (quanquam dicendum, via & ratione sic minus recta & solida,) & explicandum est de contractu & pacto, plena deliberatione sine omni fraude & coactione inito. Alias enim ipse sibi contradiceret, utpote qui §. 4. asserit, lamias vi & metu compelli, & errore ignorantiaque induci ad fœdus hoc præstigiosum. Quomodo autem quis compelleretur ad rem aut contractum ineundum, qui plane existere nequit? 2) Confirmat Godelmannus, Lamias non eodem modo puniendas esse, quo Magos, nam inter alia *l. c. §. 15.* ad finem inquit ex Wiero *c. 24. de Lamiis*: Si Deus agnoscit & recipit animam, cur tu, Prætor, usque adeo inclementer agis, cum nulli injuriam fecerint, ut corpus repudies, maxime, cum in tuo non deliquerint foro, & tibi nullum in divino iudicio relinquatur tribunal? Mox §. 16. adducit exemplum Studiosi, qui paupertate pressus se Diabolo addixerat, sed liberabatur a Luthero aliisque non pœna corporali, sed precibus. Igitur si Lamias absolvit a pœna Godelmannus, quod in alio foro deliquerint, & Deus culpam remisit, statuere omnino ipsum oportuit antegressum fœdus Lamiarum, quod tamen non hoc, sed alio modo, puniendum aut emendandum erat. Paria fere circa sententiam *Francisci Malebranchii* accurate intelligendam annotanda sunt; de quo hæc nobis tradit Auctor *disputationis de Crim. Magia §. 3. p. 8.* Ex ipsis scriptoribus Pontificiis modernis *Malebranchii l. 2. c. ult. de inquirenda veritate, in sententiam eorum, qui imaginationi historias Magicas adscribunt, inclinatur.* Sed etiam heic in refectione hujus sententiæ nonnulla desiderari possunt, alias Lectori falsum de Malebranchii traditis circa Magiam ingeretur iudicium. Nam accurate loquendo de Malebranchio, dici nequit, ipsum inclinare in eorum sententiam, qui historias Magicas imaginationi adscribunt, sed expresse potius & disertis rationibus probat *cap. vit. ult. quod sextum est libr. 2.* aliquam tantum Magiæ speciem imaginationi adscribendam esse, modumque explicat, quomodo imaginatio in hoc negotio operetur, quod lectu certe dignum est. Hinc falsum est, *Malebranchium*, uti verba absolute posita Lectorem docere videntur, omnes historias Magicas imaginationi adscribere. Nam duplicem conslituit Magiam, unam, ubi quis vere

Magus est, & hunc puniendum esse dicit; alteram, quæ ex imaginatione & phantasia stultorum hominum, ut: Lycanthropia, congregatio in Sabbatho, &c. oritur. Et hos innocentissimos esse pronunciat, recteque facere dicit Judices, quod multis in Gallia locis nullas in sagas stantuarum poenas, ne innocentia & hominibus, qui commiserationem merebantur, vis & injuria inferatur. Ne quis de mente Malebranchii dubitet, adscribemus unam tantum periodum ex cit. libr. qui Gallice inscribitur: Recherche de la Verite &c. quæ ex 6. cap. Libr. 2. Latine a nobis versa sic habet, & p. 284. 285. nostræ Editionis Amstel. qua utimur, extat: *Si cessatio fieret puniendi sagas, & si favorum loco haberentur, tempus doceret, quod nulle amplius sage inveniri possent, quoniam saga, (sorciers) quæ tales non sunt, nisi ex propria imaginatione, & quæ profecto maximum numerum committunt, liberarentur ab errore suo, (nimirum imaginationis falsæ) dubitari nequit, veras sagas (sorciers) morte dignas esse, & quæ tales non sunt, nisi per imaginationem pro innocentissimis (tout a fait innocens) habendas esse. Quoniam ordinariæ sibi non persuadent, se esse sagas, quam quod certa dispositio cordis ipsis adest, quod ad Sabbathum profiscantur, & quod se guttulis inungant, ut intentionis suæ malignæ compotes fiant. Cum vero sine discrimine puniantur incusate, fit, ut communis persuasio se roboret, saga per imaginationem multiplicentur, adeoque infinita hominum multitudo perdatur & damnetur. Quare non sine ratione plurima Parlamenta plane nullas puniunt sagas, & hoc ipso multo pauciores in ipsorum districtu, ubi judicium exercent, inveniuntur, & invidia, odium & malitia improborum non habet, ut prætextu uti possit ad perdendos innocentes. De Wiro etiam doceri a nobis poterat, quousque lamiis nullum cum diabolo foedus intercedere putaverit, & quatenus illud concefferit? Sed quoniam nimis digressi sumus a proposito principe, institutum nostrum postulat, ut argumenta nobis opposita executiamus, & deinceps sententiam affirmantem nostram demonstremus. Quod priusquam faciamus, ad D. 42. diss. de Crim. Mag. supplementi loco id unicum saltem notamus, quod sc. Constantini constitutio in l. 4. c. de malef. minus excusari possit, illud quoque esse indicio, cum ejus argumentum non tantum Christianis, sed & paganis nonnullis displicerit. Apud Marcianum enim legimus, jam olim sub Alexandro Severo damnatos fuisse, qui remedia tertianis quartanisve collo annexa gestarunt. Idem de Constantio tradit Marcellinus Libr. 19. Christianis vero damnantur generaliter amuleta *Φυλακτῆρες* omnia, in Synodi Laodicenæ c. 36. Leon. Nov. 63, &c. magni lege lib. 6. c. 72.*

Neque

Neque desunt, qui l. ult. ff. de extraord. crim. circulatorum verbo ejusmodi quoque supersticiosos indicari putent. Eodem pertinet l. 1. §. medicos u. de extraord. cogn. ubi exorcistas & incantatores medicos esse, Ulpianus negat.

§. 17. Erit igitur quæstio inter nos: *an diabolus operari in materiam* Status controversus, an Diabolus operari possit in materiam, corpus assumere pacta *assumere corpus possit?* Ex quo postmodum in vicia consecutione deducetur, quod *Spectris terrere homines, & pacta visibili forma cum Magis aut Lamis contrahere*, ceterasque omnes operationes, quæ in corpore aut materia, ita, ut in sensu incurrant, perficiuntur, peragere queat, quæ proinde hoc loco expressis nominibus delineare necesse non est. Cum enim hæc omnia, uti inferius deducetur, inter se cohereant, uno concessio aut negato, concedetur vel negabitur quoque alterum. In Disputatione autem de Crim. Mag. negatur, diabolum assumere posse corpus, & in Programm. Germ. quod diabolus visibili forma comparere, ungulas aut ungues ostentare, aut chirographum exigere similiaque possit. Hoc vero, aliis verbis expressum, idem notat, quam quod diabolus in corpus, ungues aut ungulas (quæ certe materia sunt,) similiaque corporea aut materialia operari non possit, uti infra latius patebit.

§. 18. In citata disp. §. 7. seqq. quinque exhibentur argumenta pro negativa, quæ pariter observare licet in citato Beckeri libro: v. g. *primum* Negativa ex Beckeri de sumpta, & de mente & Auditoris Dist. Hallens. *argumentum desumptum est ex libr. 2. c. 7. in primis §. 13. & libr. 3. c. 2. Secundum* argumentum petitur ex libr. 2. c. 32. §. 4. Tertium extat libr. 4. c. 2. Quartum deducitur in libr. 2. c. 34. Quintum in libr. 3. c. 3. §. 12 & 14. Ut proinde si adimantur disputationibus, ea, quibus Carpozovius oppugnat, & nonnulla historica, parum novicia, quoad rei hujus essentialia & caput, occurrat. *Conf. §. 5. ipsius disput. de crim. Mag. ubi habetur: ipsimet fatemur, potuisse nosmet ea abstinere &c.* Carpozovii vero mentionem etiam ipse fecit Beckerus *libr. 3. c. 3. §. 3. & hinc forte occasio data est Autori Disp. Carpozovium ex instituto oppugnandi, Ne autem quis existimet, mutasse Celeberrimum ejus Præsidentem sententiam in Progr. Germ. quod hoc titulo prodiiit: Erinnerung wegen der Winter-Lectionen / so nach Michaelis dieses 1702. Jahres ihren Anfang nehmen werden re. sic mentem suam ab aliquibus perperam infellectam explicat, ut §. 2. profiteatur, se concedere, quod diabolus operetur in improbis, quod s. g. veneficæ, præstigiaticæ, similesque dentur, & quod Jure plectantur, qui ejusmodi artes in perniciem aliorum exercent; negat autem n. 10. 11. 12. neque ullo modo se credere posse dicit, quod*

z.) dia-

1) diabolus unguas, cornua, aut hamatos ungues induat, quod Pharisei, monachi aut monstri forma, vel quomodocunque alias pingi solet, appareat, 2) quod corpus assumere, atque hac vel alia specie se hominibus conspicuum exhibere possit, 3) quod pacta cum homine ineat, chirographum ab ipsis exigat, cum ipsis commisceatur, & quæ sunt cætera.

Refutatur
argumen-
tum pri-
mum.

§. 19. Argumentum pro hac sua sententia primum hoc affert: *diabolus nunquam assumpti, nec potest assumere corpus, ergo non potest fieri a corporaliter inire, nec unquam corporaliter iniri, multo minus incubuit, succubuit Magis, sagis, aut eos sub specie hircina in montem Brueterorum duxit, &c. Resp. 1)* Si diabolus potest operari in corpus, (id quod in confirmatione affirmantis sententiæ infra §. 25. seqq. demonstrabitur) evidens est, quod possit per istud temporis spatium assumere corpus, quoniam assumere corpus nihil aliud est, quam operationem in materia aut corpore perficere. Notandum autem est, 2) quod diabolum posse assumere corpus duplicem habeat sensum. Aut enim $\tau\delta$ assumere corpus significat corpus carne & ossibus constans generare ex sua essentia, aut creare ex nihilo, & per illud operationes edere; vel $\tau\delta$ assumere corpus significat, non quidem corpus carne & ossibus constans generare aut producere, sed corpus aliquod jam existens animare, & per illud operationes edere, aut, si forte corpus ad operationem idoneum non existat, *speciem aut formam corporis* constare, aut naturali industria, v. g. aëre aut elementis reliquis corpus condensare, & per illud actiones aliquas edere, aut etiam phantasma, vel figuram corporis homini objicere, quod licet in se non crassum corpus sit, illi tamen, cui objicitur, reale quippiam præstat, saltem in ipsius oculis aut phantasia, & ad ejusmodi phantasma exhibendum reale quiddam, uti congregatio luminis, aëris certa dispositio, quæ condensationis, rarefactionis aut similis cujusdam operationis species est, requiritur. *Priori modo* concedi potest, diabolum non posse assumere corpus; sed *posteriori modo* omnino potest, quod probatur, quia diabolus conceditur intelligentia & singularis rerum naturalium atque physicarum scientia. Equidem *Beckerus in mundo fascino* l. 2. c. 32. ff. 2. p. 235. seq. negat, quod Diabolus sit Physices, Philologiæ aut Theologiæ peritus, & quidem hanc ob causam, quod nullos habeat sensus, quibus omnia hæc percipere ex natura, aut in Scriptura legere posset. Sed ad hæc jam tum satis ipsi responsum esse putamus a *Petro Poirreto*, in *sino methodi veræ inveniendi verum*, *Part. 3. §. 24.* Nos tantum hoc loco in gratiam eorum, qui diabolum operari in improbis concedunt, atque adeo

præ-

præsentem eum in his terris statuunt, adjuvamus, diabolum pollere insigni rerum scientia ex dupl. ci ratione: 1) enim conceditur, ante lapsum diabolum æque ac bonos angelos reliquos instructum fuisse scientiis & cognitione rerum; hæc cognitio per ipsius naturalem intellectum percipiebatur, quam intelligendi potentiam naturalem per lapsum amittere non potuit, haut aliter, uti homo aula regia eiectus intellectum, & mente ideas antea visas aut usurpatas retinet. Quodsi enim intelligendi vim naturalem amisisset, ex spiritu, sive Ente intellectu & voluntate prædito, factus fuisset intellectu & voluntate destitutus, sive res inanimata, quod nemo, uti existimamus, affirmabit. Si ergo 2) Ens hoc intelligens intelligendi vim naturæ suæ propriam retinuit, negari non potest, ipsum infinita adhuc experientia ex conversatione cum hominibus addiscere potuisse. Ponamus enim hominem etiam stupidissimum, ratione tamen naturali præditum, qui alterius mores, vitæ genus aut animi habitum quodidie, idque per longum temporis spatium, observat, annon in eo animadvertemus, ipsum proficere ex solo hoc rerum usu, & mores hominis, quocum ipsi frequens negotium est, exacte perspectos habere. Quæ cum evidentiæ sint, quo fundamento solido diabolus tot mille annorum experientia edoctum, & qui tam assidue gestas, hominumque Physicorum, Philosophorum, & qui sunt reliqui, operationes & inclinationes observavit, ad quas in malam partem sectendas, vel ex Adversantium concessis, astute iis se insinuat, scientia & intelligendi res ipsas Physicas, Philosophicas, atque cæteras facultate, licet illa perverse utatur, destitui affirmari poterit? Ridicula propemodum est *Beckeri* ratio, quod diabolus rerum omnium sit ignarus, quia nec videre, nec audire quicquam per sensus, uti Salomon, & nec legere, nec scribere possit. Quasi vero nulla daretur perceptio in Spiritu nisi per sensus corporeos, aut quasi ipsa mens hominis non multa ratiocinando colligeret, aut sciret, quæ tamen nunquam vidit aut audivit? de cuius tamen existentia vel ipse *Beckerus* non dubitat. Si hic solas Ideas Cartesianas aut Platonicas innatas tantopere defensas semel memoria tantum repetiisset, nunquam forte isthoc infirmo argumento ad negandam diaboli scientiam permotus fuisset. Legere autem & scribere, vel linguarum peritia neminem reddit rerum ipsarum peritum, quod ex Infantum & Idiotarum, linguam suam loquentium, legentium, quandoque etiam scribentium exemplo constat, sed est tantum vehiculum, quo inter initia communicantur conceptus personis corpore utentibus, quo vehiculo carere possunt, qui acutiori intelligendi vi sine signis externis

deas rerum intelligere possunt, quod certe spiritus separati facere queunt, uti de Deo & Angelis bonis manifestum est, qui tamen nec videre, nec audire per sensus, nec manibus scribere, nec oculis corporeis legere, uti Salomon, ordinarie possunt. Quod si tadem etiam exercitii gratia concederetur, Diabolum post lapsum nullis per se instructum esse viribus ad movenda & condensanda corpora, vel ad operandum in ipsis, illud tamen cum ista potentia Deo, eoque permittente, Angelis potentia adhuc ante lapsum iis concreata gaudentibus ab Adversariis concedatur, negari omnino non poterit, ipsum Deum ad puniendam improbitatem hominum, aut ad emendandos suos, quibus bene vult, concedere aut conferre posse ejusmodi potentiam Diabolo, per quam ad modicum temporis intervalum virtutem & efficaciam operandi in corpora hominum acciperet. Quo enim argumento vel minimam probabilitatis speciem habente quisquam contra nos probabit, Deum omnino atque penitus decrevisse, quod diaboli opera uti nolit ad expedienda mandata sua, quemadmodum Magistratus licetore utitur, ipsique potestatem concedit, affligendi pernam meritum delinquentem. Nec metuendum est, diaboli vim aut Imperium inde nimis amplificari aut ipsum hoc ministerio post lapsum plus æquo beatum effici, quoniam divinæ permissionis mandata excedere prorsus prohibetur, & ipsa poenarum executio ipsum ne hilo quidem Deo gratiorum reddit. Quibus præstructis, vel sua sponte consequitur, vi hujus scientiæ non esse absurdum, quod diabolus tanquam Spiritus corpus aliquod jamtum existens animare, aut etiam ex elementis tale quid possit ad tempus conflare aut efformare, & per hoc operationes quas edere; quoniam corporis naturalis compositio justam tantum elementorum condensationem & temperationem, posteeque vis alicujus majoris aut Spiritus regimen vel internum vel externum requirit, quale quid scientia naturali, uti in Spiritibus est, effici posse, nullo argumento idoneo, probabilitatis speciem saltem habente, negari potest; in primis cum tot naturæ miracula a rerum naturalium & physicarum peritis edita sint. Quorum etsi quædam fidem excedere videntur, quædam, ut sit in pollicitatione arcanorum, nonnumquam mente potius concepta, quam editis rerum documentis demonstrata sunt; tamen tot ac tanta inveniuntur, quæ sine admiratione conspici non queunt, & quæ, nisi oculis usurpari, sibi persuadeat nemo. Assentiantur mihi rerum in Naturæ Recessibus abstrusarum periti, neque ipse repugnabit Dissertationis sæpius commemoratæ Celebr. Præses quem audio multis, & quod in J. C. non parum mireris, egregius, & ipsis Scien-
tiæ

riæ hujus Magistris non leviter laudatis rerum curiosarum experimentis non vulgarem cupidæ Legum Juventutis applausum sibi excitare. Adjiciemus vero hanc in rem nonnulla alia. Cornelius van Drebbel, Alckmaricus, insignis Mathematicus & Opticus, ad Amicum suum ilebrandum a Rietroyck teste *Godfrido Hegencio Lixer. Fris. Holl. p. 75.* scribit: Ego in Camera manifeste sedeo solus, nemine mihi assistente, & primo vestitum meum transformo in præsentia & ad spectu omnium, qui in cubiculo sunt, nunc induor totus nigro ho'serico, & momenti spatio, imo tam confestim, quam aliquis cognitione assequi possit, holoserico viridi ac rubro amictus sum. in colores mundi omnes me transmutans, nec solum hoc, sed commuto meam vestem cum qualibet specie pannorum, qua ipsemet volo, nunc bombycina, serica colorum omnium, tum ex villis textæ omnium colorum, nunc argentea, nunc auro variegatis vestibus utor, nunc regio ornatu & adamante, atque omni gemmarum specie sum splendidus, atque in momento postea mendici habitum assumo, pannis obstitus ac deformis, cum in illo actu unicam tantum vestem habeam, quam abs me non depono. Demirando phænomeno, repentina scil. luminis ejusdani in cavitate recipientis apparitione & incerto ejus successu lectu sane digna habet honoratissimus, ut audit *Robert. Boyle*, Nobilis Anglus, e Societate Regia, in *Nov. Experim. Phys. Mechan.* de vi æris elastica & ejusdem effectibus, *experiment. 37. p. m. 116. edit. Genev. Kircherus* in *Phonurgia*, quæ in German. lingv. conversa est p. 19, habet Artificium, das man ein Bild verfertigen könne in freyer Luft hangend / so da natürliche Stimmen und Hon/als auch Gespräche und Worte von sich hören lassen. In Explicatione addit imaginem hanc nulla re v. g. rotulis, luniculis, aut simili modo suspensam teneri, sed libere in aère pendere, sonosque edere, & p. 116. *decasm. 3.* quo ponit: Aus natürlicher geheimer Kunst ein Bild machen, welches allerhand Hon/Stimme und Wörter rede und aussprechen. quomodo montes, colles, vales, rupes, plantæ, flores, flumina, aliaque, quæ integram aliquam regionem per se ferunt, repente intra vitream phialam enata exhiberi possunt, ostendit *Jacobus Dobrcensky* in *Phil. de son.* & cum eo *Caspi. Schott. Phys. Cur. Append. ad libr. 6. c. 9. S. 7. & 9. p. 1351. Morhof. in Polyhist. libr. 1. c. 2. p. 100.* agit de P. Constantii Albini Villanovensis Magia Astrologica s. Clavi Sympathicæ septem metallorum, & septem telestorum Lapidum, ad Planetas, pro majori illius dilucidatione edita anno 1611. in 8. in qua omni auro præstantiora contineri refert. Inter alia unum, quod librum legenti succurrit, recenset; nimirum, legisse

se in illo libro de Vitro e cineribus cadaverum strangulatorum certique mineralis conflando, cui lotium ægri immissum, affectas corporis partes in ipsa urina ostendat. Meminit *Wagenfeilus* in Exerc. suis MSCti alicujus Paracelsi, quod ipsi in Bibliotheca Scorialensi monstravit Bibliothecarius, unde ille arcanum Steganographicum e sanguine humano descripsit, cujus ope amici toto orbe se juncti omnia animi sensa plene planeque invicem communicare possunt. Inprimis vero huc facit locus ex *Corn. Henr. Agrippa de Occulte. Phil. l. 2. c. 36.* cujus titulus est de Unione rerum commixtarum, atque introductione nobilioris formæ, vitæque sensibus p. 51. Cui addi meretur *Paracelsus Opp. quæ Argent.* 1616. per Joh. Huserum Brisgojum prodierunt p. 82. n. 1. libr. 1. de generatione rerum. Nisi prolixum foret, adscribi meretur *cap. 37. libr. 2.* superius nominati Agrippæ, at pauca saltem ex eo notabimus. Certis materiis quibusdam naturalem vim divinitatis habentibus, h. e. quæ naturaliter superis consentaneæ sunt, rite collectis, partim Physicæ, partim Astronomicæ undique oportunæ conflatis, dona non solum cœlestia & vitalia, verum etiam intellectualia, quædam dæmonia & divina desuper suscipi posse, Jamblichus, Proclus atque Sinæsius cum tota Platoniorum schola confirmant. Et Mercurius Trismegistus scribit, ex propriis certisque rebus certo cuidam dæmoni congruentibus compositam rite statuatam conflam per dæmonem congruum animari. Cujus etiam meminit *Augustinus de Civ. Dei, l. 8.* Pergit Agrippa p. 54. *loc. cit.* Plinius esse herbas, scribit quibus mortui revocentur ad vitam, unde Xanthus Historicus narrat, herba quadam, nomine Bali, oecifum draconis catulum vitæ restitutum a parente, eademque Thilonem quendam, quem draco occiderat, resuscitatum. Et Juba refert, in Arabia herba quadam hominem revocatum ad vitam. Verum addit Agrippa, an possint talia revera fieri vi herbarum vel cujusvis alterius rei naturalis in homine, in seqq. differemus; posse autem fieri in ceteris animalibus, certum & manifestum est. Sic muscæ submersæ, si ponantur in cineribus tepidis, reviviscunt, & apes submersæ similiter vitam recipiunt in succu Nepetæ, & anguillæ defectu aquæ mortuæ si corpore integro existente ponantur sub fimo in aceto, & addatur de sanguine vulturis, post paucos dies omnes recuperant vitam. Nominari heic quoque potest ipse *Beckerus*, qui in mundo *fasc. l. 3.* duo habet capita, secundum & tertium, ubi agit de stupendis Naturæ viribus, juncto §. 4. postquam de Architz Taenrini columba lignea volante, & ferreo corvo volante Imperatori Carolo exhibito, item de Musca

Musca Norimbergensi mentionem fecisset, memorat Cardanum de subtil.
 & Winandi von Westen Mathematische Ergölichkeiten/ librum octies
 Gallice, quinque Belgice impressum & venditum, subjiciens: Wer den
 Handel nicht versteht/ und vor seinen Augen siehet/ der wird mey-
 nen/das zum wenigsten die Hälfte nicht natürlich sey/2c. Cap. 2. autem
 §. 5. ex Antonio Lcevenhoock Delphensi ostendit, eum per Micro-
 scopium demonstrasse, quod frustulum ligni ex quercu, non excedens
 latitudinem straminis, triginta ter mille partes habuerit, quæ singulæ
 millionibus minores erant, quam granulum sabuli, & tamen quævis
 pars quinque nodos habuit. Angvillam habere squamas vidit per Mi-
 croscopeium, & quamlibet squamam sex aut septem mille partes conti-
 nere. *Libr. 4. c. 7. §. 6.* mentionem facit Doctoris *Ammani*, qui in libro:
Sardus loquens, docuit methodum, quomodo furd sermonem alterius
 intelligere, & artem hanc intra paucos dies discere possint. Hæc ergo,
 & vel sexcenta alia artificio naturali fiunt, quod spiritus separa-
 ratur & rerum abditarum vel ex longissimo usu sui ipsius aut aliorum
 peritissimus, uti est diabolus, multo adhuc perfectius & ingeniosus per-
 ficere novit. Corpus autem existens a malo spiritu agi aut animari
 posse longe evidentius adhuc est. Nam quid obstat, quo minus dia-
 bolus corvum, felem, aut hircum obsidere, animare aut operationes ali-
 quas peculiare per hæc animalia edere possit, cum concedatur certa &
 unanimi Theologorum sententia, Diabolum obsidere animum hominis,
 ita, ut eo adigente peculiare motus corporis edat, perverse loquatur, &
 nescio, quæcunque non quandoque contra suam voluntatem perpetret.
 Quam sententiam non in dubium prorsus vocare velle Præsidem Cele-
 berimum Dissertationis de Crimine Magiæ arbitramur, quia §. 31. *dissert.*
ad P. Poireti Libros de Eruditione &c. suam opinionem de Hominibus,
 in statu, uti ipse loquitur, bestialitatis constitutis, sic suis verbis explicat:
 Primum hominem, cum excideret ex statu integritatis, libera volunta-
 te a spiritu divin. deflexisse, atque animam ejus per desiderium & amo-
 rem creaturarum inferiorum redactam esse sub imperium diaboli, ita,
 ut omnes homines hodie natura sint filii iræ, & imperio diaboli subiecti,
 earum animas per internos motus iis dominantes regit, ut in statu be-
 stialitatis magis magisque degenerent, & (citra pactum tamen) magis
 diabolum expriment, quam ipse diabolus. Et paulo post de his, uti
 vocat, bestiis sic loquitur: Bestiæ, quæ plurimi sunt, ita obrutescunt, ut
 vel diabolum non credant, vel, si credant, timeant, & supersticioso Dei
 cultu

cultu persuadeant, se poenas aeternas effugere posse. Hic non videtur interesse diaboli, ut pacta cum iis ineat, cum ob errorem capitalem & vitam carnalem jam ipsius regno sint satis addicti. Ex his igitur paucissimi tantæ sunt audaciæ, ut audeant se Diabolo devovere. Unde patet, si homines in statu bestiali non facile audent se devovere diabolo, nec pactum cum ipso inire, & tamen ipsius imperio ita subiecti & addicti sunt, ut eos regat, sequi omnino, quod contra ipsorum voluntatem ipsius imperet, eosque regat, id quod Theologorum sententiæ de Obfessis quodammodo respondet. Ipsam autem operationem spiritus in cadaver quod attinet, ejusque animationem, illa ex antea dictis vel sua sponte fluit &, quod palmarium est, exp incipiis §. 24. prolatis, factisque exinde §. 25. seqq. consecutionibus haurienda est.

§. 20. Secundum argumentum §. 31. dictæ Disp. sic proponitur: *Si diabolus posset assumere corpus, falsa esset assertio Christi, quod spiritus non habeat carnem & ossa, & ineptum foret argumentum, quo Christus voluit uti ad convicendos Apostolos. At utrumque horum cogitare blasphemum est.* Resp. hoc argumentum licet primo intuitu aliquam speciem præ se ferat, si tamen dictum Christi accurate consideretur, plane nihil infert, & consecutio, quæ inde deducitur, penitus nulla est. Quod ostendi potest 1) κατ' ἀλήθειαν, per rationem, 2) κατ' ἐνδεχόμενον, ex ipso Beckeri, unde illud desumptum est, hypothesi. Quod ad primum attinet, notandum est, assertionem illam Christi: *Spiritus carnem & ossa non habet*, intelligi posse vel *absolute*, quod nimirum spiritus per absolutam naturæ suæ impossibilitatem se corpore & ossibus induere non possit; vel *relative*, quod de lege communi spiritus & carnem & ossa non habeat, & quod homines vulgè, inter quos etiam discipuli erant, hoc sciverint & admisserint. Priori modo, nimirum *absolute*, assertio Christi, quod spiritus carnem & ossa non habeat, intelligi nequit; sequeretur enim ne Deum quidem efficere aut permittere unquam posse, ut spiritus separatus carnem & ossa assumat. Nam, quæ Deus semel constituit absolute naturæ necessitate, illa ob constantiam & sapientiam suam aliter efficere nequit. Sibi namque contradiceret, & opus suum destrueret, quod in Creatore sapientissimo argueret imperfectionem. Et hac causa certissimi sumus, quod pars nunquam fieri possit major toto, quod ignis proprie acceptus, quoniam per naturam urere præsumitur, nunquam fieri possit frigidus, quod bis quatuor non constituant septem, & quod contradictoria non possint unquam fieri vera, quia Deus ipsorum essentiam absolute ita constituit, alias enim nulla forent contradictoria Deum

Refutatur
argumen-
tum. Secun-
dum.

Deum autem efficere non posse, ut spiritus assumant corpus, ne Adversarius quidem ipse affirmare potest. Quoniam ergo hæc assertio Christi apud Lucam c. 24. v. 39. propter allatam rationem absolute intelligi nequit, sequitur, quod dictum Christi, *Spiritum carnem & ossa non habere*, posteriori modo, nempe *relative & respectively*, prout de lege communi fit, & quemadmodum vulgo homines non accidere vident, quod diabolus carnem & ossa habeat, accipiendum sit. Ac bene notandum est, quod in textu non dicatur, spiritum carnem & ossa non assumere posse, sed non habere. (*à n'avez.*) Habere enim notat naturalem & ordinariam rei constitutionem. Assumere vero notat naturalem temporarium quid, & quod ad essentiam rei perpetuo non pertinet, uti vox ipsa indicat. Idcirco multum intererit inter corpus proprium, & quod aliunde assumtum est. Proprium corpus spiritui nemo tribuerit, nisi qui ejus naturam materiæ expertem esse ignorat. Id quod intelligebat Servator humani generis, eum spiritum habere ossa & carnem negaret. At corpus aliunde ad tempus assumtum nihil impedit, quo minus spiritui assignetur, quando cum eo non intime conjungitur, & tum assumpsens modo est forma, ut ajunt Philosophi, non forma corporis informans. Quo pacto, spiritus apparebit quidem hominibus vero, quod ascivit, indutus corpore, at naturæ suæ conditione corpore, sicut nequam erit, Aliud foret, si unio hæc, quæ spiritui cum suscepto corpore intercedit, essentialis seu personalis foret, quæ tamen accidentaliter tantum vel formalis erit, ad certum tempus hominibus facta. His positis, perspicuum est, consecutiones, quas amplectitur Autor Dissert. nullas esse. Si enim diabolus potest assumere corpus, hoc est, animare, per artes suas, condensare, aut alio quodam modo efformare, ac per illud operationes suas edere, non consequitur, falsam esse assertionem Christi, quod Diabolus per naturalem suam constitutionem, uti homines, carnem & ossa non habet. Utrumque enim verum est, nec ullo modo sibi repugnat, Diabolum posse per tempus & artificia sua assumere corpus; & tamen corpus ex carnibus & ossibus constans non habere, tanquam nos homines, quod ad naturam ipsius constitutionem pertinet. Alias enim non spiritus separatus aut completus, uti à Prævinitis appellatur, foret, sed homo & spiritus incompletus, ad corpus semper animandum ordinatus, Similis est ratio secundæ consecutionis, quæ in eadem nulla est. Nam poterat Christus discipulos satis firmiter ex scientia ipsorum in Legge & experientia communi fundata convincere, quod ipse non esset spiritus. Discipuli enim non aliter in vita persensus & communem rerum usum edo-

Et erant, quam, si tangerent carnem & ossa, quod ejusmodi persona verus
 esset homo, & quod spiritus carnem & ossa per naturalem sui constitutio-
 nem, uti homines, non haberent. An vero spiritus interdum & ad tem-
 pus aliquod corpus possit assumere, eo non assurgebat eo tempore intelle-
 ctus & ratiocinatio discipulorum, qui communibus tantum & sensualibus
 rebus ordinariè & ex communi experientia cognitis inhærebant, quod
 plurimis exemplis doceri potest, & a Theologis nostris satis ostensum est.
 Interdum etiam scitu sibi valde necessariâ in rebus spiritualibus, uti de re-
 gno Christi, similibusque, ignorabant. Imo interdum in iis a Christo edo-
 cti vix assentiebatur dictis. Hæc κατ' ἀληθειαν & ex rei veritate desumpta
 est responsio. Sequitur altera κατ' ἀνθρώπων, & quæ ex ipsius Beckeri hy-
 pothesi depromi potest. Nam statuit Beckerus in der bezauberten Welt/
 I. 2. c. 28. quod Christus in operibus suis & sermone suo ad opinionem po-
 puli & discipulorum se accommodaverit, nunquam vero veras sententias
 explicaverit, uti in se erant, & intelligi debebant. Adducamus ex ipso Be-
 ckeri aliqua loca, uti ex Belgico Idiome in nostram linguam translata
 sunt. Citato c. 28. §. 2. inquit: Unser Herr Jesus, da er auf Erden wandel-
 te/ ließ niemahls in seiner Lehre blicken/ daß er kommen wäre denen
 Menschen die natürlichen Ursachen eines oder andern Dinges/ noch
 auch die Zerrhümer in denen einzelnen Begreifungen derer Dinge/
 sondern allein diejenigen/welche die Sitten und den Gottesdienst be-
 treffen/ zu verbessern. Quod exemplis populi & discipulorum copiosissime
 §. 2. & 3. citatis ex sacra Scriptura locis probat. §. 3. citati loci ait: Aber keine
 besondere Hauptstücke des Glaubens/ als von der Schöpfung/ in-
 sonderheit derer Engel/ von der Erwehlung/ von der Rechtfertigung/
 von der Erbsünde/ selbst von seiner Gnugthuung vor unsere Sünde;
 und hat er niemahls/ davon man liest/ mit Vorbedacht und haupt-
 sächlich erkläret/ als bloß von etlichen derer gemeldten Stücken hier
 und da wohl etwas bewläufigt und bey Gelegenheit gemeldet/ doch
 dieses war so viel nicht/ daß man daraus eine völlige Verhandlung
 in einigen Lehrstücken solte machen können/ als alleine um das/ was
 anderswo aufgesetzt/ durch die eine oder andere Gründe zu bestärcken.
 §. 8. Was selbst seine (Christi) eigene Person belanget/ wie gröblich
 darinne die Menschen irreten/ indem keiner von allen zu dieser Zeit
 glaubete/ daß es es wäre/ oder daß Mehas seyn müste wahrer Gott
 göttlicher Mann/ und ein großer Prophet/ welches das höchste war/
 das Elephas noch nach seiner Auferstehung von ihm zeugere/ Luc. 24.

v. 19. Ein solch wichtiges Hauptstück des Glaubens beliebte unserm Herrn damahls noch nicht zu erklären/ sondern er ließ die Menschen in diesem Wahn/ biß daß er gen Himmel gefahren und sich zu der rechten Hand Gottes gesetzt/ den Geist ausgoß/ und die Wahrheit redete. & concludit §. 15. Weil denn der Seligmacher nicht vor hatte/ (wie gezeigt worden) die Wahrheit derer Dinge zu erklären/ so Funte er auch davon nicht anders reden/ als man redete/ wenn er wolte verstanden seyn. Er gab denen Kranckheiten solche Nahmen/ als sie unter dem Volcke hatten/ welches niemand fremde vorkommen muß/ weil dieses aller Weisen Regul ist: Loquendum cum multis, sentiendum cum paucis, mit vielen einig in der Rede/ mit wenigen einig in der Meynung seyn: also thät Christus auch/ &c. Ex quibus adductis Beckeri verbis contra dissentientes sic colligi & responderi potest: Quoniam Christi intentio non fuit discipulis explicare, quomodo & quatenus Spiritus corpus assumere posset, satis ipsi erat, quod istos instrueret & convinceret, ratione, quæ ad ipsorum captum erat accommodata, & quæ ex eorum communi sententia, quam ipsi verissimam agnoscebant, erat desumpta. Id quod Christo in more fuisse positum itidem Beckerus loc. cit. per integrum caput affirmat & adstruere nititur. Adeoque quod disput. de Crim. Magiæ Autor in sine hujus argumenti de blasphemia annectit, aut ex intellecta parum argumentatione profectum est aut in ipsum Beckerum, quem tamen sequitur, dictum erit. Certe si communem sententiam de condensatione corporis ex aëre aut elementis sequamur, dictum *Luce XXIV. 39.* nullam pariet difficultatem, nihilque a 1 propositum faciet. Christus dicit, spiritum carnem & ossa non habere, & proinde nec corpus, nimirum genitum, & solide compactum ex dura substantia. Hoc totum concedi potest. Sed non sequitur inde: spiritum corpus ex aëre aut elementis condensatum, quod quidem carnem & ossa hominis non habet, non posse assumere aut assumisse. Conferatur tamen Tertullianus d. Carne Christi, *fol. m. 22.* & Augustinus in *Enchir. ad Laurent. cap. 59.* qui difficultatem ex *Genes. XIX. XIX.* movent, quod corpora Angelorum contritata & lota fuerint.

§. 21. Tertium Autoris Celeberrimi pro negante sententia argumentum hoc est: *non potest diabolus turbare potentiam & ordinem naturæ invisibilis, Ergo non potest corpus assumere, tempestates excitare, hominem per aërem transferre, &c.* Est autem per potentiam & ordinem naturæ in genere intelligenda illa constitutio aut æconomia cuique rei secundum naturæ suæ proprietates, leges & habitum respondens. Uti v. c. potentia & ordo naturæ visibilis, & quidem in corpore humano, est, quod

Refutatur
argumen-
tum terti-
am.

corpus sit grave, & tendat deorsum, quod a flamma comburatur, quod non simul in duobus locis esse possit. Eadem est ratio potentiae & ordinis naturae invisibilis, quae itidem secundum economiam suam invisibilis leges & proprietates constituta est. Quoniam vero natura invisibilis duplex est, vel bona vel mala, hinc etiam potentia & ordo naturae invisibilis gemina est, vel *bona* vel *mala*. Per potentiam & ordinem Naturae invisibilis *bona* intelligitur divina & perfecta constitutio spiritualis, qua Deus bonos Spiritus, & res omnes, quae peccato non infectae sunt, aut ipsi repugnant, caelesti & divino robore, potentia, gratia & sapientia, caeterisque perfectionibus exornat, & in hoc statu eas conservat & auget, & ferre coincidit cum regno Gratiae apud Theologos. Per potentiam naturae invisibilis *mala* intelligitur habitus & constitutio illa corrupta Entium invisibilium, quae a Deo defecerunt, & depravata sunt, & explicari quodammodo ex doctrina Theologorum de regno Potentiae potest. Ut igitur breviter nos expediamus in responsione ad argumentum, appellabimus termino tecnico, sed noto, ordinem & potentiam Naturae invisibilis *bona*, Potentiam *lucis*; & contra, Potentiam & habitum Naturae invisibilis *mala*, Potentiam *tenebrarum*. Utimur hac denominatione hoc loco ex duplici causa: 1) quia Scriptura Sacra hos terminos adhibet, & exinde omnibus noti sunt; 2) quia Auctor Theol. de Crim. Magis hos loquendi modos ipse amat, dum §. 7. in fine inquit, non solum credimus, sed aliquo modo scimus, Diabolum esse principem tenebrarum & aeris, h. e. substantiam spirituales seu invisibilem spirituali seu invisibili modo, mediante aere & corpusculis naturalibus aqueis & terrestribus, operantem in hominibus improbis. Itaque cum Potentia & ordo Naturae invisibilis duplex sit, vel *Lucis* vel *Tenebrarum*, Deus & boni Angeli habebunt Potentiam & Ordinem Naturae invisibilis *bonae*, *Lucis*, illis autem oppositi erunt *Spiritus mali*, qui potentiam & ordinem vel potius confusionem Naturae invisibilis *Tenebrarum* habent. Ex quibus porro sciendum est, Diabolum non posse turbare aut pervertere Potentiam & Ordinem Naturae invisibilis *Lucis*, atque bonorum Spirituum. Illi enim majori robore & sapientia divinitatis pollent; sed potest diabolus turbare, pervertere, commiscere & disturbare Potentiam & Ordinationem suam Naturae invisibilis *tenebrarum*, quia, dicente Scriptura, ipse est Dominus Tenebrarum. Cum itaque ipse ordinavit, hoc vel illo modo tenebras suas, eatenus sua potentia aliter eas itidem disponere & inter tenebras suas regnum exercere potest. Quis enim ipsum impediret? non ipse semet ipsum, neque Deus, qui ipsum ad hos tenebrarum carceres condemnavit.

vit. Hinc quatenus diabolus se in regno suo invisibili tenebrarum continet, dominari in eo pro lubitu potest, & omnibus istis, qui se tenebris atque peccatis & malitiæ ipsius mancipiant. Jam sistimus responsonem ad argumentum nobis oppositum: Si diabolus non potest turbare potentiam & ordinem naturæ invisibilis *male*, sequitur, quod non possit assumere corpus. *¶* falsum est antecedens, scil. quod diabolus non possit turbare Potentiam & Ordinem Naturæ invisibilis *male*, *s. tenebrarum*. Nam diabolus potest omnino, si vult, & quando vult, turbare Potentiam & ordinationem suam malam, quam ipse constituit. Nam etiam homo, (de noctambulonibus & lunaticis, qui constitutionem naturæ visibilis ideo non turbant, quamvis multa, quæ naturæ ordinarios limites egrediuntur, agere queant, vid. Alstedius in Encyclopædia Phys. part. v. l. c. 2. p. 745. & Samuel Pomarius duabus disert. de Noctamb.) licet non possit supergredi ordinem Naturæ visibilis, ut uno momento temporis Romæ, aut simul Romæ & Lipsiæ sit, potest tamen turbare ordinem Naturæ visibilis, eam permiscendo, mutilando, aliter componendo &c. v. g. ut ex ventre loquatur, se membris mutilet, cum brutis se commisceat, & monstrum generet, ignem vomat, in aërem attollatur, aut aquis inambulet, &c. multo magis ergo & facilius hoc diabolus faciet. Retinuit enim diabolus etiam post lapsum naturalem suam constitutionem, intelligendi vim, astutiam, volendi actus &c. adeoque potentiam non levem, uti Theologi docent, & amisit tantum divinum lumen, bonitatem, gratiam. Imo, quoniam Diaboli natura per lapsum in defectu & perversione consistit, patet, diabolum non aliter posse, quam pervertere, destruere, turbare, &c. ad similitudinem hominis mali & perversi, qui semper naturæ suæ perversæ conformes actiones edit. Quando autem argumentum sic intelligitur: Si diabolus non potest turbare Potentiam & Ordinem naturæ invisibilis *bonæ*, sequitur, quod non possit assumere corpus &c. *¶* negando consequentiam, quia corpus, quod assumit, non assumit ex regno gratiæ & ordine Lucis, sed tenebrarum, quod format per reliquias scientiæ intellectus sui naturalis. Notandum præterea est, corpora & res in hoc mundo veluti mixtas esse ex bono & malo; hinc Potentia bona & mala invisibilis in ipsas agit plus aut minus, & unum fortius aut remissius altero, prout bonum aut malum prædominatum fuerit in illis.

S. 22. Sequitur quartum argumentum Autoris Thesium de Crim. Magiæ. Putat enim omnino non coherere, que homines de tanta Potentia diaboli in naturam visibilem garrunt, quoniam possit crepitu ventris *pell*, aut quia non possit a quid auferre ex Bibliis. *¶* hoc argumentum joci

Refutatio
argumen-
tum quar-
tum,

Potius causa, quam serio afferri putamus. Tanta enim *Judicii vi Virum Celeberrimum* pollere certo persuasi sumus, ut serio non crediderit, verba illa de crepitu ventris proprie accipienda esse, sed quisquis hac expressione usus est, quod præter alios Lutherum fecisse novimus, contentum & per Ironiam aut per Sarcasum de diabolo ita locutus est, quemadmodum, si quis dicat, se uno halitu posse legionem argumentorum sufflare, aut hostem vivum deglutire. Notatur enim hinc loquendi modis, quod pueri intelligunt, facilitas repellendi adversarium ab eo, qui gratia celestis & fide vera pollet. Quod additur, non esse, ut recurramus ad fidem, dicimus omnino necesse esse, ut fide nos exarmemus, (*conf. Eph. 6. v. 16.*) & ad illam recurramus. Fides enim est illud instrumentum, per quod roboris divini reddimur participes, ut diabolus vim suam in nos exercere nequeat. Quod porro rationis loco adjicitur, cur ad fidem non sit recurrendum, frivolum & Vito gravi indignum (comma est, nimirum, si fide diabolus ejicitur, non opus esse crepitu ventris, nisi forsitan crepitu ventris iterum distingvatur. Quis enim unquam, ut præcedentia repetamus, tam demens fuit, ut crepitu ventris diabolum pelli existimaverit, imo, quis tam ineptus erit, ut credat, Virum Celeberrimum capere non potuisse, ejusmodi loquendi formulam ab aliquo robore & gratia divina nixo prolata fuisse in majorem contentum diaboli, non vero, quasi quis statuerit, pellendi Dæmonem potentiam inesse sono crepitu. Sed ita luditur vocabulis loco argumentorum, in causæ propriæ damnum, quando ab aculeata irrisione nobis temperare nondum asseverimus. Quia autem additur in argumento, quod diabolus non possit aliquid auferre ex Bibliis, id quod serio pro impotentia diaboli adstruenda dictum esse viderur; causa hujus rei verbo indicanda est. Spiritus maligni nullam habent potentiam aut jus agendi, nisi in ipsorum elemento, quod est regnum peccati & tenebrarum. In hoc tantum movere & auferre possunt, quantum intellectu, voluntate & agendi efficacia pollent. Verum res aut ens in suo genere & regno efficax & potens amittit vim & robur suum, si majus quid, & quod aliquis timendi causam habet, supervenerit. Hinc atrocissimi, robustissimi que latrones animum abjiciunt, si in facinore suo aliquid supervenire audierint, & fur audacissimus ad lateræ vel lucis alicujus scintillationem aufugit, licet nullus adsit, qui ipsum vaide confringere queat. Jam si homo pius fide & gratia Dei ejusque robore sit armatus, causa facile patere potest, cur malignus aliquis spiritus terreatur, quo minus folium aliquod in Bibliis positum auferre possit, non quasi literarum character, locus, situs aut æterna vis illud impedirent, sed quia potentia una naturæ invisibilis divinæ in

in homine pio, potentior & major est, quam potentia altera naturæ invisibilis in malo dæmone. Alias si homo malus aut divina gratia non pollens, prohibere voluerit quicquam Spiritui malo, responsum feret, quale circumcurstantes Judæi, *Act. 19. v. 15.* Novi Jesum & Paulum, qui divina virtute ejiciebant dæmones, qui autem estis vos?

§. 23. Restat quintum & ultimum pro negante argumentum. Refutatur argumentum quintum. quod Beckerus fere eodem modo proponit *l. 3. c. 3. §. 12. & 14.* Nullus, argumentum quintum. dicit, est usus fœderis diabolici, neque ex parte hominis, neque ex parte diaboli. Non ex parte hominis, quia decipiuntur ii, fatentibus adversariis, quando voluptatum, divitiarum, honorum &c. causa pacta inierunt, ac etsi non deciperentur, possent tamen hæc omnia levi industria & astutia sine pacto diabolico facile acquiri. Nec utile est pactum a parte diaboli. Nam 1) homines voluptatibus, avaritiæ & ambitioni dediti jam ante pactum diaboli sunt mancipia, 2) Si dixeris, pactum iniri a diabolo, ut hominibus noceat, respondetur, non noceri posse per hoc piis, sed nec impiis, quia diaboli sunt mancipia. Si dixeris, duplex vinculum fortius adstringere. Resp. 1.) falsum hoc esse, quia Spitzelius Theologus affirmet, quod Magi non adeo difficulter chiographum possint recipere, 2.) homines etiam difficillime posse consequi dominium in affectus, adeoque satis jam diabolo esse obnoxios. Ut omittam *Glanvili* ex Philosophia Cartesiana allatam responsonem, quod finis non sit cognitu necessarius ad rei alicujus demonstrationem, aut ad cognitionem ejus naturæ & existentia. Resp. Usus rei alicujus est vel *verus* vel *imaginarius*. Licet igitur per fœdus diabolicum non impetretur usus vere intentus, sufficit tamen, si sibi persuadeant, & imaginentur aliquem contrahentes homines usum. Nihil namque in vita frequentius est, imprimis inter eos, qui non ratione, sed imaginationibus & passionibus agitantur, quem ut sibi, nescio quid, persuadeant aut persuadere patiantur, & propter hanc persuasionem decepta utilitate tantum imaginaria se ad negotium suscipiendum determinant actionibus suis. Itaque licet decipiantur cum diabolo societatem ineuntes, persvaserunt tamen sibi usum aliquem, nimirum quod honores, voluptates aut divitias impetraturi essent. Quod additur, homines levi industria eadem consequi posse; ad illud reponitur, quod leviori adhuc, imo levisima opera omnia impetrentur, si in arte hac exercitatusimus dæmon media inspiret ea comparandi, quæ nemini tam facile in mentem venissent. Sunt etiam stupidi, qui ne quidem ad inveniendum aliquod medium apti sunt, nisi ipsis illud ab alio suppeditetur, id

quod spiritus aliquis omnium facillime præstare novit. Igitur utile certe est pactum diabolicum a parte hominis. Diabolo pactum cum homine plane inutile esse, etiam sine ratione adstruitur. Dicitur quidem homines ambitioni, avaritiæ & voluptati deditos jam ante pactum esse Diaboli mancipia. Sed sciendum est, homines vitiiis deditos in eo quidem statu versari, ut Diabolus ad ipsos aditum habeat patefactum, eosque ad obsequia sibi præstanda inclinare possit; inde tamen non consequitur, ipsos illius esse mancipia in sensu strictiori. Mancipium enim est, in quod quis pacto aut a majoribus inito, aut præsentis expresso, sive per bellum violenter, sive voluntario, adeoque jure pleno tale dominium exercet, ut ipsius imperium declinare nec velit, nec ullo modo possit, verum ipsi penitissime sit obnoxius. Hoc de hominibus, qui vitiiis immergi sunt, dici nequit. Volunt enim multi renunciare, secundum illud Medæ: Video meliora proboque &c. Ergo desiderant liberari a vitiiis, licet illud faciant frigide & negligenter. Possunt etiam homines, quia divina misericordia ipsis semper præsto est, quatenus ipsi eandem non ejuraverunt. Aliter vero sentiendum est de mancipiis diaboli, qui pacto expresso divinæ Gratiæ renunciant, & se diaboli servitiis, quanti quanti sunt, consulto & data opera addicunt. Hi enim nec volunt divinæ Gratiæ esse participes, quia eam adspernantur, dum se omni conatu dedunt servitiis Diaboli, nec ex postfacto possunt, quia spiritus malignus jus habet in ipsos magis quæsitum ex conventionem & pacto expresso voluntario. De cetero quod dicitur, per pactum ejusmodi expressum nemini noceri posse, falsum est. Nam piis nocere quidem spiritus malignus nequit, si semper & omni ex parte forent perfecti, & pietati quovis momento & omni in re incumberent. Verum, quia vere etiam pii non absolute in hac vita confirmati sunt in bono, sed mox peccata præcipitantia, mox infirmitatis, imo etiam negligentia committunt, patet facile janua, ut Diabolus permissu Dei vel ipse, vel per maligna sua instrumenta iis nocere possit. Impiis autem nocet, ut ipsis viam magis præcludat, per pactum expressum se eripiendi quantoque ex ejus potestate, quia sponte se ipsius obsequio devoverunt. Dicitur quidem, Magos se liberare posse a pacto Diaboli expresso, quia chirographum non adeo difficulter recipere possint; sed nemo Theologorum aut alius quispiam rem, prout est, ponderans dicet, hominem per pactum expressum societati diaboli innexum pari facilitate liberari posse ab ejus potestate, ac talem, qui communibus se tantum peccatis a Deo avertit. Dicunt quidem, etiam Magum liberari posse

se a potestate diaboli, quia ob infinitam Dei misericordiam hoc non plane sit impossibile; sed nunquam illi aut alii statuent, eadem facilitate liberari posse hominem a potestate Satanæ, duplici vinculo ipsi obnoxium, quam communi pravitate peccantem, adeoque liberatio comparative intelligenda est. Hoc quidem non negatur, difficile esse homini etiam vere pio, se liberare a passionibus & vitiis suis, sed evidens tamen simul est, quanto graviora sint vitia, & quanto deteriores passiones, eo etiam esse difficilius, se liberare ab ipsarum servitute. Qui vero societatem frequentem & pactum cum Diabolo expressam inicit, deterioris malitiæ habitus induit, Ergo etiam omnium difficillime ab isto malitiæ habitu liberabitur, quia præter ea, quæ homo peccator alias committit in vita, ex consortio diabolico foediori crimine se maculavit. Falsum proinde apparet esse, quod Spitzelius p. 3. der zerbrochenen Macht der Finsterniß etc. dixerit, uti disputatio de Crimine Magiæ de eo inquit, non adeo difficulter Magos chirographum suum a diabolo recipere posse. Probari etenim hoc potest ex ipsius verbis, dum i) p. 440. tantum inquit: Ob nun die Teufelsche Bund und Zauber-Stücke über alle Massen stark und grausam; so sind sie doch nicht unauflöslich und unzerbrechlich; etc. 2.) adstruunt hanc ejus mentem, & quod difficulter ejusmodi pacta solvi posse arumaverit, exempla ab eodem p. 477. 478. & 545. allegata; 3.) adhuc expressius ipse Cap. 5. adstruit hanc difficultatem per integrum capituli titulum, ita ab ipso conceptum: Große Hinderung dieses heilsamen Bekehrungs-Wercks an Seiten des leidigen Satans; etc. & p. 602. ait: unseugbar ist zwar/ daß es mit solchem Erzledigungs-Wercke über die Massen harte zugehet/ daß sich solche Todes-Stricke und Höllen-Bände so leicht nicht auflösen oder zerreißen lassen; allermeist darum/ weil der Satan mit seinem Heeren-Gesinde sich auf das genaueste vereinbaret/ und mit ihnen/ so zu reden/ ein Geist wird/ über das Vornehmlich bey allgemeinen Versammlungen) die Verleugniß Gottes wiederholen/ und die dem Satan gethane Verheissungen mit erschrecklichen Schweißhnen bekräftigen sollen. Capituli seq. VI. titulus hic est: Schwierigkeit solcher büßfertigen Aufrichtungen an Seiten des Teufelschen Buhlsand-Bundes verwandten selber; &c. p. 608. recenset causas, cur multi, etiam si ipsi respiciere videantur, facile tamen ad priorem consuetudinem redeant. Ex quibus aliisque, an facilem pactorum diabolicorum dissolutionem concesserit Spitzelius, alii judicent. Nihilominus sic alleverasse

eum tale quid, istud sane huic quæstioni parum aut nihil negotii faceret. & idcirco tamen celeberrimi Auctoris conclusio nondum corroborabitur.

Accessus ad
probendam
Affirmati-
vam, de Cau-
tione Crimi-
nali & de
Auctoribus
prudenciam
suadentibus
in processu
contra sagas.

§. 24. Tantum de solutione argumentorum sententiæ negantis, unde constare potest, an solide quid a Beckero, & qui ipsum sequuntur, allatum sit, Superest, ut nostram sententiam proponamus. In quo sic verari nos decet, ut amicum Platonem & amicum Aristotelem habeamus, semper tamen magis amicam veritatem veneremur. Quare vitio nobis verri non potest, si neque Carpozovii, neque Spitzelii, nec alterius, quisquis tandem sit, partes, quas disputatio ex instituto oppugnat, semper & ubique sequamur, neque etiam in omnibus rejiciamus studium & bonam intentionem Auctoris Thesium Inauguralium de Crim. Magiæ, cogredientis abusus processuum & opinionum in hoc argumento, quantum id jam: um multi ante ipsum præstiterint, uti Malleus Judicum, Cautio Criminalis, Joh. Matth. Meyfartus in der Christlichen Erinnerung an Die rotten und bescheidentli ch in verfolgen sey/n. quæ scripta hoc anno conjunctim Idiomatico Germanico in 4to impressa, adjunctis diversis processibus edita sunt Halæ a L. Johanne Reichio, qui disputationem de Crim. Magiæ vulgavit, cujus Viri Clarissimi, paucè id unicum dixerim, adductos Auctores concessa Magiæ existentia id velle, ut prudentia, circumspectio, & æquitas debita in Processu circa Magiam adhibeatur. Quod Malleus Judicum Magiam & lamias concedat, perspicuum est ex Cap. IX, ubi docetur, quomodo legitime tolli possit non superstitio magiæ, sed crimen hoc ipsum. Frustra autem media suggeruntur, quomodo res tolli queat, quæ non extitit. Meyfartus autem in Præf. deprecatur Judicium de se, quasi omnem legitimum processum tollere veller. Cautio Criminalis, uti superius jam tum §. II. nonnumus, *dubio 1. p. m. 2.* dilerte ait: id omnino tenendum existimo, revera in mundo maleficos aliquot esse, nec id sine temeritate ac præposteri judicii nota negari posse; dubio autem 6. & 12. docet, non cessandum esse a cauta, circumspecta & minime periculosa inquisitione, ob quatuor rationes *dub. 6.* allatas. Quod vero Consultissimus Editor hanc sententiam stolidam appellat in Præf. in eo, ut ne plus dicamus, fallitur. Nam citra præjudicium & secundum bonæ interpretationis normam librum inspicienti ex *dub. 1. 3. 7. 8. 48.* quæ in contrarium sibi favere credit, hoc maxime manifestum est 1) dari Magiam, uti expresse verba paulo ante allegata & ratio ex *dubio 6. 8. 12.* probat, cui addi potest *dub. 3.* in quo crimen hoc esse atrocissimum, enormissimum,

simum, gravissimum dicitur, quia in eo concurrunt circumstantiæ criminum enormissimorum, apostasiæ, hæreseos, sacrilegii blasphemæ, homicidii, parricidii. 2.) patet, Magiam & lamias atroci ignis remedio similibusque extirpari non posse, sed aliis mitioribus pœnis, *dub. 7.* hinc recte circa hanerem statuendum & inquirendum esse, quoniam dæmon etiam innocentes in tripudiis posset repræsentare, quod ostenditur refutatione argumenti *dub. 48.* Hæc igitur non præcipitanter ad semel conceptam de Autore opinionem stabilendam, sed ad legitimas Interpretationis regulas exigenda & accipienda sunt, tunc enim nullis conjecturis, quibus textus repngnat, opus erit. Verum, ut in viam, unde digressi sumus, redeamus, veritati locum ubique concedentes, ea confestimur & defendemus, quæ iustis principiis & fundamentis subnixæ sunt.

§. 25. Ut autem distincte procedamus & vera a falsis separemus, ^{Principia ex} antequam spiritum in materiam & corpus operari posse probamus, ^{quibus non} ^{stra demon-} ^{stratio duci-} ^{tur.} melioris lucis causa in re difficili & impedita præmittemus nonnulla principia, quæ natura nota sunt, & extra dubitationem posita. *Primum est.* Simile in aliud sibi natura simile potest operari. *Ratio est,* quia res, quæ natura affinitatem habet cum alia, proportionem alteri & æqualitate essentiæ responder. Quæ autem eandem aut similem habent essentiæ, se facile possunt contingere, & sese invicem communicare. Hinc nemo dubitat, corpus unum posse alterum contingere, & eidem motum imprimere. Habent enim hæc inter se proportionem & similitudinem naturæ. Sic cogitatio potest agere in cogitationem, ut se moveat, non vero in corpus, cui cogitatio immediate non est connexa: v. g. jubeo famulo, ut afferat seu loco moveat librum: cogitatio mea sive desiderium meum aut voluntas non movebit librum, quem desidero, sed tamen cogitatio mea movebit cogitationem famuli, & hujus cogitatio ipsius cogitationi connexum corpus, & corpus famuli movebit per contactum, librum desideratum, ut voto meæ voluntatis hac operatione fruatur. *Secundum principium est:* Quæ nullam habent inter se naturæ proportionem, connexionem aut similitudinem, si medium aliquod inter hæc intercesserit, in se invicem operari & agere possunt. Nam vi filius medii proportionem, connexionem aut similitudinem aliquam inter se consequuntur. Itaque videmus, quod anima cogitans possit movere manum, licet cogitatio nostra & manus nullam habeant inter se proportionem. Medium enim in-

ter hæc duo sunt spiritus animales, * subtiliores aut subtilissimi, qui ad nutum voluntatis agitantur & moventur, posito, quod in statu naturali, non vero præternaturali constituti sint, & quod cogitatio seu propositum movendi spiritus animales, firmum & efficax existat. *Tertium est:* Tanta, si non major, est subtilitas aëris tenuissimi, aut ætheris, qui Cartesio materia primi elementi vocatur, ** quanta spirituum animalium in corpore humano. Quia, si Spiritus animales in corpore humano sunt materiales,

* *Hodie nonnulli Medicorum putant, Spiritus animales esse medice nature aut ex materia non subtilissima primi elementi, sed subtili secundi Cartesiani elementi compositos. Ratio ipsorum est, quia materia subtilissima omnia sunt pervia ob subtilitatem, adeoque hæc materia nullum motum cedere possit, sed omnia pervaderet in corpore subtilitate, ut ne motus commode imprimi materiae crassiori valeret. Sed materia subtilis secundi Elementi Cartesiani, aliquantisper crassior est, hinc & contingi & moveri ab alto, & ipsa iterum alteri rei, uti sanguini, motum imprimere apta est Vid. Jac. Robaulti Tr. Phys. Lib. 4. c. 7. Joh. Craanen Tr. de Homine & Conf. Excell. Dn. D. Bohonii nostri Circulus Anatomicus Physiolog. Progyrn. XIX. p. 308. 318. ubi Spiritus animales esse æreæ Nature, & aëris partes inspiratas constituisse statuit. Quomodo producantur Spiritus animales in Cerebro, explicat Cartesius de Passion. p. 1. art. X. Quomodo Spirituum animalium in cerebro ac sanguine fiat secretio, explicatur de Homine p. 1. §. 12 p. m. 21. quod sint principium motus p. 2. §. 14. qua ratione in nervos deducantur §. 91. Quicquid horum sit, ad nostrum Institutum apprimè quærant.*

** *De materia primi Elementi egit Cartesius p. 3. Princip. §. 69. seq. Opp. p. 63. edit. Francof. de tribus elementis & eorum origine Princip. p. 1. §. 47. seq. de celeritate motus l. c. §. 87. seq. Ad singula loca videri possunt Notæ Ludov. de la Forge, quæ in Ed. Opp. Francof. extant. Joh. Clauberg. autem in Phys. consuetæ c. 13. de tribus mundi Elem. agit, & quod ad triplex rerum genus referantur, septem argumentis demonstravit. §. autem 441. materiam primi elementi descripsit. Ant. le Grand, fidelissimus Cartesiane Philosophiæ Interpres, Institutionibus secundum principia D. Renati des Cartes p. 4. 7. p. m. 176. Ed. Lond. pariter agit de triplici genere materiae, & quod pluribus non sint mundi elementa, adstruit, quæ tamen in præfati demonstratione, ut, veluti nostra, firmemus, necesse non est.*

les, subtiliorem materiam, ex qua componuntur, habere nequeunt, quare aërem aut æthera; nulla enim materia primo elemento subtilior in rerum natura habetur, sed est omnium subtilissima. *Quartum est*: Spiritus est Ens reale, & proinde plus quam nihil, h. e. vera ac solida substantia; quæ proinde desiderando, volendo, & intelligendo effectus reales edere potest. Alias enim spiritus, anima & cogitatio nihil, aut mortuum, & plane inefficax quid forent, quod est absurdum.

§. 26. Ex his principiis ostendi nunc potest, quomodo & quales Operationes ab una re in alteram proficiantur, & quænam non proficiantur. Verum quia nostrum hac vice tantum est, existentiam Spirituum probare, quod fieri commode nequit, nisi prius Spiritum operari posse in materiam demonstretur, unica hac demonstratione contenti erimus, nimirum quod Spiritus separatus operetur, aut operari aut agere possit in materiam. Argumentum est tale: *Si anima cogitans, aut voluntas in homine* (quæ in *Dissert. ad Poirerum* §. 3. *Hyp. i. 1028*) Spiritus vocatur, quem homo cum aliis creaturis sublunariis potissimum communem habet; & per §. 5. gradu tantum differt a reliquis creaturis; per §. 28. corporeis rebus & astris subijcitur; per §. 26. post mortem redit ad Spiritum magneticum terræ, uti anima bestiarum, & contradistinguitur spiritui divino in homine. Licet alii aliter hic philosophentur, quod nos discutere nolumus, quia nihil inde sententiæ nostræ decedit. *Spiritibus animalibus & consequenter toti corpori motum potest imprimere, & in illud agere aut operari; sequitur, quod Spiritus etiam separatus v. g. Diabolus per aërem agere & operari possit in materiam & corpus.* Connexio probatur, quia parium par est ratio* quod per se satis evidens est. Sunt autem hoc loco pares & omnia paria, nam 1) in anima est cogitatio & voluntas; in

Demonstratio quod Diabolus operari possit in materiam.

E 2

spi

* Aliqui ex Medicis animam hominis rationalem materialem esse docent, quia concipere non possunt, quomodo alias in materiam agere valeat, dicuntque, ipsi materie, tanquam accidens inseparabile cogitationem fuisse additam; est, ut taceamus, demonstrasse nos heic quomodo hoc fieri possit, itemque, quod hanc difficultatem fuerit Creatori materiam potentiis immaterialibus instruere, quam animam ipsam totam immaterialem condere. Conf. B. D. Petermanni *Disp. Physiol. 4ta*. Hæc omnia tamen nos non stringunt, cum de anima cogitante aut ejus cogitatione & voluntate, quas sive quis pro accidenti illius inseparabili immateriali seu pro ipsa ejus essentia habere velit, eadem nobis sunt. Imo si & ipsi Spiritus separati pro materialibus reputarentur, cum multis prorsus Philoso-

spiritu etiam est cogitatio & voluntas. 2) Habent' par medium, proportionem aut similitudinem ad operandum. Anima cogitans sive voluntas pro medio operandi in corpus habet Spiritus animales; Spiritus separatus pro medio idem habet, nempe aërem, quæ ejusdem, quam Spiritus animales, est naturæ & subtilitatis, uti *principium III. §. preced.* probat. Quæ autem connexionem aut similitudinem per medium inter se habent, in se invicem possunt operari & agere, quod patet ex *principio II.* licet sint diversæ naturæ. Nec obstat, quod non concipi rite possit, quomodo Voluntas aut cogitatio moveat materiam. Nam spiritus cogitans aut ejus voluntas est Ens aliquod reale, ut claret ex *principio IV.* Ens autem reales etiam efficaciter volendo producet effectus, h. e. movebit Spiritus animales, aërem &c. licet nos propter subtilitatem operationis non possimus directe videre formam aut modum, quomodo sese contingant, & in se agant ens cogitans & subtiliter extensum. Satis est, quod effectus nobis manifestus & apertus sit, uti in anima quisque deprehendere potest. 3) Tendunt ad unum effectum: Anima cogitans aut voluntas tendit ad movendam materiam, aut agendum in corpus, cum quo connexionem aut proportionem habet; Spiritus separatus cogitans, ut ejus Voluntas, tendit ad movendam materiam, aut agendum in corpus, cum quo connexionem aut proportionem aliquam habet. Itaque quemadmodum anima cogitans aut volens movet, agit & operatur in materiam, sic quoque agere, movebit & operabitur Spiritus separatus in materiam. Scio, quod dubium in argumentatione proposita videri queat: Ratiocinamur ab anima hu-

mana

phis, nec paucis Patrum veluti Tertullianus, Marcellinus, Basilus, Origenes, Gregorius, Augustinus, atque insuper, Isidorus, Mercurius Trismegistus, Petr. Lombardus, fecere alique, qui tamen cum Tertulliano intellexerunt materiam, non tam crassam, uti alia corpora, sed realem subtilissimam, & crediderunt, Angelos esse aut tenuissima & aërea corpora, aut iis saltem indutos: tanto facilius nobis foret demonstratio, quod demon, per vim intellectus sui & scientiæ in naturalibus, tanquam Spiritus materialis condensare facili negotio possit coherentem sibi materiam realem subtilissimam, adeoque sub forma visibili hominibus comparere, ita, ut omnia hæc aliæque, quam heterodoxa demum ea sint, hec ad non nihil attineant. Junge docti Theologi, Jo. Musæi Disput. Theol. part. I. Disp. 6. de Angelis §. 6. ubi Patrum loca, Origenis, Tertulliani, Lactantii, Augustini Cassiani, Damasceni & Græcorum ac Latinorum Scripserum, citat, qui corpulentis angelis tribuant.

mana cogitante ad Spiritum separatum. At anima humana cogitans cum spiritibus animalibus, & toti adeo corpori, motum imprimit, & in illud agit aut operatur, id facit in statu unionis; & exequitur in materiam & corpus, ad quod singulari Dei voluntate consilioque determinata est; ideo dicitur Spiritus incompletus, & substantia in essendo incompleta, quia ad solidam hominis constitutionem anima & corpus requiruntur; in statu separationis considerata & a corpore sejuncta in corpus non agit. Quicquid autem agit in corpus sibi a Deo destinatum, id fit ob vinculum, cujus ratio investigatu perdifficilis est. Spiritus contra separatus, uti ad materiam non determinatur, ita completus est, neque adeo in materiam, qua cum ei nihil commercii intercedere Deus voluit, agendi capax. Sed nobis suffecerit, animam cogitantem perinde Spiritum esse. Agit quidem in corpus, quod Deus ad constitutionem hominis ordinavit ex singulari Dei voluntate, qui corpori eam præfecit. Exinde tamen constat, cum in materiam agat, ut Spiritus, Spiritus naturæ non repugnare, ut agat in corpus. Deus enim non vult, nec jubet, quæ sunt contradictoria. Igitur si animæ cogitanti licet agere in corpus, Spiritui etiam separato licebit. Id quod exemplo quoque ipsius Dei angelorumque probatur, qui in sacris literis sæpe multumque hominibus sub forma corporea apparuerunt. Anima vero, ubi e corpore exëssit, in materiam agere non potest, quia non invenit materiam, ubi ab excessu versatur. Etenim non entis nulla sunt accidentia. Secus de diabolo pronuncian dum est, qui princeps mundi in mundo omnia alia materialia & visibilia invenit & agit, ut taceam, non esse absurdum, animam etiam separatam agere permisso divino in materialia posse.

§. 27. Demonstratum est in §. præced. spiritum separatum posse ^{Quod Diabolus agere in corpus, illudque movere potest} movere & operari aut agere in materiam, ex quo, justa consecutionis lege, colligitur, spiritum separatum posse assumere corpus. Argumentatio est talis: *Qui potest movere, agere & operari in materiam, si agens est ens, intelligens, potest etiam movere, agere & operari in corpus*, quia materia & corpus, quod ad substantiam, idem sunt, & differunt tantum, ut latius, quod est materia, & strictius, quod est corpus compositum ex materia. Porro *qui potest, movere, agere & operari in corpus, is potest corpus assumere*. *Id enim assumere*, ut superius §. 7. in fin. & §. 119. explicatum est, accipitur pro actione aut operatione in corpus vel jam existens; vel pro actione, qua ex materia quadam corpus condensatur aut componitur. Proinde qui varie movere, agere & operari potest in materiam, is componet, dividet, & condensabit materiam, ut corpus exhibeat, & in illo

illo operationes suas, quas volent, pro dispositione corporis formati edere poterit.

§. 28. Non difficile porro probatu est, diabolum posse induere cornua, unguilas, unguves, aut forma quadam alia se conspiciendum præbere, quod superius ab Adversario nostro negabatur §. 18. Colligimus contra hanc sententiam huncin modum: *Qui corpus potest assumere, etiam cornua, unguilas aut aliam formam potest assumere.* Nam cornua, unguilæ &c. sunt pars corporis, & qui assumere potest totum, facile etiam partem assumere valebit. Sed spiritus separatus potest assumere corpus, uti §. præcedente probatum est; quare etiam cornua, unguilas, aut aliam formam assumet, aut corpus animabit. Disputamus autem hoc loco, quid diabolus facere possit, sed haut inviti concedimus, multas fraudes, imposturas, & sensuum deceptiones ex hominum, quorum imaginatio corrupta est, imbecillitate & phantasia sese ingerere, adeoque rite verum a falso, instituta legitima inquisitione discernendum est. Videatur hanc in rem elegantissime Deus fingius. Medicus, in fascie, Dispp. Dissertatione de Lycanthropia. Quemadmodum enim, quod multi perperam vident, aut ictero suffuso oculo omnia flava apparent, non sequitur, neminem hominum recte videre, aut omnes colores omnibus flavos apparere; ita etiam hoc loco, quia multi, imaginatione corrupta, sibi diabolum ad stare falso fingunt, non tamen propterea dicendum est, alios ipsum nunquam vel conspiciere posse, vel diabolum se nunquam in assumpta forma aut condensata materia, vel saltem umbra, conspiciendum forma visibili exhibere posse.

Quod den-
tur spectra.

§. 29. Eadem opera & veluti continuo nexu probabimus dari spectra, cujus rei gratia priora omnia a nobis allata sunt. Demonstratio nostra hæc est: *Qui potest induere varias figuras, v. g. unguilas, cornua, aut aliam speciem, is quoque terrere potest homines.* Consequantia est manifestissima, quia ex definitione §. 4. constat, quod spectra nihil aliud sint, quam formæ aut apparitiones externæ, quas diabolus assumpsit, ut homines exterreat, aut aliis rebus immineat. Hinc eo ipso, dum varias figuras externas diabolus assumpsit, spectra exhibet, iisque homines exterret. Sed diabolus potest induere varias figuras externas & species visibiles, uti §. præc. ostendit. Ergo spectris terrere potest homines, ac proinde *dantur spectra.* Hoc argumentum ex ratione desumptum est, & tamdiu persistit, donec contra superius adducta principia demonstretur, spiritum, eumque vel Deum ipsum aut Angelum, operari posse in materiam.

§. 30. Ex

§. 30. Ex iisdem principiis evidenter sequitur, dari Magos, *Sagas* & *Lamias*, & tales, qui cum diabolo pactum expressum, etiam visibili forma, Dantur Magi, Sagæ & Lamia, contrahunt, aut contrahere possunt. Namque ex parte hominis nulli plane dubium est, quin consignare quippiam calamo & sanguine possit, atque se hoc modo alicui obstringere. Ex parte vero diaboli demonstratum est §. 27. quod possit assumere corpus, eo modo, quo §. 19. & 7. in fine explicatum est. Itaque cum homo se possit signis externis alicui obstringere; diabolus autem corpus assumere, & per consequens visibili forma ab aliquo exigere quippiam, sequitur, ut concludamus, dari ejusmodi homines, qui sese pacto explicito diabolo, visibiliter apparenti, obstringere possint, quos Magorum *Sagarum* aut *Lamiarum* nomine appellare solemus. Quamquam *Godtmannus* distinctionem aliquam inter hos constituat, ut in historiis a nobis notatum est infra.

§. 31. Satisfecisse igitur nos vel hac sola demonstratione (cum non Satisfecimus numero, sed soliditate potius argumentorum pugnamum sit, arbitrarij probatione Beckeri in der bezauberten Welt l. 3. c. 3. §. 2. & qui ejus methodo infistit Viri docti §. 13. de disput. dum uterque contendit, quoniam nos affirmamus, dari operationem spirituum in corpora, & quod huic consequens est, etiam spectra, ipsi autem negant; nobis in primis incumbere, ut thesin nostram probemus, non ipsis, qui negant, quod nisi fecerimus, futurum. ut non ipsi, sed nos causa cadamus. Cum enim hæc, quæ vulgo traduntur, de operationibus dæmonum & spectris, in factis consistant; facta autem non præsumantur, nisi clarissima sint, aut accidisse clarissime probentur; putant, etiamsi pro negante nulla afferretur ratio; tamen, si a Judice etiam indolentissimo pronunciaretur sententia, negantes esse absolvendos. Quod uti concedimus; ita nostris non defuisse partibus in probando, ex allata demonstratione constat.

§. 32. Naturam ergo & rationem cuique homini propriam sequenti, inhæere minime volumus argumentis a Ictis aut Theologis vulgo Non idedimus lapsus Carpozovii, Spizelii, aliorumque, afferri solitis. Quare si *Carpozovius*, quem ex præjudicio minus stringentes hominem accurate inquirentem rationes hoc loco dedisse ingenue concedemus, nullum plane siccum attulit argumentum pro *Magia* existentia, aut, si *Spizelius*, vel Theologorum alius quispiam, argumenta, quæ minus solida sunt, adduxit quod utrumque nos non præfracte negabimus, nostrum non erit, pro ipsis respondere. Faciant hoc illi, qui humanæ autoritati sic innituntur, ut neque *Carpozovium* errare, neque *Spizelium* falli posse, sibi persuadeant, & quorum refert, ut *Carpozovium* & *Spize-*

Spizelum, aut si qui alii in hac controversia aliquid ediderunt, solida semper & vera docuisse omnibus ingenii nervis defendant. Quo labore nos vacare possumus, qui veris demonstrationibus & rationum pondere ducimur, minime omnium solliciti, quam bene aut male quispiam rem, quam probandam suscepit, demonstraverit, utur negare non possumus, parcius & modestius quandoque de Viris, qui tot tantisque meritis præ aliis claruerunt, scribi debere.

Non urge-
mus argu-
mentum ab
experientia
fida & cir-
cumspecta.

§. 33. Pari ratione etiam dimittimus illa argumenta, quæ alias pro existentia Spectrorum, ex actis publicis, indiciorum loco, vulgo urgeri solent vel possunt, contra quæ insigniter se gessit in peculiari dissertatione de fallacibus indiciis Magiæ Vir eruditione clarus *Dn. Henricus Bodinus*, Halæ Magd. Anno 1701. habita. Inter reliqua etiam argumenta est illud, quod temerarium sit omnibus hominibus, imprimis vero iis, de quibus constat, quod rectæ rationis indicio, mentis robore & circumspecta prudentia utantur, in dijudicandis rebus sibi oblatis, velle assertionis ipsorum veritatem denegare. *Graviter differit Philosophia Burgundica, quod nemo, nisi insanire velit, innumera pene, quæ historiarum monumentis sunt consignata, uti Pharsalicam pugnam, aut quæ in dissitis regionibus observata, & omnium consensione recepta sunt, in dubium revocari. Sic nemo, nisi itidem pertinax, quæ de Magorum maleficiis & enerygumens, aut oraculis, aut spectris a summis Viris tradita sunt, ut commentitia & ficta condemnaverit. Præsertim cum in rerum gestarum fide & doctrina, & ingenii perspicacia, & morum probitate præcellentium testimonio; cum de rebus a se visis testantur, potius credi oporteat, quam per paucos hominibus, qui negant, quippiam a se visum aut comprehensum, quodque tacito omnium consensu receptum, præsertim ubi de rerum, quæ in vita hominum posite sunt, existentia agitur, atque omnia Veritatis indicia se prodant, in dubium revocari non potest.* Exemplum ex Gallo Autore, quos imitandos esse in Programmate publico inculcat Celeberr. Præses Dissert. de Crim. Mag. hic curiositatis magis gratia, quam ut aliquam illustrationem inde argumento nostro conciliare velimus, legendum svademus in Commentariis Rochefortii, p. 425. *Henricus Morus* parallelum plane ex Baronio refert exemplum, *Opp. t. 2. p. 382. c. 16.* ubi de immortalitate animæ agit. Ac cum defuturi forte non sint lectores, qui videri sese testabuntur, publico certe iudicio id constare videatur, revocabo tantum in memoriam celebre spectrum, albæ femine insignitum nomine, quod instante obitu Sereniss. Marchionum Brandenburg. virilis pariter ac sequioris sexus, conspiciendum se præbet. Quod

Quod in oratione fanebri Johannis Sigismundi, Marchionis Brandenburgici, Electoris nominis hujus filii, D. Joh. Georgius Bergius extra dubitationem ponit: *S. Fürst. Gnaden fragten endlich/ ob man auch die weiße Frau wieder gesehen? und zwar/ es hatte nicht allein dieselben Tage/ sondern auch die ganze Zeit her/ in welcher der höchste Gott das Lauff Brandenburg mit so manchen Todes-Fällen heimgesucht/ ein solch Gesicht in leidtragender weißer Gestalt auf dem Churfürstl. Hauße zu unterschiedlichen mahlen allerhand Standes und Alters/ auch Fürstl. Personen/ jedoch ohne schädliches Schrecken / oder jemandes Verletzung/ sich sehen lassen/ also/ daß man nicht mehr daran zu zweifeln/ wiewol auch unter dem gemeinen Mann viel darzu gedichtet/ und hin und wieder ohne Grund spargiret werden. Cetera prætermitto, quæ memorat Bohuslaus Balbinus, Decad. 1. Miscell. Hist. Bohem. L. III. c. 19. S. 3. f. 220. & tot alii. Inter quos tamen reticere non potest doctissimus Jo. Alb. Fabricius, qui Kilix sub Præsidio Dn. D. Joh. Frid. Mayeri, Anno 1699. exercitationem Theologicam Inauguralem habuit de recollectione animæ humanæ post fata superstitis, quam Programmate cohonestavit prælaudatus modo Dn. Mayerus, in quibus utrinque eximie hanc in rem rationes & exempla commemorantur. Quod a Cardano de rerum veritate *libr. 16. c. 93.* rec. nsetur, sit penes eum fides ejus. Facius nimirum Cardanus, Hieronymi Cardani pater, dæmonem æthereum, ut ipse dicebat, diu familiarem habuit, qui, quamdiu conjuratione usus est, vera illi dabat responsa, cum autem illam excussisset, veniebat quidem, sed responsa falsa dabat. Tenit igitur annis viginti octo cum conjuratione solutum autem circiter quinque. Dum adstrictus esset, commodum satis exhibebat; neque solus semper, licet plerumque; sed aliquando etiam cum sociis veniebat. Vid. *Magie. f. mirabilia hist. de spectr. & ap. par. Spir. Lib. II. Isleb. 15. 7.* cura, typis & sumptibus Henningi Grossii, Bibliop. Lips. Licet ergo fatui quidam, timidi & imperiti falsa quodque de spectrorum apparitionibus retulerint, constat tamen, neminem hominum rerum omnium experientiam consequi posse. Quare si nihil admittendum est aut credendum, quod quisque experiendo non vidit, negabitur a plerisque, Indiam Orientalem & Occidentalem habitari ab hominibus, dari pisces volatiles & cætera monstra marina navigantibus occurrere, imo omnis historiarum fides concidet, quoniam paucissimi res istas sensibus suis perceperunt, plurima etiam fabulosa veris narrationibus immiscentur. Ridebitur tamen ejusmodi Philosophus domi confidens a*

nautis & peregrinantibus, qui tanquam infans de iis tantum fari novit, quæ capit, & in materna domo aut civitate conspexit; cætera vero omnia pro falsis & absurdis habet, quæ aliis, quibus major lustrandi orbem copia contigit, quotidiana & certissima Experientia perspecta sunt. Attinet huc, quod circum pectore pronunciat eadem Philosophia Burgundica, atque, ut alibi inuimus, id rectus rationis usus exigit, ut infinitis prope rebus, quas ex hominum relatione accepimus, fidem habeamus: cum magna pars cognitionis nostræ ex hoc veluti fonte dimanet. Quanquam ne in diversum nimia credulitate peccemus, cavendum est. Sed illud deformis pertinacia est argumentum, cum iis, quæ oculati testes sanctorum & doctrina præcellentes publice facta referant, fidem detrahimus, non alia perfrustratione, quam quod sint insolita & præter consuetum nature ordinem. Neque illud ab instituto nostro alienum est, quod consequitur. Atque hæc scio, an demones aut magorum prestigia, aut energumini in animum cujusquam venire possint, si nihil ex iis omnibus unquam extitisset, nedum id omnium ætatum testimonium & consensus esset approbatum, Metaphys. Tr. III. Append. p. m. 534.

Nec Theologicis minor probationibus neque ex Scriptura Sacra,

§. 34. Neque etiam pugnabimus argumentis Theologicis ex Sacra Scriptura depromtis; inter quæ notissima sunt, quæ de spectro Endoreo Samuelis ex I. Sam. XXVIII. 7. seq. & de tentatione Christi Matth. IV. v. 1. seq. afferri solent. Non enim animus nobis fuit, ad sacra decurrere cum Philosopho, qui in ratione hætenus acquiescere maluit, præcipue cum firmiter persuasissimus, temere ab adversariis Veteris Testamenti loca evolvi, cum fontes Hebraicos adeo exacte nobiscum non intelligant. Cætera quæ ex doctrinis Scripturarum deduci solent, Theologi, quos hæc res propius tangit, uti ipsorum exigit officium, satis solide ostendent. Ut reliquos taceamus, ii evolvantur, quos hanc in rem nominant *Dn. D. Augustinus Stranchius* in Samuele personato, Gedani anno 1681. evulgato; & *Dn. Johannes Franciscus Buddæus* (qui potius est *Dn. D. Joachimus Justus Breithaupt* filius tunc temporis Prorektoris loco stylum moderatus.) in Programmate Hæle Magd. 1701. publicato. Optandum præterea foret, ut, si non majori, eadem saltem scribendi modestia controversiæ hæc ab omnibus, & præcipue ab iis, qui Christiani Philosophi nomen suscipere volunt, agitata fuissent aut agitentur, quam quidem a Beckero factum est, qui seductionem a Diabolo per serpentem in Paradiso factam expresse non negat, sed dubitationes saltem suas de sensu & explanatione loci, quæ circa eum & hanc in rem ipsi sunt enata, profert, non alio fine, quam ut locus hic sine demonstrationi non objiciatur, sed solum tanquam

bus operantem in hominibus improbis. Ex quo aperta consecutione deduci potest, Spiritum operari in corpora & corpus assumere posse. Nam qui tanquam Princeps aëris & tenebrarum mediante aëre aut corpusculis naturalibus aëreis aut terrestribus operari potest in improbis, uti nobis conceditur; is etiam, & vel primo loco operatur in corpuscula naturalia, aquea, terrestria aut aërea. Per quod enim quis tanquam instrumentum aut medium operatur, in illud medium idem prius operatur, quam in eum improbum, in quo ultima operatio terminatur. Itaque diabolus potest operari in corpora. Ex quo porro consequitur, quod, qui operari potest in corpora aut materiam, is etiam corpus aut materiam animando, condensando, aut alio modo sibi adaptare potis est, ut in illo operationes suas perficiat. Hoc enim nos vocamus corpus assumere, v. §. 7. in fin. & §. 19. Itaque diabolus assumere potest corpus. Et qui operari in corpus, & illud sibi assumere valet, is quoque partem corporis v. g. manum, unguem, digitum, aut, si vis, unguam aut cornu assumere potest. Unde manifestum est, negandam plane esse operationem Spiritus in materiam, a qua sententia tamen alicui esse volunt Dominus Praefes & Auctor Theſium de Crimine Magiæ, uti ex adductis eorundem verbis apparet, aut alioquin sibi contradicunt, vel concedendum erit, Spiritum assumere corpora aut partes corporis, & multo adhuc facilius umbras & spectra visibilia excitare posse, ac proinde dari Magiam & effectus magicos, h. e. tales, qui a diabolo in corporibus aut materia visibili ratione peragantur, in quorum numero Spectra etiam locum occupant.

Secundum.

§. 37. Clarius adhuc & fere compendiosius urgeri potest argumentum ex definitione Spiritus Viri Celeberrimi contra ipsum. Statuit enim, vel potius definit, im Versuch vom Wesen des Geistes c. 4. §. 56. §. 70. Spiritum esse vim, h. e. ens, quod citra materiam consistere potest, in quo omnes res materiales moventur, quod ipsis motum largitur, materiam expandit, dividit, comprimit, attrahit, repellit, frigidificat, penetrat & verbo, in eam operatur, ipsique debitam formam largitur, C. 4. §. 26. Statuit omne illud, quod in materia operatur esse spiritum. Similiter in scripto contra Doct. Hoffmannum, ubi præcipue fundamenta hypotheseos superius commemoratae Philosophiæ Fluddio-Comenianæ, itemque Henrici Mori, aut potius antiquissimæ Mosaicæ, traduntur, antithesi 23. 24. hic spiritus homini omnibusque rebus conceditur, juncto cap. 7. Vom Wesen des Geistes. Itaque si spiritus ex sententia Viri Celeberrimi ejusmodi vim habet, materiam scilicet, movendi, dividendi, comprimendi, formam ipsi largiendi &c.

sub-

subsumemus jam, diabolum esse spiritum, quod ab Adversariis non negatur, eumque multo in geniosorem & sagaciorum isto mundi spiritu universalis. *Nec locum habet exceptio, spiritum mundi universalem operari, condensare, & formam materia largiri posse, non vero diabolum. Nam diabolus esse conceditur princeps aeris, & qui imperium habet in spiritum mundi corruptum, inque ipsum operari potest. Hunc major, vel certe eadem diabolo, quam spiritui mundi, operandi potentia, & formam materia largiendi vis concedenda est.* Ac proinde ex concessis concludamus, diabolum posse materiam movere, expandere, dividere, comprimere, attrahere, eique formam largiri, &c. qui istud facere potest, facili negotio corpus assumere valebit; nam corpus assumere nihil aliud est, quam materiam expandere, comprimere, attrahere, ei formam aliquam largiri, &c. Qui vero corpus assumere potens est, multo facilius partem corporis, uti caput, unguulam &c. assumere potest, aut umbris condensatis homines terrere, quod nos spectra appellamus.

§. 38. Porro adductus est locus Viri Celeberrimi p. 73. §. 19. in quo ^{ter adducitur.} *ostenditur* obiter adducitur, statuitur, homines in statu bestialitatis, ut ipse appellat, constitutos adeo diaboli Imperio esse subjectos, ut etiam circa contractum aut pactum ipsis imperet, eosque ipso diabolo evadere nequiores. Quod quanquam explicari possit de Imperio in ipsorum animas, hoc ipso tamen concessio, conficitur etiam, diabolum in corpora operari posse. Namque si diabolus in improborum animas habet Imperium, ut eidem obedire cogantur, ad quod ipsos instigaverit, facile eorum animis imperabit, ut animas harum, quas ipse nominat, bestiarum operetur in corpus aut materiam. Cujus tamen operationis causa & primarius fons est ipse diabolus, cum isto tantum discrimine, ut operatio hæc in corpora mediate saltem procedat. Re-
 ste vero operari dicitur in aliquam materiam, rem & corpus etiam is, qui mediate operationem peragit, uti faber lignarius, lignum aliquod secans, recte dicitur operari in illud, quoniam principaliter actio ab ipso procedit, licet illud mediante serra aut securi fiat. Itaque diabolus mediate operabitur in corpus aut partem corporis, & si operatur in corpus, effectus visibiles & in sensus incurrentes producet. Quapropter & corporales diaboli operationes, apparitiones & spectrorum existentia ex propriis Præsidis Celeberrimi & Auctoris Thesum de Crimine Magiæ a nobis demonstratæ sunt; uti satis perspicue ex duobus præcedentibus §. 36. & 37. adductis argumentis intelligi potest. Tertio enim, quoniam operatione.

rationes immediatæ concedi videntur, non infistemus, quippe quod tantum obiter adducere volumus.

Cur historia
subjiciatur.

§. 39. Quod reliquum est, cum ea, quæ ad Historiam de Spectris & Magia, Doctorumque consensum & dissensum circa hæc cognoscendum pertinent, non executus sit thesium Inaugur. de Crim. Magiæ Autor, quæ tamen ad illustrationem argumenti plurimum faciunt: ista, quæ sequuntur, de hoc subjiciemus, optantes, ut perfectiora, quæ passim in nominata Disputatione promittuntur, publico exhibeantur propediem.

Sententiæ
Orientalium
Philosopho-
rum de Ma-
gicæ & Spe-
ctris, atque
inter eos
quidam Zo-
roastris,

Qui de Philosophia abdita, ad quam nostra de Magis & Spectris doctrina pertinet, quicquam tradiderunt, primi omnium citra dubium *Orientalium*, & Philosophi extra Græciam fuere. Eo nomine commemorandus est *Zoroastres*, quem unum fuisse contra communem opinionem contendit *Goropius Becanus*, *Franciscus enim Patricius*, *Nandæus* & *Kircherus*, *Arnobium* contra gentes quatuor Zoroastres commemorare contendunt, qui tamen secundum *Salmasii* Lectionem *Exerc. Plin pag. 335.* ad tres reducuntur. Divisit Zoroastres naturas in *eternas*, in *æviternas*, sive eas, quæ *initium habent*, sed sine carituræ sunt, & *perituras*. Naturam æternam vocavit Deum, quem Magi, corpore similem esse luci, animo veritati, Pythagoram docebant, qui tanquam *Φῶς ἡδὲ πῦρ* intellectuale lumen & ignem suum diffundit in incorporeas naturas. Sub quibus innumeris Diis, Angeli, boni Dæmones, & mentes hominum continentur. Naturis æviternis, Deorum genus & mentes hominum Zoroastres annumerat. *Phleto* has naturas hoc ordine collocat, ut sint intelligibiles & intellectuales; Intellectuales fontes; Hyperarchii vel principia; Azoni Diis; Zonæi Diis, Dæmones animi. Aiebant Chaldæi, hæc omnes naturas lucem esse, Dæmones malos tenebras, *Pfellus* in Dialogo de operationibus Dæmonum, ex Marco quodam Chaldaicis ritibus addito didicerat, Dæmones variorum esse generum, cum, quod ad eorum formas, tum quod ad corpora attinet, & tanto numero, ut iis ær supra nos positus, terra & maria, & siquis abditissimi referri sint. Esse vero sex præcipua genera. *Primum* leliurium, hoc est, igneum. *Secundum* per ærem nobis contiguum vagatur æreumque dicitur. *Tertium* terrestre. *Quarum* aqueum. *Quintum* subterraneum. *Sextum* Lucifugum & terribile. Hinc descendit Magicarum operationum apud ipsos ratio, & Theurgicorum rituum, quibus bonos Dæmones elici, malos autem expelli posse putant. Inde quoque apparitiones creditæ, quam in inspectionem & conspectum dixerunt. Ex hoc cultus Deorum, Angelorum & Dæmonum est introductus.

ductus, quæ pluribus exposuit *Thomas Stanley*, in Historia Philosophiæ orientalis, *sect. II.* Itaque Zoroastrem Magiæ inventorem fuisse, & sic inter Doctores convenire tradit *Plin. L. XXX. c. 1.* Autor autem recognitionum Petri Apostoli, ex translatione Ruffini Aquilejensis latine editarum, *et quæ Græce non extare perhibentur*, a *Chamo*, filio Noæ, ad Zoroastrem Magiæ disciplinam transiisse docet. Hunc vero Mesraim, quem gentes Zoroastrem appellarunt, ab ipso Dæmone, quem importunius frequentabat, igne succenso concrematum fuisse addit, ex quo tamen Divinitatis opinionem consecutus sit.

Zoroastri jungendus est *Hermes* aut *Mercurius Trismegistus*. Sunt ^{Sententia} ^{Hermis} ^{Trismegisti} qui Hermetem Moſis tempore claruisse affirmat, tanquam, a quo ipse sapientiam Ægyptiorum imbiberit. *Ursinus* tamen, Exercitatione de Zoroastre, Hermete & Sanchoniathone eam sequitur opinionem, quasi Trismegistus nunquam vixisset, censuram *Conringii* ideo expertus; sed *Colbergius* extitisse quidem Hermetem putat, scripta autem, quæ sub eius nomine circumferuntur, multo esse juniora & ab homine haud sanæ fidei veteris ecclesiæ collecta, rationibus aliquibus ostendere nititur. *Augustinus*, de Civ. Dei L. VIII. c. 23. de Hermete docet, ipsum dissentire ab Apulejo, qui dæmones medios inter Deos & homines posuit, tanquam internuncios vel interpretes, qui hinc serant petitiones hominum; Hermetem autem Ægyptium asserere, visibilia & contrectabilia simulacra veluti corpora Deorum esse. His autem inesse quosdam spiritus invitatos, qui valeant aliquid sive ad nocendum, sive ad desideria ipsorum nonnulla complenda, a quibus eis divini honores aut cultus obsequia defrantur. Quod *Ostander* Tract. de Magia Th. 15. p. 21. interpretatur, quasi Trismegistus neget, illos revera esse dæmones.

Quid Moſes & antiquiores Hebræi de operationibus dæmonum ^{Hebræorum} ^{& Judæo-} ^{rum.} senserint, ex Vet. Testamenti documentis, & vel ipsa creationis historia cognoscitur, ubi serpens introducitur, qui primos parentes ad lapsum sollicitaverat. Sequior ætas apud Judæos plurimis fabulis doctrinam de diaboli natura & potestate involvit, uti ex Talmudicis traditionibus colligitur. *Philonem*, qui ut plurimum Platonizat, docere scimus, aërem spiritibus esse repletum, quorum digniores corpora nusquam assumant, inferioris autem dignitatis, corpora induant. *Buxtorffius* in Synagoga cap. 21. 23. de Judæis refert quomodo, existiment, se diabolum fallere, ne ipsos in judicio divino aculari possit; sed suppetere ipsis etiam orationuculas similiaque arma innuit, quibus adeo exterreatur diabolus, ut totus

contre-

contremiscat animumque despondeat. Verum isthæc summam superstitionem & ignorantiam ostendunt. Tempore Novi Testamenti de Sadducæis legitur Act. XXIII, 8. ipsos nec resurrectionem, nec Angelos, nec spiritus admisisse, (quod Binsfeldius probat, malleo malef. Prælud. I.) cum per spectra solum intellexerint insolita morborum genera & malos gravesque affectus, qui difficilius curentur. Videamus nunc, quid veteres Philosophorum sectæ circa dæmones statuerint.

Poëtarum. Poëta & Mythica Theologia Philosophis adhuc anteponenda est. *Homerus* post *Orpheum* ex horum numero facile vetustissimus est, quem haud dubie sagas & lamias statuisse ex iis, quæ de *Circe* satis prolixè commemorat, patet. Quamvis miretur *Plin.* L. 20, c. 1. cur in totius belli Trojani historia nullam magiæ fecerit mentionem, cum plena tamen sit *Ulyssis* navigatio artis nefariæ memoria. Ex sequioribus *Virgilium* statuisse, quod inhumatorum animæ terris oberrent, dicitur ex *Æneide*, 6, ubi *Misenus* *Æneam* rogat:

Eripe me his, invicte, malis & conde sepulchro.

Ita enim apud inferos acceperat:

Sedibus hunc refer ante suis & conde sepulchro.

Claudius ideo *Rufinum* vituperat, de bello *Sil.*

Occidit Jvenes inhumataque corpora vulgo,

Dispulit & tumulo cognatas arcuit umbras.

Et apud *Statium* L. 12. Theb. inhumane *Ereo* precatur:

Longos utinam addere sensus

Corporibus, caeloque animas Ereboque nocentes

Pellere fas, ipsumque feras ipsum una volucrum

Ora sequor.

Hinc sententia orta de evocandis manibus, & apud priscos piaculum erat, corpus sepulture traditum nudare, sedes defunctorum movere, sepulchra violare. *Paulus JCIus* L. 1. recept. sent. Ita vero insepulorum animæ divagari credebantur, ut malis suis ingemiscerent, quod copiosius exponit *Gevarcius* ad II. *Silv. Carm. I.* & percussores persequerentur, nec conquiescerent prius, quam injurias acceptas ultæ aut humanæ victimæ ad tumulos cæcæ essent, ut liquet & Scholiaste *Statii* ad *Thebaid. Lib. V. v. 312.* *Claudiano* de laudib. *Stilic. lib. 1.* *Valerio Flacco lib. 3. v. 378.* *Jung. Liv. Lib. III.* de *Virginia*, & de manibus *Aug. Buchnerum* ad *Plin. Jun. Epist. 27. Lib. VII.* Quod de infelicitate animarum, quæ corpore nondum sepulto in terris divagarentur, priscorum homines temporum sibi pervasementur.

runt, idem vulgo persuadere & olim soliti sunt, & nostra memoria solent illi, qui mortuorum animas apparuisse, & miseras sortis suæ exposuisse propinquis affirmant, quo deprecationes sacræ ab iis mercede liberali condicantur, siquidem necessariorum animæ redimi velint. Vid. si tanti videbitur, Martinus Del Rio p. 233. T. 1. Disquisit. Mag. & Pexenfelder. *Concion. Histor. p. 331. P. 1.* Apud Ovidium L. 2. Pastor, sepulchra ideo floribus Mense Februario ornabant, & mero ac thure parentabant defunctis :

Parva pecunt manes, pietas pro divite grata

Munera, non avidos styx habet ima Deos.

Genium autem & Dæmonem hominibus concedebant. De Dæmone Socratico Horat. canit L. 11. Ep. 2.

Genius natale comes qui temperat astrum

Natura Deus humane.

Et Menander :

Ἄπαντι Δαίμων ἀνδρῶ τῶ γενομένῳ

Ἄπαντός ἐστι μητ' ἀγωγῆ τῆ βίης.

Apud Plutarchum de eodem Socratis Genio p. 580. Opp. Galaxidorus inquit :

Οὐδαμῶς τάγε θεῶν Φασμάτων

Δὲ καὶ μύθων, καὶ δεσποταμονίας,

Ἀναπλώω Φιλοσοφίαν ἀπὸ Πυθαγόρου

Ἐμπεδοκλέους δεχαιμένους, εἰ μὴ λα

βεβαιουμένων, εἰδισαν ὡσπερ τὰ

πράγματα πηκνύθαι, καὶ λόγῳ νή

φοντι μετένειναι τὴν ἀλήθειαν.

Cum Socrates accepisset Philosophiam spectris, fabulis & superstitione obstram a Pythagora & Empedocle, & admodum bacchantem : sobriam redigit veritatem, sobriaque ratione in rebus eam intelligere docuit. Locis Poetæ sua quoque tribuebant Numina. Hinc de Troja Deorum præsidio primum orba Petronius Arbitr in Satyrico inquit :

Peritura perdidit primum Deos.

Sed satis de Poetis.

Ex Græcorum Philosophia notæ sunt tres præcipuæ Sectæ, Jonica, ^{veretim} Italica, Eleatica. In ^{Philosopho} Jonica Thales, Anaximander, Anaxagoras, Clacome ^{rum sectæ.} nius, Argelaus, & ejus auditor, Socrates; In *Italica* Pythagoras, Phorecynus, Argelaus, & ejus auditor, Socrates; In *Italica* Pythagoras, Phorecynus, Argelaus, & ejus auditor, Socrates; In *Eleatica* Syri auditor, Nigidius, Tigulus, Sextus, Empedocles, Plato; In *Eleatica*

tica Xenophanes Colophonius, Parmenides, Leucippus, Melissus, Democritus Abderita, Protagoras imprimis claruerunt. Ex Eleatica maxime Epicurea fluxit, quemadmodum ex Socratis discipulis Cyrenaica, Eliaca & Megarica, Platonis Academia, Peripatetici, Cynici. Stoicorum auctor fuit Zeno Citicus, Scepticorum autem Pyrrho, & Sectæ Electivæ Potamon Alexandrinus, uti nostro tempore, Cartesianæ Renatus des Cartes. Cum vero Antonini Pii tempore Philosophia maxime floreret, Imperator libertatis Philosophicæ terminos quatuor sæclis circumscripsit, *Stoicæ nimirum, Platonica, Epicurea & Peripatetica*, unicuique sectæ præmiun æquale concedens, quod *Lucianus* in Eunuchio singulis annis decem milia nummorum fuisse dicit, ut juventutem docerent.

Sententia
Thalesis etc.
Ionica, &
Pythagoræ
ex Italica
secta de
Dæmonibus.

Ex hoc veterum Philosophorum grege, & quidem ex Ionica secta *Thales*, ex Italica *Pythagoras*, fere idem senserunt. Primum mundum animatum & Dæmonibus plenum docuit apud Ciceronem *L. 2. de legibus*; adde *Menagii* Observ. ad *Laertium L. 28. p. 16.* De *Pythagora* autem *Dionigenes Laertius* in ipsius vita *L. 8. Segment. p. 8. 51. 4. edit. Menag.* nos docet, tradidisse ipsum, totum aerem plenum esse animarum, easque & Dæmones & heros existimari, atque ab his hominibus immitti somnia, & signa morbi & sanitatis; neque solum hominibus, verum & pecudibus & iumentis; atque ad has referri lustrationes & expiationes divinationemque omnem, & vaticinia atque cætera id genus. Et quidem juxta *Plotinum* crudeles in luporum, jurgiosos in canum, meticulosos in mulierum, sapientes in hominum excellentium formas, atque pro re nata sic aliterve mutari. Maxime vero eas, quæ in hominibus fuere, animas superstitum inducere sive ad bonum, sive ad malum. Quibus præmittit, *Mercurium* animarum Quæstorem esse, atque ideo ductorem dici ac janitorem & terrenum, quod is ex corporibus & ex terra & ex mari animas immitteret, atque puras quidem & purgatas in excelsum duceret, impuras vero illis ne appropinquare quidem debere, neque invicem sibi ipsis affirmat, cæterum vinciri a furtis nexibus subjicit.

Sententia
Melissæ
Sectæ Eleati-
cæ, Democri-
ti Atheno-
dori & Laco-
nis.

Ex secta Eleatica *Melissus*, citante *Vossio de Sectis Philos. cap. 7.* de iis nihil statuendum esse credidit, ob obscuram & incertam eorum notitiam. *Democritus* Abderita ex eadem Secta tantopere visiones & spectra contemnit, ut in mortuorum monumentis dies noctesque studiis operam daret, ubi cum ipsum umbrarum habitu aliqui circumfilitent, is nihil terretis inter legendum inquit: *Desistite tandem ineptire.* De *Lacone* tradit *Plutarchus*, in Lac. ipsum spectro lanceam obtulisse, fugientemque imaginem

mem secutum atque sic allocutum fuisse: *Quo fugis anima bis mortuura?*

De *Cynicis*, quorum Princeps *Antisthenes* & hujus auditor *Diogenes Cynicorum*, Synopenfis commemoratur, parum memoriæ proditum est, qui de *Divinitate*, aut magicis artibus senserint. Astrologiæ cæterarumque disciplinarum atque artium veluti inutilium, & quæ minime essent necessariæ, negligentem fuisse *Diogenem* tradit *Laertius L. VI. c. 73.* *Rondellus* tamen & *Tiberianus* quidem nos docent, quod a Platonismo non adeo fuerit remotus, utpote qui *Platonis* hæreditatem in vaserit, quod ex dicto ejus de animæ secessu a corpore probatur. De *Antisthene* & ejus libro *Physico* Auctor est *Cicero. L. i. de natura Deor. §. 13.* edit. Gronov. ipsum, populares Deos multos, naturalem unum dicendo, tollere vim & naturam Deorum. Pro divinatione *Diogenem* sic argumentatum fuisse legitur apud eundem *Cic. L. 2. de Divinat. §. 49.* *Si sunt Dii, aut non diligunt homines, aut quid eventurum sit, ignorant, aut existimant, nihil interesse, hominem scire, quid futurum sit, aut non consent, sua esse Majestatis, presignificare, quæ sint futura, aut ea ne ipsi quidem Dii presignificare possunt. Quæ cum concedi nequeant, concludit loco cit. dari Divinationem.*

Sceptici sive *Pyrrhoni* quoniam dogmaticis sese opponebant, & sceptici quemadmodum *Metradorus Chius 4. Academ.* apud *Cicero.* negabant, scire se sciamusne aliquid, an nihil, ne id ipsum quidem scire aut nescire, scire nos, nec omnino, sine aliquod an nihil sit? quod *Franc. Morthaus Vayerius* paulo aliter explicat, circa Dæmonum doctrinam incertos esse vagatos sententiis, concludi potest. Inter recentiores Scepticos non incommode a *Ryffelio* collocatur *Lucianus* *Samosatenis*, licet a *Vossio de Sectis c. 8. §. 24.* inter Epicuræos referatur. In præfatione Libri contra dogmaticos se ipsam discrete Scepticum appellasse asseritur, cui addi potest *Apologia* *Lucianæ* contra eum, qui dixerat, *Protheus es, & Hermotimus* seu de *Sectis*. Vanitatem artis Magicæ adeo deridet, ut in *Dialogo*, qui *Lucius* seu *Afinus* inscribitur, fingat, se artis magicæ discende causa in *Thessaliam* profectum fuisse, sed a *Palastra* quadam, quæ loco ungenti, quo *Domina* inuncta in avem transmutabatur, collyrio alio per errorem se delibutum, & pro ave in afinum conversum fuisse, in qua metamorphosi quid perpeffus fuerit, festive admodum recenset. Cui ejusdem *Necromantia* jungi potest. In *Philopende* autem, ubi mira de spectris & hominum transformatione afferuntur, introducit aliquem, qui istos fabularum narratores perstringit. ut parcant, tales aniles fabulas in conspectu juvenum recensere, quia tam prodigiosis & terribilibus fabulamentis meticulose redderentur, & per omnem

vitam perturbati superstitione implerentur. Οὐ πάντες, inquit, μὴν δὲ ἐγὼ τὰ τοιαῦτα, τερατολογῶντες λέγοντες ἄνδρες; εἶδὲ, μὴ ἀλλὰ καὶ τῶν μισραίων τῶν ἐκείνους εἰς ἄλλον καιρὸν προβάλλουσιν τὰς παραδόξους τούτας; καὶ Φοβερὰς διηγῆσαι, μὴ πᾶσι λάθωσιν κτλ. ἐπισημαίνονται, ὁμοίαν, καὶ ἀλλοκότων μηθολογημάτων. φάσκει γὺν χεῖρ αὐτῶν, μὴ δε τοιαῦτα ἐθίζεν ἀκρίβει, ἀ διὰ τῶν αἰσῶν τῶν εἰς ἐνοχλήσας, σύνοντα, καὶ ψοφοδῶς, ποιήσας, ποιμῆς τῆς θεοειδαμονίας ἐμπιπλαῖα.

De Electicis.

De sententia circa daemones & Spectra veterum *Electicorum*, quos Festus miscelliones appellat, qui non certæ sententiæ, sed variorum mixtorumque iudiciorum sunt, nihil perinde determinati dici potest. Libri enim *Potamonis*, in quibus e singulis sectis, quid placuisset, selegerat, non extant. Et licet doctrina Ecclētica probeatur *Clementis* Alexandrino, Strom. Lib. 1. Lactantio & Augustino, quid tamen senserit sectæ hujus princeps, non æque exinde patet. Quare ad sententias istarum quatuor celeberrimorum sectarum, qui Antonini Pii Imperatoris decreto libertatem & florem docendi consecutæ sunt, accessum faciemus, & deinceps ordine alphabetico Etuditorum recentioris ævi placita iustrabimus.

De Platonicis.

Platonici, auctoribus suo Platone Critia reliquisque, intra aeris regiones, ætheris, cæli, orbiumque cælestium ambitus, incolæ continerī tritāriamque distingvi putabant, in *supracælestes*, *cælestes* & *subcælestes*. Summum Deum Diis supracælestibus stipatum feliciter agere perhibebant, utpote qui rebus inferioribus non immiseretur. Deos cælestes rebus humanis præfici, his vero substitui subcælestes natura sua nobis propinquiores similioresque, cum corporibus aereis & æthereis convesciantur, interque fines quosdam hominibus sere communes coercentur, & nunc boni nunc mali existant. Quod igitur adeo incipitis essent naturæ, propitiandos fore, & extra dubium posuerunt, Deos s. daemones illos humano generi plus officere posse, quam homines animalibus cicuribus, vel feræ hominibus queant. Hinc cultum variorum dæmonum sacrorumque exitisse late edisserit *Eduardus Baro Herbert de Chorbury* in tractatu de religione gentilium errorumque apud eos causis, Cap. X. & XI. qui de gentis addit, quod existimatum sit, esse eos naturales Deos uniuscujusque loci, rei & hominis, proinde *Symmachum* dicere, ut animæ nascentibus hominibus, ita populis integris fatales genii dividuntur, magnamque dicit seculum ipsos affinitatem esse inter lares, genios & penates. Apulejo etiam de Deo Socratis teste lares veteri lingua lemures dicitatas fuisse, sed larem lemure mitiorem habitum; lemures enim s. larvas noxias fuisse
salem

saltem malis, aut lares Deos domesticos & familiares perhibitos. Cæterum ex Platonis L. II. de legibus constat, ipsum dubitasse, an incantatione noceri possit? Addatur Dn. Eriici Mauritiij Disp. de denunc. Sagar. §. 6. c. 1.

Ex Stoicis Seneca, natural. *quest. L. IV. c. 7.* eos mendacii arguit, qui De Stoicis cum grandine pacifici & tempestates excitare se posse putant, concluditque hunc in modum: *Rudis adhuc antiquitas credebat, & atrahi in bres cantibus & repelli, quorum nihil posse fieri tam palam est, ut hujus rei causa nullius Philosophi scibola intranda sit.* Ad eundem fere modum Hippocrates in Libr. de morb. sacr. de magis loquitur: *Opp. sect. 3. p. 85. num. 10.* Εμοι δε δικέσσω οι πρώτοι τῶ το νόσημα ἀφιερωσαντες, τοῖσ τε εἰδῶ δὲ θεσποιοῖσι, καὶ νῦν εἰσι μάγοι τε καὶ μαθῶνται καὶ ἀγύεται καὶ ἀλάζονες, ὁ κοῖοι δὲ προσποιέον σφόδρα θεοσεβείας εἶδεν, καὶ πλέον τι εἶδέναι, ἔτοι τῶν παραμπεχόμενοι καὶ προσδυνόμενοι τὸ θεῶν τῶ ἀμνημονίης τὸ μὴ ἔχων ὅτι προσενέγκαντες ἀφελήσων, ὡς μὴ καταδηλοῖ ἑωσιν, ἀδὲν ἔτι εἰς ἀμνημονίης ἐνομιζῶς τῶ το πάθῃ εἶδῶ, καὶ λόγοις ἐπιλέφαντες ἐπιτηδείους, τὴν ἡσιν καλῶς προσήκοις τὸ ἀσφαλῆς τὸ φῖσιν, ἑαυτοῖσι, καθαρεῖς προσφέροντες καὶ ἐπαιτιάς λατῶν ἰερά κέρησθαι καλεσούσας, καὶ εἰς μετ' πολλῶν, καὶ δουπετῆδεων ἀθεσποιοῖσι νοσέσσω ἰσθῆν. *Mihi certe, inquit, qui primi hunc morbum ad Deos retulerunt, tales esse videntur, quales sunt Magi expiatores, circulatores, ac arrogantes ostentatores, qui se valde pios esse plerumque scire simulant. Hi quippe divinitatis obtentu ac pretextu cum nulla opera prodesse possent, ne inscitiam suam proderent, sacram hanc affectionem esse censuerunt, & additis idoneis rationibus tutam sibi curationis viam proposuerunt, multis expiationibus & incantationibus, balneisque interditiis, & multis cibis ad laborantium usum minime accommodatis. Concessit cum Hippocr. & Senec. Plinius L. XXX. c. 2. qui, quæ de Magis narrantur, adducto Neronis exemplo deridet.*

Peripateticorum Princeps, Aristoteles, nihil diserte de sagis me-^{De Peripate-} morat. Ipsi quidem a Plinio & Laertio liber μαγικῶν inscriptus tribuitur. Verum Aegidius Menagius ad proœmium Laertii notat, hunc inter libros ipsius in vita ejus non recenseri, ab aliis Antistheni, ab aliquibus autem Rodomi, teste Suida, tributum fuisse, adeoque inter ψευδῶν ἰσθῆν ab auctore vitæ Aristotelis inedito numerari. Aristoteles certe Lib. 8. histor. Anim. cap. 24. Professorum carmina incantamentorum figmentis muliercularum & fabulis annumerat. Et antiquos etiam Peripateticos, Alexandrum, Simplicium, Averrhoem, eorumque plerosque

dæmones & Spectra negasse, Binsfeldius asserit. Quod de ipso Aristotele quoad dæmones probat Pomponatius, L. I. de Incant, cap. 9.

De Epicu-
ris,

Seclæ suæ auctor *Epicurus*, uti a cæteris discessionem fecit, ita communem doctrinam de dæmonibus & geniiis rejicit, existimans, quod illi, qui genios sibi apparere commemorant, aut mentiantur, aut fingant, aut melancholici sint, talesque, ut ærumnosum corpus ipsis tum suspendat, tum ad extraordinaria desleat imaginationem; pigetque ipsum humanæ imbecillitatis, quando ad stabiliendam dæmonum existentiam divinatione aut oracula obtenduntur, quasi Dii nonnisi in grabato decumbentibus & ratione ægre utentibus adesse velint. Non aliter sensit Theodorus Byzantius, Epicuræus, vanas has & inanes imagines nunquam sapienti cuiquam, sed pueris, mulierculis stolidis ac deliris, opinionis errore deceptis illustrasse Nic. Remigius c. 28. Dæmonol. Tenuit ejus disciplinam inter plurimos *Mus servus*, & locum hic quoque sibi vindicant *Lucretius* & *Petrarchinus Arbiter*. *Gassendus*, licet Epicuri Philosophiam sequatur, inter alia tamen in doctrina de Providentiâ & Dæmonibus ipsum passim emendat. Vid. ejusd. *Synagma Philosophiæ Epicuri* cum refutationibus dogmatum, quæ contra fidem Christianam ab eo asserta sunt, P. II. Sect. II. c. 6. & infra, ubi Gassendi sententia recensetur.

De Ecclesiæ
Patribus.

Ex Christianis Seculi IV. Patribus *Arnobius* maleficis concessit vim mortiferam labem immittendi, ut clausa sine clavibus referat, similiaque perpetrare possent. *Augustini* Patris doctissimi L. XIX. c. 18. de Civ. D. nos docet, ipsum, quæ de transformatione hominum in bestias aliisque incantamentis Magicis referebantur, vel falsâ, vel inusitata vel incredibilia pronunciasse, non tamen omnibus plane fidem negasse. Sunt, qui *Hieronymum* in comment. ad Gal. Cap. III. v. 1. negasse sortilegos crediderunt; vero tamen similis apparet, ipsum fascinationis negotium non tam negasse, quam in dubio reliquisse. De Lactantio ex ejusdem Institutionibus divinis satis motum est, quomodo dæmonibus varias operationes malas in primis adscribat. *Iustinum Martyrem*, qui secundo post Christum seculo vixit, Libros Histaspidis Magi commendare tradit *Petrus Petrus* L. III. c. 17. de Sibylla. Sed idem l. c. miratur, hoc ab ipso factum fuisse, & ex *Ammiani Marcellini* L. 23. probat, hunc Histaspidem Cademonum multitudinem agnovisse & professum fuisse, secundum Magiæ definitionem a Platone in Alcibiade primo traditam.

De Alcorano
Mahometi-
corum,

Antequam ad recentiora tempora accedamus, de Mahometicis, sive Musulmannorum circa argumentum nostrum decretis pauca afferemus. Ange-

Angelorum cum bonorum, tum malorum mentionem cumulate & in omnibus fere paginis facit Alcoranus. De origine Angelorum *Cap. He-gir. p. 205. Edit. Gall.* a Dn. du Ryer vulgatae, statuitur, Deum jussum, ut Angelit adorarent Adamum, ex limo terrae conditum, recusasse vero illud Diabolum, & respondisse, se ex igne, Adamum vero ex limo esse conditum, qua ratione Deus Paradiso expulerit Spiritus hos refractarios. Tunc Diabolum dixisse, se velle tentare omnes Creaturas a Deo deficientes, quia Deus ipsum tentasset, Deum vero jussum, ut adorantibus ipsum misericordiam & clementiam annunciatet. In capite, quod inscribitur de vacca, statim initio Alcoranip 12. mentio fit duorum Angelorum *Arot & Marot*, quod Diaboli docuerint Magiam populum, ipsumque didicisse, quod damnosum, non quod utile esset. Neque tamen magia ista damnum allatum fuisse cuiquam, nisi ex divina permissione.

Ad propiora nobis tempora pertinet, quod Albertus M. Rogerius De Alberto Magno & Scholasticis Doctoribus, Baco, aliique, cum naturalem plerumque exercerent Magiam, de Dæmonia niaca suspecti fuerunt. Inter Scholasticorum Doctores Scotus, Gabriel, Gerson, Martini, Guilielmus Parisiensis, Castrensis, Turcremata, aliique, haud dubie pactum verum & reale cum diabolo & maleficiis approbarunt. *Vid. Sprenger. Mall. malefic.* Thomam ab Aquino, dictum Angelicum Doctorem, communes has sententias fovisse passim ex ejus Summa constat. *Vid. Libr. 4. sententiar. distinct. 24. Summar. 2. quest. 95. art. 5. distinct. 7. art. 5. & alibi.* Trithemius, Abbas Spanheimensis, pariter Maximiliano Imperatori respondit: Dari sagarum pactum cum dæmone.

Henr. Cornel. Agrippa a Nettersheim, armatae militiae Eques Aura-Agrippa, rus, & J. U. ac Medicinæ Doctor, in Libris tribus de occulta Philosophia perplurima de Magia & Magicis operationibus disseruit. Quartus eidem solet adscribi, sed *Wierus* de præstigiis dæmon. *Lib. II. c. 25.* hunc abominabilem librum multis ignotis nominibus & signaculis deformem, ad captandam vulgi admirationem falso Agrippæ, suo olim Præceptoris & Hospiti, adscribi queritur. Nam *Wierus* Agrippam defendit ab hac injuria. Existat in Agrippæ Opp. Lugduni editis, Ep. ad Trithemium Abbatem, in qua causam commemorat, cur vera Magia inculca & exofsit, & quod hæc ipsa ratio ipsum excitaverit ad eam excolendam, & ad tres de illa libros conscribendos. Sed in Parte postea, Opp. Libris scil. de vanitate scientiarum, c. 48. revocat illa, quæ juvenis de Magia commentatus erat. Et rationem subjicit: *Quicumque enim non in veritate, nec in virtute Dei, sed in elusione demonum, secundum operationem Spirituum malorum, divi-nare*

nare & prophetare presumunt, & per vanitates Magicas, exorcismos, incantationes, amatoria, agogima, & cetera opera demoniaca & idolavrica fraudes exercentes, prestigios & phantasmata ostentantes, mox cessantia miracula se operari jactant, omnes hi cum Janne & Jambre & Simone Mago aeternis ignibus cruciandi destinabuntur.

- Alciato.** *Andreas Alciatus*,] Crus Italus, a Wiero aliisque adduci solet, quasi mulieres veneficas solum melancholicas fuisse statuisset. Verum loco ex *Parerg. L. VIII. c. 12.* integre perpenso, animadvertere licet, ipsum distinxisse sagas, & secundum hanc differentiam de illis pronunciasse.
- Allatio.** Quid *Græci* hodieque credant de lamiis, aut infantes experiantur ex strigarum insidiis, explicat *Leo Allatius*, Ep. ad Paulum Zacchiam, Medicum, *Kromannus de Græcorum hodiernorum nonnullorum opinatibus.*

De l' Ancre. In Gallia Judex causis veneficarum a Rege constitutus in Bearnia est *de l' Ancre*, qui in libris de artibus maleficarum horrenda ex constantibus testimoniis commemorat.

Baylio. Præcipuus nostri temporis Polyhistor, *Petr. Baylius* in Dictionario suo *Historico Critico T. II. p. 169. sqq.* *Tiresiæ*, nobilis quondam vatis historiam recenset, & postquam *Porphyrum* non sine ratione deridere dixisset, quicquid de dæmonibus defunctorumque animis fingi solet, judicium suum p. 1173. annectit, statuere nonnullos, dari Magos, qui certum quasi imperium exerceant, quo etiam repugnantem dæmonem evocare possint, ne quid de populari Magia & fabulis vulgo commemoret. Quæ quanquam satis absurda videantur, posse tamen tanquam possibilia hæc admitti, si semel concedatur, quod certum aliquod pactum aut conventio inter sit inter hominem & malum angelum. Cum enim dubio procul subordinatio sit inter spiritus, fieri etiam posse, ut sint dæmones, qui imperium absolutum exercent in alios. Unum vero dæmonem talem suis Magis promittere posse, quod ipsis subicere velit omnes spiritus suæ potestati subiectos, & quod minari mala velit iis, qui fuerint immorigeri. Narrat deinde ex *Thuano*, de vita sua L. VI. p. 1233. *Bellefontium* professum fuisse Magiam dæmonum, qui numinis divini particula essent, præclaram artem conciliatricem cum hominibus ad beneficium inventam non ad maleficium, quo *Sortarii*, ut vocantur, vulgo utuntur. Ipsi *Sortarii* spirituum malorum vilita mancipia in crassam ignorantiam demersi, ac veneno ac diris fascinationibus eorum arbitrio, perniciem humani generis machinantes; cum contra Magia dæmonum spiri-

spiritibus imperet, & eorum consortio & familiaritate, arcana naturæ vulgo ignota, nec libris prodita, cognoscere, futura rimari, mala declinare, pericula avertere, amissa recuperare sciat. Quibus plura adhuc beneficia addit, quæ Magia præstare hominibus possit, idque in Parlamento profitebatur, quod nihil tamen minus sententiam ultimi supplicii in hunc contententem tulit.

Nemo majori opera & contentione operationes dæmonum in ho- Beckero.
minibus oppugnavit *Balthaf. Beckero*, Theol. Doctore & Ecclesiastæ Am-
stelod. qui post publicatum librum de mundo fascinato nemini amplius
ignotus est. Libri hujus aliquot millia exemplaria duorum mensium
spatio vendita, ipsumque in Germanicam, Gallicam, Italicam & Hispani-
cam linguam conversum esse commemoratur. Præfatio introductio-
nem & summam totius operis exhibet, ubi imprimis pag. 16. & 17. Lecto-
rem admonet, sententiam suam minime ista hypothesi inniti, quod spiri-
tus non possint operari in corpus. Se quidem evincere illud, verum
fundamenti loco nequaquam substernere operi, a quo in tantum ipsum
abesse asserit, ut, licet falsa sit ista hypothesi, quam vero ipse veram putat,
libro tamen suo nihil quicquam decessurum sit.

Binsfeldius, Theologiæ Doctor & Suffraganeus Trevirensis, vitium Binsfeldio.
hoc plurimum invaluisse in Germania queritur, ac multos judices experi-
entia malorum excitatos diligentius inquirere scribit, atque in præfatio-
ne descriptionem de sagis satis amplam habet. *Del Rio* autem, Hispan.
Regis, Philippi II. Confiliarius & supremus Judex Belgici Exercitus, dein-
de Jesuita & in Lovaniensi, Græcensi, Salmanticensi Academiis Professor,
idem propemodum cum *Binsfeldio* sensit.

In Gallia *Joh. Bodinus* de Magorum dæmonomania Libros IV. edidit, Bodino.
primum Gallice, deinde Latine & Germanice versos. Quod opus qui-
dem *Joh. Georg. Vossius de Idololat. L. III. c. 47.* vocat librum inconsidera-
tissimum, quique, uti pluribus ibidem demonstrat, non atramento, sed
sangvine præsertim adversus imbecillum sexum maxime deformem &
melancholicum scriptus fuerit. Occasio scribendi ipsi fuit, quod Anno
1570. ipse inter alios *Johanne Harvieltiense*, veneficii accusatæ Judex da-
tus, adeoque post multas variationes & negationes in rem ulterius inqui-
rendi ansam nactus est.

Jac. Böhmius, Philosophus Teutonicus, qui egregie laudatur ab Böhmio.
Henr. Moro, in Cens. Philosoph. Teutonicæ, *Opp. T. I. p. 306.* & defenditur
a *Morbosio, L. I. Polyhist. c. X. pag. 64.* spectra & apparitiones cum per dia-
boli

boli glaucomata fieri, tum ipsas demortuorum animas, pias juxta atque impias, viventibus apparere posse nos docet, in der Beschreibung der dreien Principien göttl. Wesens/ Cap. 19. Art. vom Ausfahren der Seelen/ p. 277. Animas pie defunctorum in terris post mortem interdum miracula operatas fuisse p. 279. inde probat, quoniam ipsarum virtus essentialis ex Dei potentia originem ducat. Animas vero posse fide pii hominis reduci confirmat, quia vivens fidei suæ efficacia regnum cœlorum sanctum attingat, ubi sanctæ animæ defunctæ requiescant. Qualem vero formam diabolus induerit post lapsam, & ubi plerumque hospitetur, item de falsa Magia & Necromantia, significatur in mysterio magno, c. IX. vom Fall Lucifers und seinen Legionen/ & Auroræ c. 16. seqq.

Bourignonnia

Böhmiſium magni fecit *Antonia Bourignonnia*, quæ a *Petro Poireto* Apol. II. contra Lipsienses in lib. de Eruditione p. 372. Edit. Amstel. post alia clarissima elogia prædicatur admirandæ eruditionis divinæ Virgo sanctissima. Vid. etiam p. 385. Apol. IV. Nec minus præclare de ipsa sentit *Dn. Thomafus*, Dissert. ad Poiretum §. 29. Licet eandem e contrario *Beckerus* L. IV. c. 25. §. appellet stultam malitiosamque feminam, eint böſe Weib/ quod omnes pro Magis proclamet, qui ipsius periculosis conatibus obſiſtant. Nimirum statuebat hæc, tres mundi partes diabolo esse pacto expresse addictas. Quod licet Poiretus in Vita ipsius persuadere nitatur, non persuasit tamen multis, nec ipsi quidem Thomafio, qui ratione allata in dict. Dissertat. contrariam sententiam probabiliorum reddere visus est. Quid præterea circa nostrum argumentum Myſtici aut illuminati illi ex veteribus, *Dionysius Areopagita*, ex recentioribus *Theresia*, *Kubtmannus*, *Portagius*, *Leade*, similesque fenserint, commemorare nitæis prolixum, nec necesse est.

Boyle.

Quod ad Angelorum corpulentiam, uti *Tertullianus* loquitur, attinget, illustris Physicus, *Robertus Boyle*, in opusculo, cui titulus: Excellencia Theologiæ cum naturali Philosophia comparata, Sect. I. p. 2. definire non vult, num in utroque hoc spirituum generes (dæmonum & angelorum malorum,) entia rationalia sint omnimodo materia, utut tenuissima & maxime subtili unione immunia, vel num vehiculis non crassis sed spirituous nobisque ordinarie invisibilibus uniantur?

Cardano.

Hieron. Cardanus, Mediolanensis Medicus & Philos. de rerum Varietate, L. XV. c. 80. de lamiis statuit, ipsas esse muliereculas mendicæ, & atræ bilis morbo laborantes, quod historia & curatione, malefico cuidam Bernhardo facta, illustrat. In universum tribus maxime deceptionem,

nem, quod famiæ existere credantur, Cardanus constare putat: atræ bilis imaginibus, constantia ipsorum, qui hac labe correpti sunt, & fraude Judicium. In diversam tamen sententiam abiit *Joh. Francisc. Mirandola*, uti opus ipsius de Iudificatione dæmonum a *Weinrichio* in Germania editum ostendit.

Cartesius equidem doctrinam de spiritibus, Magia & spectris, in Philosophia sua, quantum constat, non explicavit, cujus proinde sententia a nobis adduci nequit. *Poiretus* tamen, in Discursu præliminari ad cogitationes suas rationales, secundæ Edit. & in methodo inveniendi verum, inter abusus rationis & fructus degeneres Cartesianismi recenset, quod *Spinosa* ad Atheismum, & *Beckerus* ad negandis Spirituum operationes in corpus processerit. *Dn. Thomassius*, im Versuch vom Wesen des Geistes, quoque putat, Cartesianos potius in Atheismum aut negationem spirituum, quam Magiam aut artes eo pertinentes, incidere posse.

Joh. Clericus, celeberrimus in Amstelod. Gymnasio apud Remonstrantes Professor, uti videre licet ex iis, quæ de Magis seu veneficis in Opp. ipsius Philos. Pneumatologiæ Sect. II. c. 5. p. 99. leguntur, Cap. præced. 4. quod de malis Angelis eorumque ministeriis & potestate inscribentur, Energumenos quidem admittit, sed plurima arte humana simul ficta esse affirmat. De Magis aut veneficis dubitari quidem non posse putat, quin narrationibus ejusmodi innumera admista sint mendacia, omnia tamen falsitatis arguere velle, temerarium esse dicit, præsertim cum Sacer Codex similia quædam narret. Et si quis contenderit, angelis malis nihil potentæ in corpora esse, quia cogitationis in corpora vis nulla est, eum, antequam hoc concedatur, ostendere, & quidem evidenter, oportere ait: 1) nihil esse in angelis, præter cogitationem, 2) a Deo nullum esse inter eorum voluntates & corporum mutationes nexum institutum? Nam si unum horum sine absurditate admitti queat, etiam mali spiritus in corpora agere posse hæud absurde censentur. Prodigia quoque, miracula, portenta & præstigia a diabolo effici posse probabile esse putat, postquam de singulis harum rerum definitiones attulisset.

Theodorus Craanen, Philosoph. & Medic. olim, in Academ. Leidens. Doctor & Professor, deinceps Consiliarius, Archiater primarius Potentiss. Electoris Brandenb. Friderici Wilhelmi, & Academ. Duisburg. Curator, in Tractat. Physico-Medico de homine Lugduni Bat. impresso, c. 92. p. 573. proluxe satis mentem suam circa obsessionem & sagas explicat, quæ licet longiuscula sunt, non possumus tamen, quin ea hic loci apponamus.

Nunc, inquit, facile intelligimus, quid sit obsideri, quam obsessionem creduli homines crediderunt, ut & illa, quae fabulantur de sagis & maleficis, de quibus quanti non rumores in Germania? Solebant homines comburere propter maleficia. Exemur quidem, quod, cum venena alius exhibuissent, hoc modo maleficorum tractar. dici queant, ut sic miseram hinc vitam trahant aliquandiu, aut actu moriantur ab isto veneno assumpto. Et haec & similia vulgo diabolo adscribuntur, quatenus homines isti malefici per diabolum operantur, cum quo pactum aliquod fecerunt. Et hoc cum apud credulos firmum & indubitatum stet, contingit, ut ab aliquo malevolio immitantur, (uti ut plurimum accidit) eorum frons, tempora & nares, dum putant se revera ab illis hominibus esse maledictos, quod vulgo dicunt, bejaubert seyn. Interim homines isti miseri incidunt in somnum profundum, & multa insomnia habent, multa imaginantur de his, quae imaginatione post somnum connumerantur. Hinc incidunt in Melancholiam & sibi nihil aliud, quam hoc, videlicet se esse a maleficis male tractatos imaginantur. Hinc postmodum precatum eunt, ut ab hac maledictione diabolica liberentur denno. Promittunt itaque laudabilem pecuniae summam, atque ut illo lucrum faciunt. Illi, qui pro maleficis habentur, fatentur se cum diabolo pactum inivisse, ut ita maleficia patrare possent, & super hanc quaestionem accusati a iudice, morti dantur, & sic sufficit pio iudici propter hominem melancholicum & imaginarium alium morti dare, quae res est ardua & non ferenda. De obsessione autem diaboli sic sentit: Sed quomodo diabolus possit obsidere nostram mentem? Scimus quidem deliriorum esse varia genera, qualia sunt maniacorum & phreneticorum, similiaque; sed an ideo dicentur diabolo obsessi, cum absurda agerent? an possit mens diabolice miscere cum mente alterius, vel ita conjungere, ut duplex oriatur mens in una? De corpore omnes, absurdi licet, Philosophi fatentur, non dari penetrationem dimensionum, sic una mens deberet fieri duplex, hoc est, dari deberet penetratio duarum mentium, cogitationes essent eadem, ut unam facerent singularem. Deinceps sibi objicit: Sed dicunt, hoc esse posse per aliquam consequentiam, quod volente diabolo haec vel illa in me sequatur mala cogitatio; & respondet: Sed hoc statuere ridiculum, nisi Deus dicatur diabolo dedisse singulare aliquod privilegium, vel Deum cum diabolo inivisse pactum aliquod, quod ille damnatas nostras regeret cogitationes, qui creati sumus ad imaginem Dei, quique nos suos insantes diabolo damnato postponeret, quod ille in nos imperium haberet, quales haec sunt absurditates indignae Christianis auribus? & concludit: Nisi ergo ratio seu revelatio contrarium doceat, diabolo obsessi sunt, aut multoiosi, qui haec faciunt, ut nummum

num eliciant, aut sunt melancholici, aut furibundi, maniaci, splenetici; cujus imposturæ exempla Montanum recensuisse dicit. Equidem nonnullos homines interdum imaginationis & corrupti sanguinis vitio se gas & veneficos credidisse, qui tamen minime omnium tales fuerunt, cum historicarum fide convenit. Hujus rei singulare exemplum habet Excellentissimus Dn. D. Bohnius, in novissimo, eoque eleganti, opere de Officio Medici duplici, clinici nimirum ac forensis, P. II. c. 6. p. 679.

Medicum *Anton. van Dale* in suis scriptis attulisse nonnulla affirmatur, quæ ad negandam Magiæ existentiam ducant. Commemorandus etiam *Dailionius*, Ecclesiæ Reformator olim in Gallia Minister, post Londini exul, sæpe a Beckero in Mundo suo Fascinato laudatus. *Lambertus Donaus* in dialogo de Veneficiis, quos mox Sortiarios, mox Sortilegos vocat, Sortilegos describit, qui Satanæ ita addicti sunt, ut commercium cum eo amicitiamque contraxerint. Haud dissimile judicium facit *Nicol. Remigius*, Ducis Lotharingæ Consiliarius, quæquæ judicia in Magos ipse exercuerit, describit. Quam festive *Erasmus Roterodamus* Spectrorum exorcismum deriserit, & imposturis sacrilegiorum fabulas has annumeraverit, videri potest ex Dialogo in ejusdem Colloquiis, qui Exorcismus seu Spectrum inscribitur. Ex illis, qui hypotheses suas Philosophicas ex Sacra Scriptura adducere laborant, *Robertus Fludda Fluctibus*, Armiger & in Medicina Doctor, defendit in expressione Spongiæ Forsterianæ, fol. 27. secretam combinationem & unionem, quæ efficitur inter malignum spiritum & cacomachos, & quod inter ipsos pangatur, ut spiritus in quacunque forma (statuit enim spiritus materiales, quod quotidie sanguinis portionem sugere, ut sic spiritus Magi convertantur in portionem diaboli eam. Philosophiæ autem Mosaicæ Lib. II. memb. 11. c. 6. f. 121. diabolum constitutum esse ait principem aëris, ac proinde tempestatem excitare posse, & ob hanc causam aërem dici a quibusdam Synagogam diaboli. Eundem diabolum, inquit, a longo tempore Astrologia peritum, colligere herbas, cum, in influenza potens, spiritus centrales teriat, aut veneficas & incantatrices doceri ab ipso, quomodo herbas colligere possint.

Negat *Job. Christ. Frommannus*, Tract. de Fascinat. vulgarem, vi sualem & naturalem fascinationem, L. I. P. II. Sect. 31. S. 1. eamque velut a vetulis consistam rejicit. Fascinationem autem naturalem improprie dici observat, eamque per contagium explicandam esse probat.

Diabolicam vero seu magicam existere *L. III. c. 2.* cum Theologis affirmat.

Gassendo.

Emendavit *Petrus Gassendus* Epicuræ Philosophiæ labem circa providentiam divinam & genios seu angelos, quos Epicurus negabat, adductis variis cæterorum Philosophorum sententiis circa hanc rem, in *Synagm. Philosoph. Epicur. P. II. Sect. 2. c. 6.* De *γυνήσια* autem seu arte incantamentorum *p. 311.* idem sentit, quod de *cacomachia*, qua aliqui hircis (uti illa pennatis serpentibus,) per aëra vehuntur, aut in lupos transformantur, quod vividissima ipsos imaginatione semiasse dicit, ita, ut, si impostorum fraudes, veteratorum veneficorumque noxæ, anicularum deliramenta & facilis vulgi credulitas adimatur, nihil quicquam veri repeririatur.

Dauidæ Joris
1. Georgio.

David Joris aut *Georgius*, qui Basileæ 1556. mortuus, sed ob hæreses crimen iterum effusus & combustus est, laudatur ab *Henrico Moreo*, in Enthusiastico triumphato, *sect. 34.* quod totus fuerit ad honestatem & pietatem compositus, liberalis pauperum sublevator, consolabundus visitator ægrotorum, & quod templum religiose frequentaret, sed inter dogmata ipsius hæretica, uti plurimi Historiæ Joriticæ scriptores faciunt, num. 8. recenset, istum docuisse, quod angeli & diaboli sint tantum homines boni & mali, & eorum virtutes & vitia. Et *Opp. T. II. p. 198.* dicit, hunc Georgium Melancholiæ sanguinisque intoxicationibus (nam *sect. 38. l. c.* putat, ipsum propter sanguineam temperiem angelorum & spirituum existentiam negasse, & communitatem uxorum statuisse,) relictum nec cælum, nec infernum, nec dæmonem, nec angelum, nec animæ immortalitatem credidisse. Ex Apologia tamen ad Comitum Oldenburg. A. 1540. a Davide Georgio scripta, & quam *Gottfried Arnoldi* ex Belgico idiomate conversam suam, quam vocat, *Ritthen- und Reher-Historiæ P. II. L. 1. c. 21 p. 290. sqq.* inseruit, videre licet, ipsum Georgium num. 4. testatum fuisse, quod nunquam vel voce, vel scriptis angelorum existentiam negaverit. Num. 5. autem negat, se unquam dixisse, diabolos visibiles & essentielles (*sichtbare und wesentliche Teufel*) non existere. Quantum ex hujus Apologiæ Article 5. subobscurè colligi potest, id voluisse Georgium credibile est, hominem sibi ipsi esse diabolum & inimicum, a quo proinde maxime omnium cavendum sit. Nec amplius se statuere diabolum sine ipso per se solum quicquam in ipsum posse.

Josephus

Josephus Glanvilius, Regius quondam Concionator aulicus, & ^{Glanvilio} Societatis Anglicanae membrum, in erudito Tract. quo existentiam sagarum, spectrorum, eorumque apparentias demonstrat, existimat, Platonis hypothesein probari posse, spiritus scil. non ab omni corporea mole esse liberos, idque tum ex nostrae sensationis constitutione, tum ex totius naturae analogia. Cum enim omnem sensationem per motus materiales fieri animadvertamus, putat, comprehendi non posse, quomodo ipsi spiritus omni materia deficiente sentire possint? Analogiam autem naturae requirere, ne saltus fiat, qui certe fieret, si inter purum spiritum atque nos, qui tam alte crassae materiae immersi sumus, nihil medii de subtiliori materia interponeretur. Deinde putat inter spiritus aut daemones malos dari differentiam, aliquos vero argutiores & subtiliores naturae; atque hos spiritus posteriores tanta uti calliditate in conversatione cum hominibus, ut ab ingeniis acutis & minime stupidis ne patrum quidem expressum exigant, quod exemplo cujusdam eruditi M. Eduardi probat.

Paulo longius processit *Joh. Georg. Godelmannus*, in Acad. Rostoch. ^{Godelmann} Professor, qui Magos, veneficos, sortilegos & lamias ratione criminum distingvit, L. 1. c. 2. Definitionem lamiae exhibet l. 1. c. 1. §. 14. Eas autem per aerem volare, cum daemone concumbere, & tempestates excitare negat, c. 4. §. 6. adeoque si impossibilia fateantur, non esse puniendas L. 11. c. 2. §. 19. contendit.

Johann. Baptista van Helmont, Medicus Chymicus per ignem, ^{J. B. van Helmont} (quemadmodum non sine reprehensione ejus meminit *Robertus Boyle* in dubiis Paradoxis Chymico-Physicis, p. 102.) in Operibus suis Latine editis Francof. 1682. p. 537. a Filio, *Francisco Mercurio* Barone *van Helmont*. 1683. in fol. Germanice versis, Tractat. 54. c. X. recepta injecta, quae Germanice et *Ingeshoben* durch *Huyeren* reddita sunt, explicat. Vocat autem recepta injecta, portenta spiritalia cooperante Satana perpetrata. Tria nimirum hominum genera constituit, quos diabolus Patronos in cathedris, curiis & aulis nactus sit. *Primos* vocat, qui diabolum, adeoque praestigias & incantamenta ejus negant. *His succedunt*, qui diabolos credunt, eos vero humano generi non inimicos dicunt, & sagarum praestigias pro fabellis fallacibus & nugis hypochondriacis habent. *Ultimi sunt*, qui Scripturae autore ducti opera diabolica admittunt, sed haec omnia artes meras esse statuunt, quae non alio titulo damnantur, quam quod a Satana ad malum sint instituta; §. 5. octo proportionibus expli-

explicat, quantum diabolo competat in actionibus sagarum. Nimirum docet §. 6. 7. 8. Cacodæmonem non habere potentiam attingendi formam aliquam, restare autem ipsi potestatem movendi corpora, in Germanico: *die Kraft einen Körper zu bewegen*. Neque tamen per attactum movere corpora, etiam quæ assumit, quandoquidem extremitatibus careat, sed solo nutu & aspectu intuitivo, qualis est nostrum velle in sua organa. Diabolum autem per se esse inefficacem ad perficienda opera, nisi anima mancipii adjuvetur, & sibi adfiscat mentem humanam, cui hæc inferiora subsunt. Ut vero incantatio procedere possit, docet, *diabolum potestate libera, & a sagis mutuata exigere contactum, ut formas a cliente suo ideas connectat, & sic diradiet in formas, uti loquitur, substratas*. Ex hac ratione cum diabolus ipsam applicationem complere ex se nequeat, suscitare ideam fortis desiderii & odii in saga, ut mutatis istis mentalibus & liberis mediis transferat suum velle, per quod afficere intendit.

Mercur.
Franc. van
Helmont.
Filio.

Et *Franc. Mercurius van Helmont*, filius, in cogitationibus super capita 4. Genes. priora p. 90. serpentem Satanam, cujus in Genes. mentio fit, vocat caput vermium, cujus regnum est regnum tenebrarum, & quæ sunt reliqua, ibidem evolventa.

Heemskerckio.

Joannes ab Heemskerck | Ctus & in supremo Hollandiæ confessu Senator, in libello, quo sub historiæ Arcadiæ umbra jura & antiquitates Hollandiæ explicantur, varias aberrationes, circa Sagarum negotium, in antiquis iudiciis exagitat, & plurima ad phantasmata & imaginationem p. 61. refert.

Herberto;

Edoardus Baro Herbert de Cherbury, & Dominus Castri Infulæ Kerky in Hibernia, a sacris belli consiliis Jacobo & Carolo, Regibus Angliæ, in Libro de veritate p. 289. communem sententiam profert, quod ministerio spirituum quorundam revelationes ut plurimum fiant, quos tanquam existentias quasdam natura sua invisibiles, inpalpabiles, a corporea mole liberis, dote agilitatis præditas, seu Angelorum, seu Dæmonum, seu intelligentiarum, seu Geniorum, &c. nominibus insigniantur, omne agnoverit seculum.

Hobbefio.

Nemo tere liberius de artibus magicis & sagis ratiocinatus est *Thoma Hobbefio*. Hic enim in Leviathane c. 45. p. 305. de Dæmonibus sic philosophatur: *In hoc consentiunt omnes, esse demones, non minus inepte, quam si quis videt in somniis homines defunctos, animas eorum hominum esse diceret,*

diceret, quos ante viderat. Vel, cum, si formas suas in speculo visas animas suas, vel stellas in aqua visas stellarum animas appellaret. Et cum Scripturam Sacram asserere animadvertisset, quod dentur Magicæ operationes, veluti respondendo subjicit: *Levit. cap. XXXVII, p. 706.* Si incantatio non sit (ut multi esse putant) effectio mirabilium per verba & sonos, sed impostura ex modis naturalibus facta illusio, adeoque procul ab operatione spirituali, ut impostores ipsi scientia nulla causarum naturalium, ut ea faciant, nec alia re indigeant, quam ignorantia, stupore & superstitione generis humani, loca illa, quæ opinioni de Magia & incantationibus favere videri possunt, alium habere sensum debent, quam primo intuitu habere videantur. Satis enim manifestum est, verba effectum, nisi in eos, qui intelligunt, habere nullum. Neque effectum in ipsos intelligentes ullam, præter declarationem, quid cogitant, illis, qui loquuntur. Itaque quando virga videtur serpens, aut aqua sanguis, aut aliud miraculum factum videtur per incantationem, nisi sit ad populi Dei edificationem, neque virga, neque aqua, neque aliud incantatur, præter spectatorem, totumque miraculum incantationis in eo consistit, ut impostor hominem deceperit, quod miraculum non est. Et subjicit deinde, quomodo illud fieri possit.

Rex Angliæ, Jacobus, in dæmonologia a *Jacobo Montacutio*, Win-^{Jacobo Re-}toniensi Episcopo, cum Opp. Regiis edita, formidabilem sagarum ^{ge Angliæ.} multitudinem effecisse scribit, ut iste tractatus deproperaretur, gravi-terque in *Scotum*, Anglum, & *Wierum* invehitur. Invectiva in *Wierum* nimis acerba est, cum *Wiero* pietatem ne adversarii quidem negent, *Scotum* vero præter ea, quæ apud *Voëtium* habentur, *Reinoldus* in censura Lib. Apocryph. & *Perkinsius* in *Bascanologia* oppugnantur.

Collocutor primi dici, instituti conventus meliorum ingeniorum *Lutetiæ*, fortilegium definit, quod sit species Magicæ, per quam alteri nocetur auxilio dæmonis.

In Germania dari sagas paucissimi negant, imo nec ipse cautionis criminalis Autor dub. 1. Idem sentiunt *Goldastus*, *Reinkingius*, *Carpovius*, *Berlichius*, *Manzius*, plurimique alii. Veterum Germanorum autem superstitionem, & quos Deos coluerint, tradit *Tacitus* in *Germania c. 8. 9. 10. Histor. W. 61. 62.* ubi de *Velleda*, *Vate* virgine magni aestimata mentio fit. Plura addit *Lipsius* in *Comment.* & *Ferftnerus*, quorum prior *Luitpordi* legem sequentem adducit: Qui ad arborem, quam *ruffici* sanctivam vocant, adoraverit, vel incantationem fecerit,

componat medietatem pretii sui in sacro palatio. Clarius nos docet Sebastianus Franckenberger in Chronico Germanorum p. 308. quod novem annos ante adventum Christi Rex Francorum Clagio XIX. magicas artes exercevit, ejusque mater Lothildis, Thuringiæ Regis filia, per magiam tempestates excitare, hostibus, licet per multa milliaria abessent, cladem inferre, similiaque potuerit. De Prussis antiquis auctor est Hartknoch. in dissert. selectioribus de variis rebus Prussicis, Diss. 6. ipsos multiplices Deos coluisse, & Diss. 9. Weiones memorat, & sortilegos, qui priores arte Magica ventos, ubi voluissent, inflectere poterunt, posteriores vero ex aquis de absentibus vaticinare, injectis signis & imaginibus. Germanos vero lares habuisse, adeoque dæmonum operationes non penitus ignorasse satis notum est. Ut proinde falso dicatur, Magicarum artium traditionem apud Germanos ex Pontificiorum superstitione, & propagato ab ipsis in Germania cultu demum innotuisse. Add. Magni Danielis Omelii Dissert. ad c. IX. Tacit. de Germanorum Veterum Theologia & Religione Pagana. Schedius de Diis veterum Germanorum. Quæ dum prætermitto, moneo in transcurso, his demum artibus, ad fallendum instructis, superiorum memoria seculorum factum esse, ut veritas spectrorum magnopere in dubitationem vocaretur, ab iis imprimis, qui vulgo prudentiores videri volebant. Erant enim doli parum solertes, & crebri nimis, cum monachi ut superstitioni pondus adderent, & divinam quandam auctoritatem conciliarent, vel aliis lucris commodisque intenti, nescio quam speciem publice privatimque mentirentur. Eo attinet, quod Jul. Cæs. Capaccius promit in Paradisi Ital. Clementis Veigclii, Jung. G. J. Vossius de origine & progressu Idololatr. L. X. c. 6.

Lockio. Opiniones monstra ex absurde inter se conjunctis ideis eriri monstrat Jo. Lockius in docto opere de intellectu hum. L. II. c. 32. §. 10. *Haec leniturus est spectrorum idæ, ait, cum tenebris majorem habent, quam sunt luce, cognitionem; attamen si ancilla inepta, aut alius quis eas sepius involucando in mente puerili adunaverit, haud fortasse inde evellere aut dissociare unquam poterit, verum imposterum semper tenebra, que pueris terribilia sunt, sensu terrorem injicient.*

Euthero. De Luthero satis constat, quantam potentiam diabolo concesserit in excitandis tempestatibus. in insciendo pestilenti aëre, in inspirando hominibus cogitationes, & temperamentum melancholicum ac tristitiam,

tiam, cura diabolus ex Lutheri mente musicam plane ferre non possit; sed ipsam omnimodo fugiat. Et licet in colloquiis mensalibus C. 8. & 9. multa, pro simplici ac credula istorum temporum pervasione, de diabolo & spectrorum operationibus legantur, Lutherus tamen p. m. 105. b. Colloquiorum, cum sermo de infantibus suppositiis (von Wechselbälgen) & spectris incidisset, somniis & phantasiæ accenseret, quod obstetrix aliqua confirmare voluerit, se per aquam ad feminam in flumine Molda, tanquam in fornicio hospitantem, deductam fuisse. *Tom. V. Germ. Jenens. fol. 105.* quid sentiat, clare dicit: S. Gregorius zelget viel Exempel von Geistern die erschienen, welchen er / als ein einfältiger guter Mann geglaubt, als wären es Geelen; da es nun offenbar ist, daß es Teufel sind. Et in Pollillis, ubi de spectro quodam sermo est, negat, quod anima hominis nunquam apparere poterit, neque etiam querendum aut dicendum quicquam esse ex spectro, licet illud anima aut spiritus bonus sit.

De *Franc. Malebranchio*, Philosopho Cartesiano, de docto ^{Malebranchio.} Congregationis Oratorio, uti appellatur, Patre nostro adhuc tempore inter Pontificios, monitum jam ante a nobis est. Legi omnino apud ipsum merentur ea, quæ de modo habet, quo quis imaginando se sagam esse, aut proficisci ad Sabbathum aut aliam formam inducere putat, *L. II. c. 6.*

Philippus Melancthon suo tempore communis Germaniæ Præce ^{Melancthon.} ptor in humanioribus & Philosophia dictus, in initiis doctrinæ Physicæ *L. II. p. 290.* spectra inter prodigia refert, & p. 292. nec *μειραγα*, sed malorum angelorum terribilissima eadem esse ait, atque ex doctrina Ecclesiæ constare, sæpe conspici Angelos bonos & malos, talesve occurrationes fieri non causis Physicis, sed libera voluntate. Vid. ejus liber d. anima p. 95.

Michael Montanus, quem Naudæus in Bibliographia Politica ^{Montanus.} quantum ad moralia attinet, cum Platone & Aristotele contendit, *L. XIII. c. XI.* des Essais, quæ Anno 1588. prodierunt, lamias commiseratione potius, quam pœnis, dignas esse judicat, adjiciens exemplum de vetula, quæ, cum ipsi ad excutiendam incredulitatem esset monstrata, ipseque diligenter in ipsam inquisivisset, tamen non facile sibi imponi posset, omnia expertus, judicavit, esse hoc conjecturis suis incutiam, meruisse, & annectit sententiam, esse hoc conjecturis suis in-

mis magnam vim scium ponere, si propter has solas vivos adhuc conquerere velint homines.

Moro. *Henricus Morus* Opp. Londini in fol. 1671. editorum Tom. 2. p. 327. animas separatas impertiri somnia, & apparere in vita degentibus sustinet, & Cardano ac Vanino spectra negantibus indignatur. Putat vero pag. 381. spissitudinem aëris efficere, ut spectra sint frequentiora, nec a ratione abluere Lapponum & Scandix incolarum morem, mortuorum corpora sub focus sepelientium. ut spectrorum apparentiae cessent. In Islandia enim ob crassum aërem interdum formas demortuorum sic obvias esse, ut ob similitudinem persæpe apprehendi eæ a vivis soleant. Cæterum Bodini sententiam tam certam esse putat, ut Wieri argumenta leves Rhetoricationes appellet in Antidoto Atheismi p. 127. c. XI. §. 3.

Naudæo. Viros falso de Magia suspectos vindicare voluit *Gabriel Naudæus*, Mazarini Cardin. Bibliothecarius, in Apologia multorum illustrium Gallice edita. Apparet imprimis ipsum eniri, ut fidem Bordini & Remigii elevet, & Sylvestrum II. Agrippam aliosque certo pro Magis creditos excuset. Commemorandus etiam *Orchardus*, concionator Reformatus in Nova Anglia, vel ex solo Libro suo Anno 1670. edito cognitus. *Abraham Palingus* Anno 1659. Magistratui urbis Hamelenfis inscribere non dubitavit libellum, cujus Latino sermone titulus reddi potest: *Larva Magis detracta*. In quo Reginaldum Scotum fere ubique sequitur, & fœminas, quas lamias vocamus, atra bile agitari & deceptas esse confirmat. Communiori eruditorum sententia creditur, lamias renunciare Trinitati, vera pacta inire cum diabolo, & nocere passim hominibus.

Paracelso. Seculo XVI. paulo ante dimidium floruit *Paracelsus*, alias Aureolus Philippus Theophrastus Paracelsus-Bombast ad Hohenheim dictus, quem titulum Opera ipsius Latine Genevæ 1658. edita præferunt. De occulta Philosophia Libro I. Opp. p. 493. Magiam describit, quod sit *promta & subtilis ars, nullis ceremoniis aut conjurationibus contaminata & polluta, velut est Nigromantia*. De illa enim nec ceremonie, nec conjurationes, nec consecrationes, nec benedictiones, nec maledictiones adhibentur, sed sola fide, qua de Christus inquit, ipsam montes transferre & in mare exturbare, de spiritibus ascendentibus omnibus imperare, illosque cogere & domare subjungit mox, *Magiam, si in superstitionem degeneret, homini damnandum dare & veneficium fieri, quod sagas faciant, que in artem hanc irrepserint, ac in illa census in vultu abro se proluerint, neque putat iniquum esse, ejusmodi* fa.

agas exurere, cum sint nocentissima. Nam licet damnum corpori suo non infligant, per fidem tamen falsam spiritus & ascendentes immittere, qui vel centum milliaribus absentes pro suo arbitrio verberare, pungere & occidere possint, ut nemo ab ipsis tutus sit, Lib. I. c. 4. p. 540. Spiritus, qui humanorum secretorum capaces sunt, vocat *flaga*, hosque Spiritus artis Nigromantia aope cogi posse dicit, ut se visibiles faciant, per speculum, crystallum, carbonem, &c. nec se tantum, sed illud, quod absconditum habet is, cujus flagum est, atque hoc pacto inveniri thesauros absconditos, legi iteras observatas, nudum apparere, quod obiectum, ostendi locum, ubi quid reconditum est. Cui de Magorum & Sagarum operibus addi potest locus antecedens Vol. III. p. a 52. & in Philosophia occulta seu sagaci Lib. VII. In Herbario Opp. Vol. II. p. 173. *Spectra esse dicunt visiones, que procedunt ex astrali corporum mortuorum.* Hominem enim habere duplex corpus, unum ex elementis, alterum ex firmamento. Elementare mori & in terra putrescere, ubi sepultum est, alterum obvolitare in aere supra terram. Hujusmodi corpora aetherea hominis defuncti si appareant, spectra esse.

Floruit initio seculi XVI, Philosophiae laude in Italia clarus *Petrus Pomponatius*, Mantuanus, imprimis cognitus libro, quem de naturali effectum causis s. de incantatione Basil. per Henricum Petri mense Augusto 1556. in 8vo impressum edidit, de quo Picus Mirandulanus L. VI. judicat: Pomponatius in opere de incantationibus nec Philosophum sobrium nec Christianum exhibuit, cum effectus mirificos caelerum influxionibus adscribit. Quare illud opus a Tridentino indice proscriptum est. Et dilatam tandiu fuisse proscriptionem miratur Delrio I. Magicar. Disquis. c. 11 r. q. v. 1. Pomponatius imprimis adversus eos disputat. c. 1. qui effectus incantationum a daemionibus fieri credebant, & p. 46. concludit, multos habitos fuisse Magos & Necromantas, ut Petrum Aponensem, Ciclum E Julianum, qui tamen nullum commercium habuerint cum spiritibus immundis, imo qui fortassis cum Aristotele daemionem non esse crediderint. *Conclus. 2. cap. 13. p. 322.* probat propter effectus, quos communiter homines attribuunt daemionibus, imo & bonis Angelis, non interveniente Deo, secundum modum specialem, sed solum generalem, dimisso etiam Aristotele, probari non posse, tales substantias immateriales esse. Et p. 330. putat, sententiam Apuleii Platonici, de quo Augustinus de Civ. D. XV. 8. loquitur, quod senserit daemones esse genere animalia, animo passiva, mente rationabilia, corpore

re aërea, tempore aeterna, longe melius defendi posse, quam si ponantur simpliciter immateriales. Concluf. 7. p. 345. propter determinationem Ecclesiae concedit tamen, quamvis non sit impossibile, aliquem hominem sic operari, ut angeli & daemones in aliquo casu operantur, vero similis tamen esse, talia operari angelos & daemones, 1) quoniam sic determinat Ecclesia. 2) quod sint sapientiores & magis callidi. 3) Quoniam sint virtuosiores.

Pfello. Post Alcoranum editum, de quo vid. Hottinger. Histor. Oriental. I. II. 4. p. 213. 261. sqq. vixit seculo XII. Mich. Pfellus, qui de daemonebus eorumque operationibus variis, & arte Magica eruditus a Marco quodam Monacho, Chaldaeorum doctrinis dedito, dialogum conscripsit de operationibus daemorum, in quo posita Hypothesi, daemones corporibus utri, multa de ipsorum natura, de Magis, sagis & morbis ab iisdem immixtis differuntur, quae cum Marco haud dubie Pfellus amplectitur. Dialogum hunc primum Graece vulgavit notisque illustravit *Gilbertus Gauthmius*, Molinensis, eundemque a Daniele Hasenmüllero, Professore Kiloniensi, 1688. iterum editum esse constat.

Reginaldo; In Anglia Reginaldus Scotus nobilis gente, circa initia praeterlapsi seculi, Anglico sermone edidit, Discoverie of Witchcraft, detectionem artis Magicae, ubi sex libris omnem Magiam oppugnat, eamque dari prorsus inficiatur. Liber An. 1609. in Belgicum sermonem translatus, iterum An. 1680. Beverovici non sine elogio docti Petri Scriverii & Gerhardi Tuningi, Juris in Academia Lugdun. Prof. prodit, ut pervalsisse Batavis sententiam videatur.

Sorbona. Nec Sorbonae diversum placuit, uti ex ejus determinatine Paris. 1398. facta conspicitur, quamque Bodinus Daemonologiae suae praemisit. Non aliter Episcopi Romani in sequenti aetate senserunt. Innocentius VIII. Henricum Infitorem & Jacobum Sprengerum Bulla inquirendi in Lamiis A. 1484. instruxit. Circa initium seculi XVI. similia repetuntur ab *Hadriano VI.* d. Tit. in decreto 7. & in Concil. Lateran. a *Leone X.* ad ordinarios domini Veneti.

Spinoza. Hic referenda est sententia Benedicti Spinozae, quae in Ep. 3. ad Balingum p. 374. opp. posth. extat, quo minus homines norint naturam, eo facilius multa posse fingere, veluti arbores loqui, homines in momento mutari in lapides, in fontes, apparere in speculis spectra, nihil fieri ali-quid, etiam Deos in bestias & homines mutari, Negat autem Spinoza Ep. 58. quae

58. quæ in Opp. posthumis in 4to 1677. p. 569. extat, Spectrorum existentiam, & ad quæstionem responder: *Fator, me non parum, non historias, quæ narrantur, sed eos, qui eas scribunt, obstupuisse. Miror viros ingenio & iudicio præditos, faciundiam suam infumare, & ea, ut nobis ejusmodi nugæ persuadeant, abuti. Hos ergo, & quod restat prætermittens, concludo, quod hæc hisque similes rationes neminem convincant. Spectra vellemures omnis generis dari, qui aures intellectui concludentes, se a superstitione seduci patiuntur, quæ adeo recte rationi infesta est, ut potius, quo Philosophorum assimationem minuat, vetulis fidem habeat.*

Theodoro Thummio in Academia Tubing. Theologo & Professori Thummioc ab Editore secundæ & tertix Editionis Theauri Practici Besoldi in voce *Hexen* imputatum est, quod esset Wierianus, quod est species hæresis & Atheismi, a quo crimine ipsum *Mauritius* vindicat, adductis nonnullis ex libro Thummii, qui *Sagarum* impietas inscribitur. Id enim tantum Thummius egerat, ut commoneret, ne nimis præcipitanter cum sagis ageretur.

Don Francisco Torreblanca Villapando, Cordubensis Jctus & in Gra. torreblanca natenſi Cancellaria Advocatus Regius, Libr. IV. de Magia, Magis, Sagis, eorumque pœnis jussu Regis Hisp. uti Rex Angliæ Jacobus proprio studio fecerat, edidit, & opus Paulo V. ac Philippo III. Regi Hisp. dedicavit, non dissentiens in summa rei a Jacobo Rege & Delrio.

Magiæ origines *Motthæus Vaycrius*, in Parisiensi Senatu Consilia. Vayerio. rius Opp. Gall. in fol. editorum T. I. p. 144. & T. II. p. 551. ex hominum curiositate deducit. Quoniam enim dulce est, facili obinere opera, quicquid desideres, quod Magia pollicetur, liquere putat, nullum in homine inveniri affectum, cui ipsa non blandiatur. Vanitatem artis tamen arguere fastidium, quod istos cepit, qui diligentissime ipsam quaesivere. Neronem enim Principem apud Plinium magno sumtu ad se accessivisse famosissimos Necromentarum, & inter hos Regem Armeniæ, Tyridatem, omni tamen impensa opera nihil quicquam impetrasse, quod ipsi satisfaceret, adeo, ut imprimis eos irrideret, qui Magiam proficerentur; allegat deinde imposturas Magorum, & causas naturales, quibus effectus Magici producuntur. Aliquot Pontifices, ait, de Magia fuisse suspectos, qui artes naturales Mathematicas, uti Geometriam excoluerunt. Mexicanos vero sacerdotes jactare societatem cum Diis, qui interim unguento quodam Tartareo se inungant, ut etiam bestia ipsos fugiant,

fugiant folique sint. Idem sentiendum putat de lamiis, & visionem Bafinæ Thuringæ, Magni Clodovei matris, fabellis accenſet. Vetes ſe ſuco oblinere, ut ſpumare & furere incipiant, ut recte Plinius & Cicero mirerentur, cur Dii potius hominibus inſanientibus, quam homini ſapienti futura inſpirare velint. Cæterum citra nominis Chriſtiani jacturam veram dari Magiam negari non poſſe ſtatuit, quoniam de evocato per Magiam Saule, de Magis Ægyptiis & Simone teſtatur Scripturarum veritas.

Verulamio: Hæc eſt ſententia Baconis de Verulamio, Vice-Comitis de Albano & ſummi quondam Angliæ Cancellarii, quique judice Puſend. in ſpecimine Controverſiæ c. l. §. 5. primum claſſicum noſtræ ætate ſuſtulit, ut in rebus Philoſophicis aliquid ulterius inveſtigaretur, quam quo hætenus ſcholæ reſonuerant. De ſagis enim in hiſtoria naturali Centur. X. Opp. p. 948. §. 903. inquit: *Sagas turbat imaginationis verigo, ut puenit illud facere, quod non faciunt, populumque eludit credulitas, ut natura opera impuente fascino.* *Observatione dignum, quod præca & noſtris temporibus propiore ætate (de ſagis olim Theſſaliſis, deprædicatisque non ita pridem veneſicarum congreſſibus, quorum plurimæ meminerunt conſeſiones,) que extant prodita ſcriptis miracula, ut ſublato in aërem, transformatio ſui ipſus in aliud corpus &c. non incantationibus aut Magicis ceremoniis geſta narrentur, ſed corpore unguentis delibuto. Que merito ſuſpicionem movere poſſunt, ludibria hæc eſſe imaginationis, cum certum ſit, unguenta ubicunq; applicata obdurare poros, vaporesque cohibitos transmittere ad caput, & quod ad particularia, ex quibus unguenta illa componuntur, opiata & ſudoriſera eſſe. Inunctionem enim frontis, colli, ſpinæ doſi, novimus adhiberi conciliandis ſomnis lethaliſibus.* Hinc Regibus ſagas nocere non poſſe putat Verulamius, quoniam imaginationis impotentia imaginationem hæc deſtituit, ut nullam impreſſionem facere poſſit.

Wicro: In Germania ante annos aliquot *Johann. Wierus*, Guilielmi, Cliviæ Ducis Medicus, eruditionis laude & pietate, ipſo adverſario ejus *Erasto* ſatente, clarus, Tractatum ediderat de præſtigiis dæmonum, ubi inter alia dæmonem sæpe intervenire ſine ſagarum culpa tradit. Qui cum in manus Bodini perveniſſet, occupati in eodem argumento, acri & peracerbo ſcribendi genere ipſum reſutare aggreſſus eſt, & reſecto paſto imaginario, verum & reale inter diabolium & lamiæ intercedere probare annitebatur.

Parum

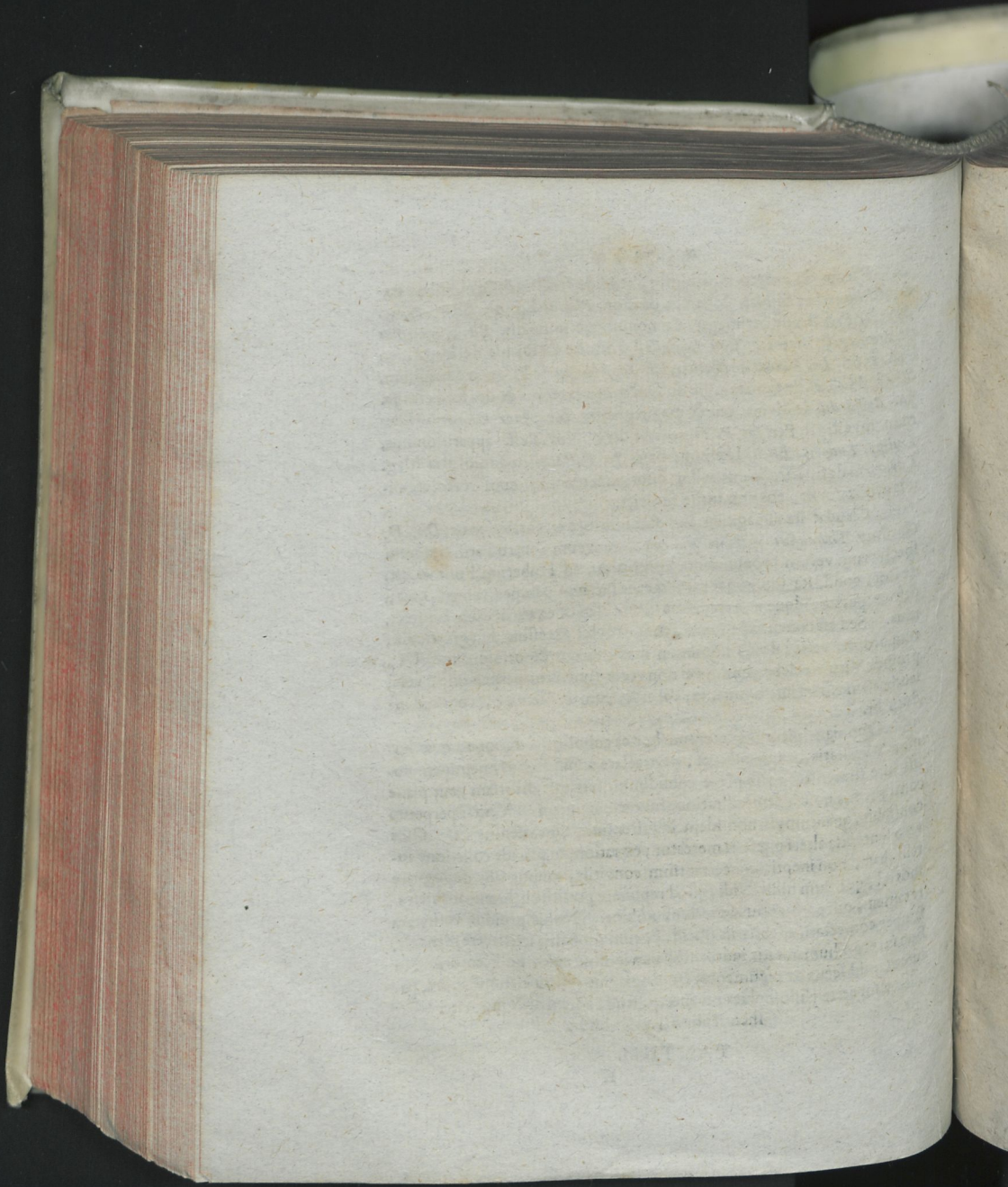
Parum de cætero morabimur, quid de spectris & dæmonibus tradunt *Plutarchus* de Nat. & defect. dæmon. *Plinius* Ep. 27. lib. 7. *Franc. Sylvester Præstes* de Strimagar. dæmonumque mirandis. *Ric. Argentinus* de Præstig. & incantar. *Jean. Boulaïse* l' Histoire du Diable de Laon, en Pan. 1566. *Leo Vairus* de fascinat. *Hieron. Alengus* de Flagello dæmonum. *Sebast. Michaël*. Pnevmatologie ou Discours des esprits & des forciers. *Jo. Jac. Boissardus* de divinatione & magic. præstig. &c. *Andr. Caspinius* Dæmon. investigat. Peripat. *P. Thyreus* de divin. Nov. Test. apparitionibus. *Philipp. Ludovic. Elich*, Dæmonomag. *Jo. Filescus* de Idololatria Mag. *Layaterus* de Spectr. & alii passim, quorum sententias, cum recensere nimis prolixum sit, eos nominasse sufficiat.

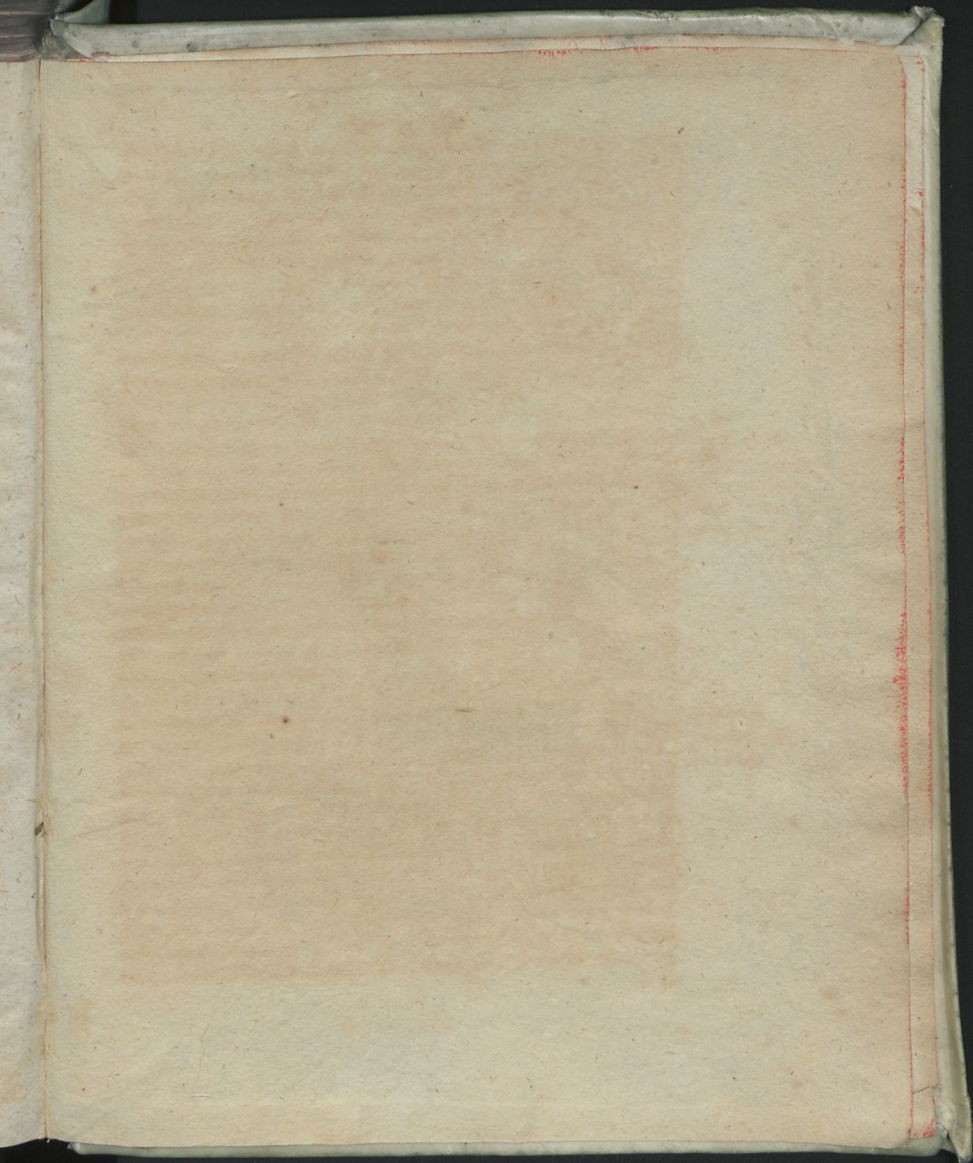
Claudat itaque agmen Vir omnium ore celebratissimus *Dn. D. Christian. Thomassinus*, qui, ut *Wissenbachium* cum Senatu Paris, timorem spectrorum verum pronunciante conciliaret, ad *Huberum* Posit. *xx. tit. de Loc. cond.* ita submonet; Est metus hic non semper vanus, quia, dantur spectra, idque non credimus saltem, sed & ex variis exemplis sci- mus. Sed est tamen sæpe vanus, tum propter excessum imaginationis, tum propter varios dolos hominum malignorum & otiosorum. Ut, proinde Virum celeberrimum vel non recte tunc rem perpendisse, vel sententiam affirmantem mutasse, vel nobiscum consentire, concludendum sit.

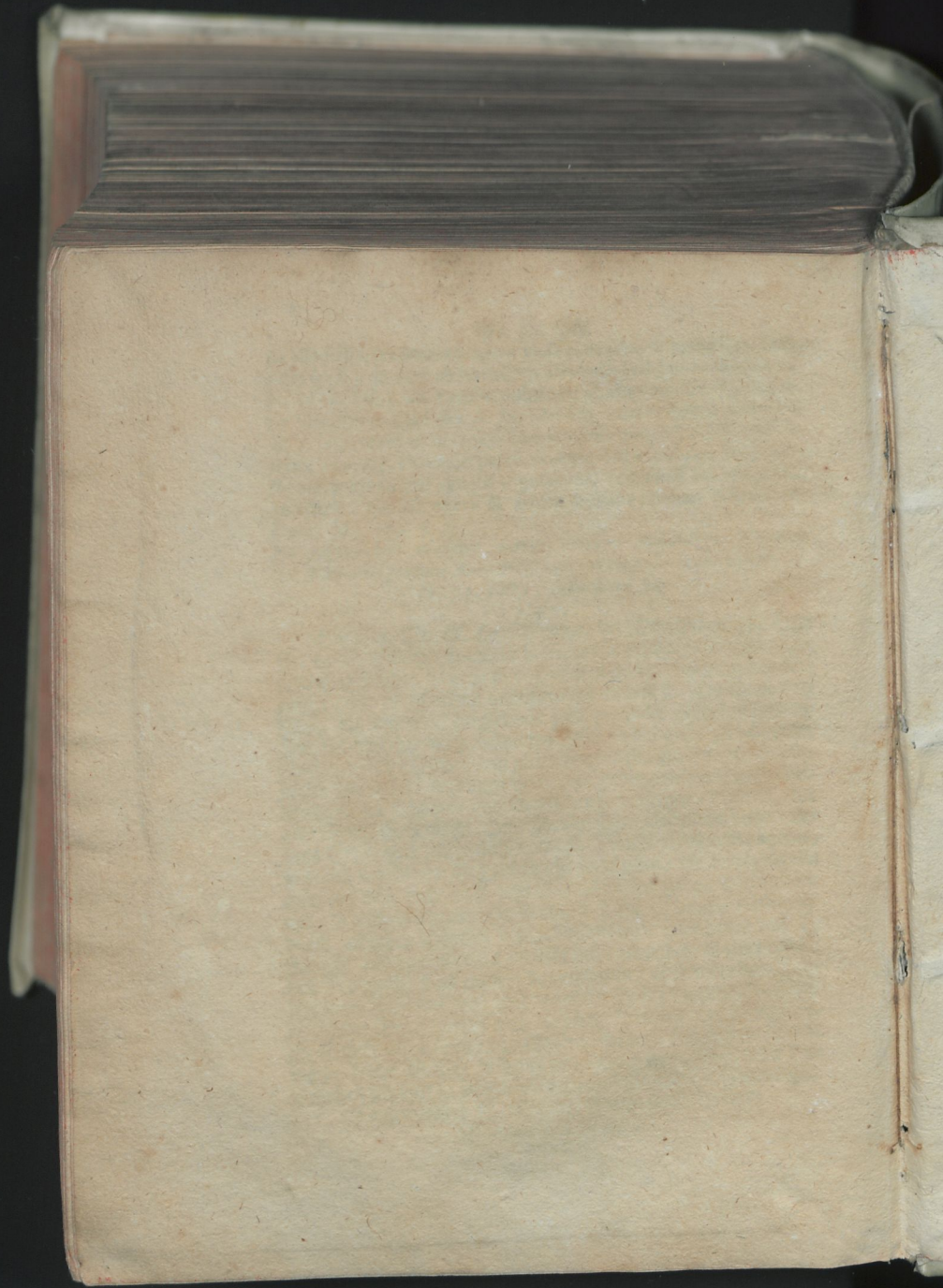
Quoniam igitur argumentum hoc ea animi moderatione, quæ hominem veritatis amantem decet, pertractare annisi sumus, neminem nobis jure succensere posse plane confidimus, etiamsi diversam, aut plane contrariam, a nostra demonstratione foveat sententiam. Veritas perpetuo constabit, quantumvis non idem inquirentium de ea sensus sit. Quæ vero sententia alteri præferri mereatur, ex rationum placida collatione intelligitur, non ineptis concertantium convitiis, quibus illis depugnare mos est, qui, cum nihil solidi, quod reponere possint, habeant, acquiescere tamen, nisi cornu prius ferierint, nolunt. Nobis proinde veritatem semper consecrari, adversariis placide & cum modestia satisfacere mens est. Bonam ergo humanitatis indolem ab iis vicissim nobis pollicemur. Sin autem quid secus ex argumentorum inopia, aut jactata elatione animi, parum certe philosophica, evenerit, istud contemptu & moderati silentii pœna vindicabitur.

TANTUM.

K

D1 A 6539

ULB Halle 3
002 937 158

VD 18
Vb 17

10.
SCHEDIASMA, POLEMICUM,
EXPENDENS, QVÆSTIONEM,
AN.
DENTUR. SPECTRA.
MAGI. ET. SAGÆ.

VULGO.
Ob wahrhafft Gespenster / Zauberer
und Hexen seyn?

UNA. CUM.
DECENSIONE. HISTORICA.
PLURIMARUM. HAC. DE RE,
OPINIONUM.

AUCTORE.
CAROLO. FRIDERICO. ROMANO.

LIPSIÆ.
APUD. HÆRED. BRANDENBURG.
M DCC X.

10.